

Gusht 2016
Numri: 101
E përmuajshme

Revistë edukative-kulturore - www.revistaetika.com

ETIKA

Shqipëri: 200 Lekë
Kosovë: 1.5 Euro
Maqedoni: 90 Den
Evropë: 7 Euro

... *Detur*
PRANË BURIMIT

BASHKËSIA ISLAME E KOSOVËS
Këshilli i Bashkësisë Islame në Gjakovë
dhe
SHOQATA NDËRKOMBËTARE HUMANITARE
DHE KULTURORE E STAMBOLLIT

shpallin

KONKURS

MEDRESEJA E MADHE në Gjakovë është qendër e cila mundëson krahas mësimëve obligative të shkollës fillore, të vazhdoj mësimet për memorizimin e Kur'anit. Në vitin e parë, në këtë institut fillojmë me leximin e Kur'anit dhe përgaditje për memorizimin e Kur'anit. Në vitin e dytë dhe të tretë vazhdon mësimin e Kur'anit përmendësh.

Shkollimi është FALAS!

APLIKIMI:

- TË JETË NË KLASËN 5, 6, 7.
- KANDIDATI, SHKOLLIMIN DO TË VAZHDON NË NJËRËN NGA SHKOLLAT SHTETËRORE NË GJAKOVË

Afati i regjistrimit është prej datës 15 Qershor - 1 Shtator
Përparësi do të kenë ata të cilët kanë sukses të lartë, pastaj sipas rradhës së aplikimit.

Info:

049 284 123 dhe 044 586 330

Email: hafizat@live.com

f Hafizat e Kosovës

Mendojeni veten sikur keni punuar gjatë gjithë jetës dhe çdo ditë keni vendosur në kasafortë një sasi monedhash ari. Ju tashmë jeni në fund të jetës dhe vendosni të numëroni monedhat e arit.

Monedhat e arit, të mbledhura gjatë gjithë jetës i dërgoni tek një argjendar për t'i vlerësuar. Argjendari merr një monedhë për testim, pastaj një tjetër deri sa teston disa monedha dhe në çdo rast shpreh habi, më në fund i thotë të zotit: "Karati i këtyre është i ulët."

I zoti i monedhave të arit, i tronditur nga kjo, mendon se si është e mundur. Ai i kishte mbledhur për monedha të pastra ari, si është e mundur një gjë e tillë. Vallë, sa për qind e monedhës është ar, hekur, bakër apo është krejtësisht skarco?

Asnjëri prej nesh nuk dëshiron të jetë ballë për ballë me një situatë të tillë. Gjendja është edhe më kritike kur bëhet fjalë për botën tjetër, për veprat që kemi bërë gjatë gjithë jetës. Imagjinoni si do të ndiheshim sikur një pjesë e mirë apo të gjitha veprat tona të dilnin skarco.

Në veprat tona kërkohet cilësi. Allahu në Kuran na informon se çdo vepër e jona sado e vogël qoftë, do të regjistrohet dhe do të vlerësohet një ditë. Jeta është prova më e madhe e njeriut sa i përket mbushjes së saj me vepra të mira apo të këqija. Jeta është një amanet që Allahu ia ka dhënë njeriut, i cili ka lirinë dhe aftësinë e duhur për ta mbushur me vepra të mira ose të këqija.

Dalja para Allahut me një jetë të mbushur me vepra të mira është jetësore për të ardhmen e njeriut në botën tjetër. Xheneti dhe Xhehenemi është i lidhur me jetën tonë në këtë botë. Cilësia e jetës sonë në këtë botë përcakton vendin tonë në Xhenet apo Xhehenem.

Pejgamberi (a.s.), në një hadith thotë: *"Ka shumë njerëz të cilët lexojnë Kuran, por Kurani nuk kalon përtej fytyrës së tyre."* Si mund të arrijë në zemër Kurani për të kaluar më pas në organe dhe për t'u shndërruar në vepër, kur ai nuk kalon dot përtej fytyrës.

Ky hadith, i cili vë në dukje problemin që mund të kemi në marrëdhënie me Kuranin, në fakt është i vlefshëm për të gjitha elementët e fesë në marrëdhënie me ne. Hadithi thekson domosdoshmërinë e rregullimit cilësor dhe sasior të marrëdhënieve tona me të gjithë elementët e fesë. Marrëdhënien tonë me Allahun, Pejgamberin dhe Kuranin.

Prandaj, ajo që duhet të bëjmë është të tregojmë kujdes dhe ndjeshmëri ndaj çdo veprimi. Çdo veprim i yni duhet të kryhet me vetëdijen e plotë se një ditë ai veprim do të dalë para gjykimit të Allahut.

Rregullimi i jetës sipas botëkuptimit islam siguron përfshirjen e gjithë aspekteve të jetës, duke i dhënë secilës rëndësinë dhe vlerën e duhur. Nëse të gjitha aspektet e jetës rregullohen sipas botëkuptimit islam, atëherë gjumi, ushqimi, martesat dhe çdo lëvizje e njeriut shndërrohet në ibadet.

Në mënyrë që veprat tona të mos pësojnë firo rrugës, është e domosdoshme t'i përqendrojmë ndjenjat, mendjen dhe shpirtin në devizën: "Ne jemi të Allahut, jeta dhe vdekja janë për hir të Allahut."

I lutemi Allahut të na sigurojë një jetë të mbushur me vetëdijen e lartë islame, se Allahu na shikon kudo edhe pse ne nuk mund ta shohim Atë.

Gusht 2016

VITI: X

NUMRI: 101

BOTUESI

Shtëpia botuese "Progresi"

DREJTOR

Albert Halili

KRYEREDAKTOR

Alban Kali

REDAKTOR

Zija Vukaj

PËRKTHYES

Albert Halili

Fatmir Sulaj

Ilir Hoxha

DIZAJN

Bledar Xama

ADRESA

Rr: Studenti; Sheshi "2 Prilli"

Shkodër; Shqipëri

MOBILE

+355 67 607 8484

E-MAIL

rev.etika@gmail.com

WEBSITE

www.progresibotime.com

KOSOVË

Rr: Ardian Zurnaxhiu; pn. Ralin

Prizren; Kosovë

Mob: +377 4411 9848

MAQEDONI

Drvarska 28; Stara Carsija

Skopje; Maqedonija

Mob: +389 7042 8245

ABONIMI VJETOR

Shqipëri: 2000 lekë

Kosovë: 15 Euro

Maqedoni: 900 Denar

Evropë: 80 Euro

Ju bëjmë të ditur se materialet e sjella në redaksi pavarësisht nëse botohen apo jo nuk i kthehen autorit. Koha e botimit të një materiali përcaktohet nga redaksia. Honoraret e shkrimeve autoriale ose përkthimeve duhet të vini t'i tërhiqni pranë Shtëpisë Botuese "Progresi" ose pranë zyrave të përfaqësimit në Kosovë dhe Maqedoni.

Përmbajtja

Sprovat në jetën e njeriut
Nuredin Nazarko

20

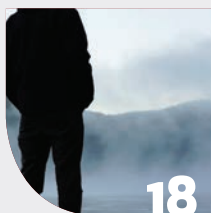
10

Mos lëndo
Dr. Sulejman Derin

Ebu'l Hasan Harakani - 2
Osman Nuri Topbash

34

18

25

Kursimi është begati
As. dr. Mustafa Xhanllë

- 5 Nëse veprat tona janë defekte
Ahmet Tashgetiren
- 8 Veprat e sinqerta
Dr. Adem Ergyl
- 12 Nata e bardhë si dita
Ali Riza Temel
- 14 I etur pranë burimit
Osman Sëkëxhë
- 16 Durimi është dritë
Ahmet Basher
- 18 Çlirimi nga autoriteti
si kusht për të qenë i lirë
Edison Çeraj
- 22 Përpjekja
Nuredin Jëlldëz
- 23 Qëndroni me të sinqertit
Dr. Kerim Bulladë

28

Vëllai i Omerit, Zejd ibn Hatabi 24

Mustafa Erish

Familje shembullore 28

Adem Saraç

Mrekullitë e Kuranit 30

Një Ajet - Një Hadith 32

Sinqeriteti në vepra 41

M. Sami Ramazanollu

Zjarri i zemrës 42

Fatih Garxhan

Organizimi i ndjenjave 48

Prof. dr. Jashar Kandemir

Bashkësia myslimane 54

Dr. Fuat Akpënar

Detyrat dhe përgjegjësitë tona ndaj së ardhmes
Xhafer Durmush

46

Hallalli, harami dhe veprat
Idris Arpat

51

NËSE VEPRAT tona janë defektoze

— Ahmet Tashgetiren —

Mendojeni veten sikur keni punuar gjatë gjithë jetës dhe çdo ditë keni vendosur në kasafortë një sasi monedhash ari. Ju tashmë jeni në fund të jetës dhe vendosni të numëroni monedhat e arit.

Monedhat e arit, të mbledhura gjatë gjithë jetës i dërgoni tek një argjendar për t'i vlerësuar. Argjendari merr një monedhë për testim, pastaj një tjetër deri sa teston disa monedha dhe në çdo rast shpreh habi, më në fund i thotë të zotit: “Karati i këtyre është i ulët.”

I zoti i monedhave të arit, i tronditur nga kjo, mendon se si është e mundur. Ai i kishte mbledhur për monedha të pastra ari, si është e mundur një gjë e tillë. Vallë, sa për qind e monedhës është ar, hekur, bakër apo është krejtësisht skarco?

Asnjëri prej nesh nuk dëshiron të jetë ballë për ballë me një situatë të tillë. Gjendja është edhe më kritike kur bëhet fjalë për botën tjetër, për veprat që kemi bërë gjatë gjithë jetës. Imagjinoni si do të ndiheshim sikur një pjesë e mirë apo të gjitha veprat tona të dilnin skarco.

Fabrika dhe kompani të caktuara prodhojnë produkte të ndryshme, çdo produkt që del nga fabrika ka një kosto dhe vlerë monetare. Nëse

klienti në produktet e ofruara në treg shikon një defekt, mangësi apo problem ai heq dorë nga blerja e atij produkti dhe kjo është një fatkeqësi e madhe për biznesin.

E njëjta gjë është edhe me veprat të cilat janë veprimet dhe sjelljet tona në këtë botë.

Edhe në veprat tona kërkohet cilësi. Allahu në Kuran na informon se çdo vepër e jona sado e vogël qoftë, do të regjistrohet dhe do të vlerësohet një ditë. Jeta është sprova më e madhe e njeriut sa i përket mbushjes së saj me vepra të mira apo të këqija. Jeta është një amanet që Allahu ia ka dhënë njeriut, i cili ka lirinë dhe aftësinë e duhur për ta mbushur me vepra të mira ose të këqija.

Dalja para Allahut me një jetë të mbushur me vepra të mira është jetësore për të ardhmen e njeriut në botën tjetër. Xheneti dhe Xhehenemi është i lidhur me jetën tonë në këtë botë. Cilësia e jetës sonë në këtë botë përcakton vendin tonë në Xhenet apo Xhehenem.

Por përse bie cilësia e veprave të njeriut?

Cilësia e veprave të njeriut bie, sepse nuk është korrekt, nuk tregon kujdes, kur bën diçka nuk e bën si duhet ose e bën sa për ta hequr qafe, merret me punë të pavlera, duke harruar prioritetet e jetës.

Nuk thellohet në atë që bën, adhurimet që bën janë larg të qenit për hir të Allahut. Dhikri që bën nuk e përshkon zemrën, sepse adhurimet e tij janë bërë rutinë, e kanë humbur gjallërinë dhe dinamizmin e tyre, sepse është i dhënë krejtësisht pas përfitimeve materiale të kësaj bote.

Fal namazin, por ritualin e abdestit nuk e kryen si duhet, kibles nuk i jep hakun e vet, qëndrimin në këmbë, rukusë, sexhdes nuk i jep hakun, por nxiton për ta hequr qafe sa më shpejt. Kjo tregon që ai është jashtë namazit.

Çfarë do të ndodhte sikur nga të gjithë namazet e kryera vetëm 10% të jenë sipas rregullave dhe namazit që ka falur Pejgamberi (a.s.)?

Lëmoshës nuk i jep hakun, duke e çuar dëm siç e paralajmëron Allahu në ajetin: **“O besimtarë!**

Mos i çoni dëm lëmoshat tuaja duke ua kujtuar ato (atyre që ua keni dhënë) dhe duke fyer, siç vepron ai që e shpenzon pasurinë e vet për sy e faqe të botës dhe nuk beson në Allahun dhe Ditën e Fundit.” (Bekare, 264)

Jep për lëmoshë atë që vetë nuk do ta dëshironte kurrë, në kundërshtim me ajetin: **“Mos dhuroni nga ato gjëra të pavlefshme të pasurisë suaj e të cilat ju nuk do t’i pranoni ndryshe veçse symbyllur.”** (Bekare, 267)

Agjëron, por nuk ruan gjuhën, dorën dhe syrin nga gjërat e ndaluara. Si do të jetë gjendja e një personi që ka agjëruar 50 vjet apo më tepër, nëse në Ditën e Gjykimit agjërimet e tij thjesht do të konsiderohen gjimnastikë për të qëndruar pa ngrënë?

Të gjitha këto janë elemente që dëmtojnë rëndë cilësinë e adhurimeve dhe veprave tona.

Pejgamberi (a.s.), në një hadith thotë: *“Ka shumë njerëz të cilët lexojnë Kuran, por Kurani nuk kalon përtej fytyrës së tyre.”* Si mund të arrijë në zemër Kurani për të kaluar më pas në organe dhe për t’u shndërruar në vepër, kur ai nuk kalon dot përtej fytyrës.

Ky hadith, i cili vë në dukje problemin që mund të kemi në marrëdhënie me Kuranin, në fakt është i vlefshëm për të gjitha elementët e fesë në marrëdhënie me ne. Hadithi thekson domosdoshmërinë e rregullimit cilësor dhe sasior të marrëdhënieve tona me të gjithë elementët e fesë. Marrëdhënien tonë me Allahun, Pejgamberin dhe Kuranin.

Prandaj, ajo që duhet të bëjmë është të tregojmë kujdes dhe ndjeshmëri ndaj çdo veprimi. Çdo veprim i yni duhet të kryhet me vetëdijen e plotë se një ditë ai veprim do të dalë para gjykimit të Allahut.

Një tjetër faktor, i cili ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e veprave është edhe qëllimi.

Hadithi i Pejgamberit (a.s.): *“Veprat vlerësohen sipas qëllimeve...”* dhe fjala e Imam Gazaliut: *“Qëllimi është më i rëndësishëm se vepra”*, tregojnë vlerën e qëllimit i cili shoqëron çdo vepër.

*Në veprat tona
kërkohet cilësi. Allahu në
Kuran na informon se çdo
vepër e jona sado e vogël
qoftë, do të regjistrohet
dhe do të vlerësohet
një ditë.*

Qëllimi bën ndarjen thelbësore midis asaj që është për hir të Allahut dhe asaj që bëhet për të fituar një të mirë materiale, një pozitë apo një status më të lartë në shoqëri.

Cilësia e veprës është e lidhur ngushtë me qëllimin e pastër për të fituar dashurinë e Allahut. Nëse në ushqimet kërkohet përdorimi i atyre që janë të certifikuara si hallall, në vepra kriteri i pranimit është certifikimi si të singerta, kurse sëmundja e veprës është hipokrizia.

Faktor tjetër i rëndësishëm, i cili ndikon në cilësinë e veprave është mosrregullimi dhe përfshirja e gjithë aspekteve jetësore sipas botëkuptimit islam. Rregullimi i jetës sipas botëkuptimit islam sigu-

ron përfshirjen e gjithë aspekteve të jetës, duke i dhënë secilës rëndësinë dhe vlerën e duhur. Nëse të gjitha aspektet e jetës rregullohen sipas botëkuptimit islam, atëherë gjumi, ushqimi, martesja dhe çdo lëvizje e njeriut shndërrohet në ibadet.

Në mënyrë që veprat tona të mos pësojnë firo rrugës, është e domosdoshme t'i përqendrojmë ndjenjat, mendjen dhe shpirtin në devizën: “Ne jemi të Allahut, jeta dhe vdekja janë për hir të Allahut.”

I lutemi Allahut të na sigurojë një jetë të mbushur me vetëdijen e lartë islame, se Allahu na shikon kudo edhe pse ne nuk mund ta shohim Atë.

*Ajo që duhet të bëjmë
është të tregojmë kujdes dhe ndjeshmëri ndaj çdo veprimi.
Çdo veprim i yni duhet të kryhet me vetëdijen e plotë
se një ditë ai veprim do të dalë
para gjyqimit të Allahut.*

veprat e sinqerta

Dr. Adem Ergyl

Sipas Kuranit Fisnik, qëllimi i ekzistencës së jetës dhe vdekjes që na janë caktuar në këtë botë, është shfaqja e veprave më të bukura (punë, sjellje, prodhim), që janë të pranueshme tek Allahu.¹ Në Kuran, veprat me veçori të tilla, cilësohen “vepra të sinqerta”.

Kurani Fisnik, pas ajeteve të “besimit”, në shumë raste u ka lënë vendin ajeteve të “veprave të sinqerta”. Në këtë mënyrë, ai ka theksuar se besimi i cili do ta çojë njeriun në shpëtim, sukses dhe lumturi duhet të bashkohet me veprat e sinqerta.² Këtë bashkim e shpreh edhe shkrimtarit i njohur japonez Toshihiko Izutsu, i cili në një përkufizim të tijin thotë: “*Veprat e sinqerta janë besimi që reflektohet jashtë nëpërmjet sjelljes*”.

Komentuesi i njohur i Kuranit, Elmallëllë Hamdi Jazër, shprehet se veprat e sinqerta mund të trajtohen në tri pjesë: vepra të zemrës, të trupit dhe të pasurisë. Ai thotë: “*Vepra të sinqerta quhen punët e dobishme të cilat bëhen si domosdoshmëri e besimit, në përputhje me argumentet, ligjet, lajmet dhe urdhrat që ka zbritur Allahu dhe i ka kumtuar Pejgamberi (a.s.). Këto janë punë që bëhen me sinqeritet, qëllim të mirë dhe për të fituar kënaqësinë e Allahut*”.

Siç mund ta kuptojmë edhe nga ky përkufizim, cilësimi i një vepre, si “e mirë” apo “e keqe” ka dy kushte. Kushti i parë: të shihet nëse vepra bëhet apo jo brenda normave ligjore dhe kushti i dytë: të shihet nëse ajo vepër bëhet apo jo për të fituar kënaqësinë e Allahut. Kushtin e parë mund ta quajmë “kusht të dukshëm”, ndërsa të dytin “kusht të fshehtë”. Ja pra, këto janë dy parimet që përcaktojnë vlerën e një vepre.

Sipas një transmetimi, një person erdhi tek Pejgamberi (a.s.) dhe e pyeti: “O i Dërguari i Allahut! Jam në një gjendje të tillë që bëj vepra duke dëshiruar kënaqësinë e Allahut, por në të njëjtën kohë, dëshiroj që këtë vepër ta shohin edhe njerëzit. Çfarë mendoni në lidhje me këtë gjendje?” Pejgamberi (a.s.), në atë moment nuk i jep përgjigje atij personi. Por më vonë, në lidhje me këtë ngjarje zbret një ajet, në të cilin urdhërohet³:

“...Kush shpreson në takimin me Zotin e vet, le të bëjë vepra të mira dhe të mos i shoqërojë askënd në adhurim Zotit të vet!”⁴

Në lidhje me rëndësinë e qëllimit në cilësimin e vlerës së veprës, janë transmetuar shumë hadithe

1. shih. Mulk, 67/2.

2. shih. Bekare 2/62; Maide 5/69; Kehf 18/88; Sebe' 34/37; Asr 103/3.

3. shih. Ibn Kethir, Tefsir, 200-201.

4. Kehf, 18/110.

të Pejgamberit (a.s.). Por ne do të përmendim vetëm disa prej tyre:

Një person erdhi tek Pejgamberi (a.s.) dhe e pyeti: “Çfarë shpërblimi fiton një person që lufton për para dhe famë?” Pejgamberi (a.s.), përgjigjet: “*Nuk fiton asgjë*”. Personi e bëri tri herë këtë pyetje, por çdo herë mori të njëjtën përgjigje. Më vonë Pejgamberi (a.s.), tha:

*“Allahu i Madhëruar pranon vetëm veprat që bëhen për hir të Tij dhe asnjë tjetër”.*⁵

Qëllimi është kushti i fshehtë i një vepre të sinqertë. Vallë, a është qëllimi një dëshirë e lehtë për t’u realizuar? Këtë pyetje mund ta bëjmë edhe kështu: “A janë gjithmonë qëllimet që formohen në zemrën e besimtarit aq të pjekura sa ta bëjnë veprën e tij të sinqertë?” Siç mund të kuptohet lehtë edhe prej haditheve fisnike që janë përmendur më lart, t’u japësh një përgjigje pozitive këtyre pyetjeve, është e vështirë. Kjo, sepse për shkak të dobësive të njeriut, qofshin ato prej natyrës së tij apo edhe të fituara më vonë, realizimi i punës së tij vetëm për hir të Allahut nuk është një gjë që mund të arrihet lehtë.

Moralistët islamë, si Muhasibi (v. 243/857) dhe Gazzaliu (v. 505/1111), në lidhje me këtë çështje kanë bërë analiza serioze dhe kanë theksuar se një qëllim i mirë mund të lindë vetëm nga një zemër e pastër.⁶ E megjithatë, nëse motivi për hir të Allahut është më dominuesi midis motiveve të tjera të qëllimit, do të mjaftonte që vepra të quhej e mirë deri në një farë niveli.⁷ Mirëpo, në këtë pikë nuk duhet anashkaluar as këshilla e Gazzaliut, i cili thotë: “*Edhe pse ndonjëherë njeriu kujton se motivi kryesor është kënaqësia e Allahut, tek ai mund të mbizotërojnë dëshirat e fshehta të egos. Kjo është një gjendje shumë delikate dhe e vështirë për t’u dalluar. Sado që njeriu mund të tregohet i kujdesshëm, shumë rrallë mund të jetë plotësisht i sigurt për sinqeritetin e tij*”.⁸

Tani, pas këtij shpjegimi, do të kuptohen më mirë këto fjalë të Pejgamberi tonë (a.s.):

*“Nëse një besimtar, merr abdest me kujdes, pastaj i fal dy rekat namaz me gjithë zemër e fytyrë (me gjithë veten e tij), duke qenë plotësisht i përqendruar, Xheneti bëhet i detyrueshëm për të.”*⁹

*“Një person fal namaz, por vetëm gjysma, një e treta, një e katërta, një e pesta, një e gjashta, një e shtata, një e teta, një e nënta ose një e dhjeta e namazit shkruhet për të.”*¹⁰

5. Nesai, Xhihad, 24.

6. shih. Muhasibi, Riaje, fq. 237-248; Gazzali, Riaje, 265-295.

7. shih. Gazzali, Riaje, 292-293.

8. shih. Gazzali, Ihja Ullumiddin, 295.

9. Muslim, Taharet, 17; Ebu Daud, Taharet, 65; Nesai, Taharet, 111.

10. Ahmed b. Hanbel, Musned, II, 373.

Për shkak të vështirësisë së realizimit të një vepre të sinqertë në kuptimin e plotë të fjalës, i Dërguari i Allahut, është shprehur se në të vërtetë, askush nuk mund të hyjë në Xhenet vetëm me veprën e tij përveçse me mëshirën e Allahut.¹¹ Sipas mendimit tonë, kuptimi i kësaj, është: Veprat dhe sjelljet që robërit mundohen dhe përpiqen t’i bëjnë me sinqeritet, Allahu i Madhëruar i pranon me mëshirën e mirësinë e Tij dhe i shpërblen me mirësitë e Xhenetit.

T’i ruash punët e sinqerta, është po aq e rëndësishme sa edhe t’i bësh ato. Rreziku më i madh që i anulon ose i shkatërron veprat, është mosbesimi dhe nënvleftësimi i ligjeve hyjnore. Fjalët dhe veprat që nuk përshtaten me besimin dhe e çojnë njeriun në idhujtari ose në mohim, i çojnë dëm edhe veprat e mira. Në Kuranin Fisnik, urdhërohet:

“Kjo, sepse ata pasuan atë që shkakton zemërimin e Allahut dhe urreyen pëlqimin e Tij. Prandaj, Ai ua zhvlerësoi atyre veprat.” (Muhammed, 28)

“Thuaj: ‘A doni t’ju lajmëroj për ata që më së shumti humbasin nga punët e veta; për ata, përpjekja e të cilëve ka qenë e kotë në jetën e kësaj bote, ndërkohë që mendonin se po bënë vepra të mira?’ Këta janë ata që nuk kanë besuar në shpalljet e Zotit të tyre dhe në takimin me Të. Punët e tyre do të fshihen, andaj Ne nuk do të vëmë kurrfarë peshe për ta (për veprat e tyre), në Ditën e Kiametit.” (Kehf, 103-105)

Një rrezik tjetër që i çon dëm veprat e mira, është mostregimi i respektit të duhur ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Edhe kjo çështje është shumë delikate. Në Kuran urdhërohet:

“O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos i flisni atij me zë të lartë, siç bëni me njëri-tjetrin, në mënyrë që të mos ju humbin veprat tuaja pa e ndier ju fare.” (Huxhurat, 2)

Njeriu duhet të bëjë kujdes ndaj fjalëve dhe veprave të veta. Në mënyrë të veçantë, ai duhet të tregojë kujdes në fjalët, veprat dhe sjelljet që kanë të bëjnë me Allahun dhe të Dërguarin e Tij, duke mos munguar respektin ndaj tyre. Përndryshe, ta dijë dhe të mos harrojë kurrë se veprat e tij do të eliminohen plotësisht. Ky paralajmërim i të Dërguari të Allahut (a.s.), duhet të qëndrojë gjithmonë para syve tanë si një tabelë rreziku:

“Robi, në mënyrë të pavetëdijshme dhe pa i dhënë rëndësi, mund të thotë fjalë me të cilat kënaqet Allahu dhe për këtë shkak, Allahu e ngre gradën e tij. Gjithash-tu, rob i në mënyrë të pakujdesshme mund të thotë edhe fjalë që shkaktojnë zemërimin e Allahut dhe për shkak të asaj që tha, Allahu e hedh atë në Xhehenem.”¹²

11. shih. Buhari, Rikak, 18; Muslim, Sifatul-munafikin, 71-78.

12. Buhari, Rikak, 23; Tirmidhi, Zuhd, 12; Ibn Maxhe, Fiten, 12.

.....*Dr. Sulejman Derin*.....

Mos lëndo

Imam Rabani është një dijetar i njohur për ndjeshmërinë ndaj besimit dhe luftës së ashpër ndaj armiqve të fesë. Megjithëse i njohur si njeri i ashpër, në të vërtetë ai e vlerësonte shumë njeriun dhe dinjitetin njerëzor. Ai vazhdimisht i këshillonte njerëzit të tregonin mirësjellje dhe edukatë ndaj të gjithë njerëzve pa bërë dallime fetare. Në asnjë mënyrë nuk duhet lënduar zemra e njeriut, e cila është më afër Krijuesit të gjithësisë. Imam Rabani në lidhje me lëndimin thotë:

“Zemra është fqinj i Zotit. Asgjë nuk ka më afër Zotit se sa zemra e njeriut. Prandaj kini kujdes nga lëndimi i zemrës së njeriut. Mbas femohimit, nuk ka mëkat tjetër i cili shkakton zemërimin e Allahut përveç lëndimit të zemrës.

Meqenëse zemra është vendi më afër Krijuesit, të urtët i jepnin një vlerë të madhe, duke e konsideruar

lëndimin e zemrës
në krye të mëkateve të mëdha.

Sipas Imam Rabanit, ata që lëndojnë zemrën e njeriut kanë zemëruar Krijuesin e asaj zemre.

“Zemra është organi më i vyer dhe i çmuar i njeriut. Ashtu si njeriu, i cili, për shkak se përfshin në vetvete të gjithë universin është shpallur krijesa më e nderuar midis gjithë krijesave edhe zemra e cila përfshin në vetvete gjithë elementët e njeriut është shpallur më e vyera e gjithë trupit. Diçka sa më gjithëpërfshirëse dhe përmbledhëse të jetë,

aq më afër krijuesit të gjithësisë është. Zemra është qendra e komunikimit midis kësaj bote dhe botës tjetër. Prandaj nuk lejohet të lëndohet zemra e askujt, qoftë ky edhe mosbesimtar. Sepse kjo shkakton shkëputjen e lidhjes midis Zotit dhe njeriut. Nëse zemra e një personi ftohet për shkak të lëndimit, është shumë i vështirë fitimi përsëri i saj. Njeriu përbëhet nga elementë tokësorë dhe qiellorë, kurse zemra është urë lidhëse midis tokësorës dhe qiellores.

Zemra për të cilën flet Imam Rabani, nuk është organi zemër si pompë gjaku, por zemra si një vatër e ndjenjave të njeriut. Përkufizimi i zemrës si veti hyjnore është i pamundur, bota e zemrës është e panjohur për njeriun. Zemra për të cilën flet Imami, megjithëse ka lidhje me zemrën e njohur nga të gjithë, është përtej saj.

Rastet në të cilat merret një qëndrim i ashpër ndaj njeriut janë ndalesat dhe urdhëresat hyjnore. Vetëm në rast se shkelen këto mund të mbahet një qëndrim i ashpër ndaj njeriut. Edhe në këtë rast është shumë e rëndësishme që qëndrimi i mbajtur të mos personalizohet, por dënimi të jetë brenda standardeve të vendosura nga Allahu.

Qëndrimi ynë ndaj njerëzve është i kushtëzuar nga dispozitat hyjnore. Ne mund të mbajmë qëndrim ndaj veprimit të një personi sipas kushteve dhe dispozitave hyjnore. Një person mund të dënohet për fajin aq sa e ka lejuar Allahu; më tepër konsiderohet padrejtësi. Prandaj sofistë edhe ndaj mëkatarëve janë treguar të mëshirshëm dhe vazhdimisht janë përpjekur për t'i fituar zemrën përmes mirësjelljes dhe mëshirës. Por në asnjë mënyrë nuk lejohet tolerimi ndaj urdhëresave dhe ndalesave hyjnore. Ato nuk përfshihen në domenin e tolerancës.

Kurse për ata të cilët kanë shkuar aq larg me tolerancën sa t'u premtojnë jomyslimanëve Xhenetin, Imam Rabani është shumë i rreptë.

Xheneti i përket besimtarëve vepërmirë. Nëse një person vdes duke qenë mysliman, mëshira e Allahut është me të, edhe nëse është mëkatar mbas dënimit në Xhehenem ai kalon në Xhenet. Kurse ai që ka mohuar Allahun është përjetësisht në Xhehenem, sepse errësira e mohimit nuk mund të jetë në të njëjtin vend me dritën e besimit. Si mund të shpëtojë në Ahiret një person i cili neglizhon dhe nuk respekton dispozitat hyjnore. Dijetarët kanë thënë: "Këmbëngulja në mëkat të vogël çon në mëkat të madh, kurse këmbëngulja në mëkat të madh çon në mosbesim." Allahu na ruajtë nga rënia në një gjendje të tillë.

Toleranca ndaj mëkateve dhe mosbesimit për të kënaqur njerëzit nuk është prej moralit të besimtarit. Lusim Allahun të na bëjë të ekuilibruar dhe të denjë për të përfaqësuar bukuritë e Islamit pa lënduar dhe thyer zemra. Amin!

Nata e bardhë SI DITA

Ali Riza Temel

Sahabiu Irbaz ibn Sarije tregon:

Pejgamberi (a.s.), mbajti një ligjëratë prej së cilës u dridhen zemrat dhe u përbotën sytë e dëgjuesve. Pas ligjëratës i thamë: “O i Dërguari i Allahut! Kjo ligjëratë duket si ligjëratë e lamtumirës. Çfarë na këshillon?” Pejgamberi (a.s.), tha: *“Ju kam lënë një fe të ndritur, nata e së cilës është e bardhë si dita. Kush shmanget nga kjo fe përfundimi i tij është shkatërrimi. Ju do të përjetoni intriga dhe mosmarrëveshje të mëdha, prandaj kapuni fort mbas rrugës sime dhe ndiqni rrugën e Halifëve të drejtë. Binduni prijësit edhe nëse është skllav nga Etiopia. Besimtari është si një deve e urtë, për sa i përket bindjes ndaj të drejtës dhe të vërtetës.”* (Ibn Maxhe, Mukaddime, 6)

Islami është një udhërrëfyes dhe dritë që ndriçon të shkuarën, të tashmen dhe të ardhmen. Islami e nxjerr njeriun nga errësira e rastësisë në dritën e qëllimit të krijimit. Islami i jep identitet njeriut, e shpëton atë nga përhumbla dhe çorientimi. Në univers nuk ekziston asgjë pa një qëllim dhe rol të caktuar. Çdo gjë është krijuar për një qëllim të caktuar. **“Vallë, a nuk mendojnë ata në vetvete? Allahu ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe ato që gjenden në mes tyre vetëm me qëllim dhe afat të caktuar.”** (Rrum, 8)

Krijuesi, mbrojtësi dhe zotëruesi i çdo gjëje në univers është Allahu. Islami, ngaqë shpjegon në mënyrë të arsyeshme dhe të moralshme ekzistencën, përbën në vetvete një dritë. Gjërat e pashpjeguara janë të mbuluara nga perdja e errësirës. Imani shpreh pikërisht ngritjen e kësaj perdeje të errët. **“Allahu është Drita e qiejve dhe e Tokës.”** (Nur, 35)

Allahu i nxori krijesat nga errësira e inekzistencës në dritën e ekzistencës, Ai u dha atyre kuptim, jetë, qëllim dhe rrugëzgjdhje. “Ai u ndriçoi rrugën përmes librave, profetëve, arsyes, ndjenjave dhe intuitës. Allahu është Mbrojtësi i atyre që besojnë. Ai i nxjerr ata nga errësira në dritë. Sa për ata që nuk besojnë, mbrojtësi i tyre është djalli, i cili i nxjerr ata nga drita dhe i shpie në errësi.”

Pejgamberi (a.s.), është dritë, Kurani është dritë. Jeta është rruga, njeriu udhëtar, Kurani harta, kurse Pejgamberi (a.s.), udhërrëfyeshi. Gazaliu thotë: “Nuk kam gjetur dritë tjetër e cila ndriçon rrugën time përveç shpalljes hyjnore.” Arsyeja e vetme nuk mund ta gjejë rrugën, nuk mund t’i zgjidhë enigmat e jetës, pa ndihmën e shpalljes çdo gjë është errësirë.

Filozofët kanë dhënë mendime të ndryshme në lidhje me krijimin e universit, por nuk kanë mundur t’u japin një shpjegim bindës pyetjeve të tilla esenciale si: Nga kemi ardhur, ku do të shkojmë, përse kemi ardhur? Ajo që kanë bërë filozofët ka qenë thjesht vizatimi i një dritareje në mur, por jo hapja e një dritareje në mur, nga e cila mund të shikohet jashtë, prandaj Paskali ka thënë: “Nuk më duhet fjala e filozofit por fjalët e pejgamberit.”

Iluminizmi në Evropë lindi si reagim ndaj dogmave dhe besëtytnive e krishtërit, duke u konsideruar si triumf i arsyes mbi fenë.

Sikur Islami në atë periudhë të ishte i pranishëm në Evropë apo më së paku të njihej, Evropa nuk do të ishte si sot egoiste, e ftohtë, e pashpirt, pragmatiste dhe e zhveshur krejtësisht nga vlerat shpirtërore, por e udhëhequr nga dashuria dhe mëshira do të mund të krijonte një botë më humane dhe të qytetëruar. Sepse Islami ka sjellë një botëkuptim të pastër nga besëtytnitë, mitet dhe legendat. Islami nuk ka lënë asnjë pikëpyetje, duke i sqaruar të gjithë çështjet. Nga kemi ardhur, përse kemi ardhur dhe ku do të shkojmë janë çështje të zgjidhura qartësisht, kjo përbën iluminizmin e vërtetë. Vdekja nuk është një vrimë e zezë, një vdekje pa ringjallje është një vrimë e zezë.

Kurani e përcakton besimin si dritë, kurse mohimin si errësirë. Të gjithë pejgamberët dhe librat hyjnorë janë dërguar për të nxjerrë njerëzimin nga errësira në dritë. **“Është Ai që i ka zbritur robit të Vet shpallje të qarta për t’ju nxjerrë nga errësira në dritë. Allahu është vërtet i Butë dhe Mëshirëplotë me ju.”** (Hadid, 9)

“Dhe Toka do të shndrisë me dritën e Zotit të vet dhe do të vendoset Libri (i veprave).” (Zumer, 69)

Pejgamberi (a.s.), në një lutje të Tij thotë: *“O Zot falënderimet të takojnë Ty. Ti je Zoti, Sunduesi dhe Drita e qiejve dhe e tokës.”* Kjo dritë shpreh dritën hyjnore përmes së cilës bëhet i mundur dallimi i së vërtetës nga gënjeshtra dhe i së drejtës nga e shtrembra. Devijimi nga rruga e drejtë është konsideruar si terr. Qëllimi i shpalljes është shpëtimi i njeriut nga errësira. Burimi i dritës është Allahu, një nga emrat e bukur të Tij është “Nur”.

Ashtu si çdo rreze e diellit është argument për ekzistencën e tij, çdo element i ekzistencës është argument për ekzistencën e Allahut.

Gjithë çështja qëndron në ndjekjen e dritës hyjnore dhe rregullimin e jetës sipas shpalljes hyjnore. E shkuara, e tashmja, e ardhmja, kjo botë dhe bota tjetër duhet të ndriçohen nga drita hyjnore dhe jo nga mijëra drita të rreme të kësaj bote të përkohshme.

Kur Ibrahim (a.s.), pa që yjet, hëna dhe dielli perënduan tha: “Unë nuk i dua të përkohshmit” dhe menjëherë e drejtoi shikimin dhe zemrën nga Krijuesi i gjithësisë.

Ndikimi i dritës hyjnore në zemër është në raport të drejtë me transparencën e zemrës. Drita nuk reflektohet me intensitet të njëjtë si nga diamanti ashtu edhe nga xhami i zakonshëm. Sa më e pastër të jetë zemra nga ndotja, aq më shumë pasqyrohet në të drita hyjnore.

Sa e bukur është lutja e Pejgamberit (a.s.): *“O Zot! Bëj në zemrën time dritë, në sytë e mi dritë, në dëgjimin tim dritë, në të djathtën time dritë, në të majtën time dritë, sipër meje dritë, poshtë meje dritë, para meje dritë, pas meje dritë dhe më shto dritën.”* (Buhari, Da’avat, 9)

Ashtu si lakuriqët e natës, të cilët nuk e pëlqejnë dritën, ka edhe shumë njerëz të cilët nuk e pëlqejnë dritën. **“Ata dëshirojnë të fikin dritën e Allahut me gojën e tyre, por Allahu e përsos dritën e Vet, edhe nëse (këtë gjë) e urrejnë jobesimtarët.”** (Saff, 8)

Shkurtimisht, Islami është e vetmja dritë. Zemra dhe mendja e njeriut ndriçohet vetëm përmes imanit, i cili është i gjithi dritë, kurse mohimi është errësirë.

I ETUR

PRANË BURIMIT

Osman Sëkëxhë

Mendimi modern e ka konsideruar jetën të kufizuar vetëm me këtë botë. Këtij mendimi nuk i ka interesuar kurrë se nga ka ardhur dhe ku do të shkojë njeriu. Sipas tij, njeriu është këtu. Për rrjedhojë, ky mendim ka synuar që njeriun, i cili i përket vetëm kësaj bote, ta edukojë po ashtu vetëm me dijet e kësaj bote. Në fakt, nuk ka gjë për t'u habitur me një mentalitet të tillë, që e sheh jetën të kufizuar vetëm me këtë botë dhe mundohet ta edukojë edhe njeriun me të njëjtin mendim.

Vizioni i edukimit të një mentaliteti që beson se jeta është vetëm kjo botë, fillon nga fëmijëria dhe vazhdon deri në vdekje. Ky mentalitet e paraqet veten si një model të privuar nga vetëdija e botës tjetër; madje si një model opozitar i kësaj vetëdijeje. Prandaj, problemi në një sistem të tillë nuk është epistemologjik, por ontologjik. Pra, problemi konsiston vetëm mbi domethënien e ekzistencës. Në mentalitetin e edukimit, ardhmëria e së cilës është vetëm kjo botë, nuk mund të diskutohet devijimi nga qëllimi i ekzistencës njerëzore; madje as humbja e vetëdijes së sprovës.

Pejgamberët synonin ta edukonin njeriun si rob të Allahut. Mirëpo, ndërkohë që po e realizonin këtë detyrë me programin mësimor të Krijuesit, përfaqësuesit e shkollës së sipërpërmendur, shpreheshin se aq sa e largojnë njeriun nga robëria ndaj Allahut, po aq e bëjnë atë të lirë; madje ata lavdëroheshin me këtë.

Modeli i tyre i edukimit, për të cilin bëhet fjalë,

e orienton njeriun në një synim që i rrit dëshirat e egos njerëzore. Qëllimi kryesor i filozofisë së edukimit rebel, i cili në qendër vë vetëm njeriun, është “mbrojtja e njeriut nga Allahu”. Për rrjedhojë, mbajtja e njeriut larg edukimit të Allahut, për një edukim të tillë u bë çështje ekzistence. Por, edukimi nuk mund të realizohet duke anashkaluar ligjet hyjnore e të natyrshme dhe duke e lënë jashtë historisë faktin se ato ligje janë ilaç për plagët më themelore të njeriut.

Të flasësh për edukimin, do të thotë të flasësh për njeriun. Cilësia e botëkuptimit ndaj njeriut, përcakton edhe botëkuptimin ndaj edukimit. Në një vend ku njeriu e braktis fushën e ekzistencës, në të cilën duhet të jetë, bashkë me të, edhe edukimi e braktis njohjen e së vërtetës rreth njeriut. Padyshim se njeriu nuk është një qenie e përbërë vetëm prej mendjes. Ai ka edhe botën e zemrës dhe të shpirtit. Dhe nga kjo botë shpirtërore ushqehen edhe mohimi, mosbindja, besimi, adhurimi, dashuritë, largimet, urrejtjet dhe shpresat e tij. Ta konsiderosh njeriun të përbërë vetëm prej mendjes, e vë atë në pozitën e hamallit të dijes. Përjashtimi nga edukimi i botës së zemrës dhe të shpirtit e shndërron njeriun në një makinë. Kjo makinë mund të shkojë edhe në kozmos, por nuk mund “të ngrihet në miraxh”¹.

Shkolla duhet të jetë e tillë, që brenda njohurive

1. -Miraxh: Udhëtimi i mrekullueshëm i Pejgamberit Muhammed (a.s.), në të cilin arriti të kalonte shtatë qiejt.

në lidhje me kozmosin t'i mësojë nxënësit edhe njohuritë rreth miraxhit. Kur të mësohen malet, duhet të kujtohen edhe Hira, Uhudi dhe Theuri. Njohuritë për detet duhet t'u kujtojnë nxënësve edhe Nuhun, Junusin dhe Faraonin. Gjithashtu, duhet t'u mësojë atyre edhe faktin se krahas shkrirjes së akullnajave për shkak të ngrohjes globale po shkrihet dhe humanizmi i njeriut zjarreve prej dëshirave dhe ambicieve tona.

Nëse rritet distanca ndërmjet nesh dhe ajeteve të Librit të Allahut, rritet edhe distanca me natyrën dhe problemet tona. Ndërkohë që mësohen numrat, matematika me mendjen duhen të jenë gjithmonë tek "një"-shi. Kur mësohet historia, duhet të mësohen edhe "kalu bela", Ademi me Havanë, Habili me Kabilin. Si rezultat, nuk duhet të thonë "e ardhmja është vetëm ajo që sheh syri, pra kjo botë". Duhet kuptuar se në të njëjtën kohë, edhe Kabili me Habilin, Musai me Faraonin dhe Jusufi me Zulejhanë, janë një e ardhme. Vetëdija ndaj së ardhmes nuk duhet burgosur brenda pritshmërive para vdekjes, si diplomimi, profesioni me rrogë të majme, gruaja e bukur, pensioni etj. Për rrjedhojë, të qenit idealist dhe pretendues, duhet të jetë më parësor se posti dhe gradat.

Nëse shkolla të mëson çdo gjë rreth atyre që ndodhin në botë, por nuk të thotë gjë në lidhje me shkakun e atyre ndodhjeve, do të thotë se aty ka një krizë. Pra, nëse ekziston përgjigja e pyetjes "çfarë ka?", por nuk ekziston përgjigja e pyetjes "përse", do të thotë se në edukim ka një gabim në lidhje me qëllimin. Shkurtimisht, edukimi duhet të tregojë rrugën për t'u bërë një rob i mirë.

Gjuha e rrugës duhet të thotë të njëjtën këngë me gjuhën e shkollës. Kjo këngë duhet të jetë kënga e "njeriut". Nëse rruga mendon për ne, flet për ne dhe jeton me ne, ndërkohë që shkolla thërret një mendim dhe një jetë që nuk është e jona, atëherë krisjet dhe thyerjet do të shfaqen në çdo fushë, duke shkaktuar krizë vlerash. Pra, në shoqërinë e cila është në paqe me veten në çdo dimension, shkolla dhe rruga qëndrojnë dorë për dorë. Gjithashtu, njëra anë nuk e sheh si kundërshtarë anën tjetër. Shoqëria që jeton me vetëdijen se vlerat e saj janë të çmuara, e mbështet shkollën në ringjalljen dhe përhapjen e vlerave me anë të mjeteve, si radioja, televizioni, gazeta etj.

Synimi themelor i edukimit duhet të jetë kujtimi i qëllimit të ekzistencës së njeriut. Për rrjedhojë, pikësëpari, ai duhet ta njohë njeriun me veten e tij. Pra, çështja parësore e edukimit duhet të jetë sjellja dhe morali; madje, këtë duhet ta zhvillojë

duke treguar shembuj dhe jo me mjete e pajisje teknike. Shembujt duhet të jenë modele që shfaqin vlerat tona. Praktikën dhe shembullin e njohurive që merr në shkollë, fëmija duhet ta shohë në mënyrë konkrete në rrugë. Fëmija që mëson kriteret e moralit të bukur, si ndershmërinë, besnikërinë, modestinë, drejtësinë etj., këto terma, duhet t'i shohë në mënyrë konkrete edhe në rrugë tek nëna e tij, babai, tregtari, shoferi, mësuesi, doktori etj.

Në edukimin e natyrshëm, fëmija është amanet për prindërit, të cilët kanë edhe përgjegjësinë kryesore. Ata që ndodhen jashtë familjes, jo vetëm që nuk mund ta bartin këtë përgjegjësi në mënyrë të plotë, por edhe nuk mund ta realizojnë. Një fëmijë vetëm nëna mund t'i bëhet nënë dhe vetëm babai baba.

Fëmija është amanet. Ai s'është i njeriut, por i Allahut. Edhe vetë ai është njeri. Dhe e ardhmja e njeriut është bota tjetër. Edukimi i tij nuk duhet të bëhet për ta ruajtur atë nga Allahu, por për ta ruajtur nga shejtani. Edukimi i një brezi ku do të zhvillohen vlerat themelore islame (njerëzore), mund të arrihet vetëm me vetëdijen e dorëzimit ndaj edukimit hyjnor. Ajeti i parë i shpallur nga Allahu; **"Lexo me emrin e Zotit tënd që krijon..."** (Alak, 1), na bën të ditur se edukimi mund të arrihet vetëm duke u strehuar tek Vetë Ai.

Disa mendimtarë perëndimorë kanë shfaqur kritika serioze ndaj dilemave të edukimit modern. Por vetëm kritika, se zgjidhje nuk kanë mundur të japin. Kjo, sepse perëndimi është i privuar nga kjo zgjidhje. Po ne? Ne myslimanët po vuajmë në skamje brenda kamjes. Ajo që duhet të bëjmë, është të dalim në ekzistencë; ta orientojmë ekzistencën tonë në ekzistencë dhe t'ia hapim ekzistencës jetën tonë bashkë me të gjitha fushat e saj.

Durimi është Dritë

— ❧ — Ahmet Basher — ❧ —

Në një hadith fisnik të Pejgamberit (a.s.), thuhet: “*Durimi është dritë*”. Ndërsa në veprën e njohur Rijadu’s-Salihin, shpjegohet se përngjasimi i durimit me dritën është për shkak se drita rrethon gjithçka. Nisur nga kjo, durimi është një virtut po aq i rëndësishëm sa drita, e cila i duhet gjithkujt në çdo vend.

Besimi është i lidhur fort me durimin, sepse ai e ruan atë. Si myslimanë, ne e kemi për detyrë të besojmë Allahun, melekët, librat, pejgamberët, botën tjetër dhe kaderin, duke e mbrojtur këtë besim gjatë gjithë jetës sonë deri në frymën e fundit. Një fjalë e gabuar, e cila del nga goja jonë në mënyrë të pakujdesshme apo një veprim i gabuar që bëhet me qëllim të adhurimit të dikujt tjetër përveç Allahut, mund të bëhet shkak për devijimin tonë nga vija e besimit. Humbja e besimit tonë, do të thotë -Allahu na ruajttë- shkatërrim i ardhmërisë sonë në botën tjetër.

Adhurimet kërkojnë durim. Abdesti bëhet më i bukur nëse merret me kujdes dhe durim. Të jesh vazhdimisht me abdest, është çështje durimi. Falja e namazit me durim e përkushtim, në përputhje

me rregullat e tij, është urdhër i Zotit tonë. Gjatë agjërimit, përveç durimit që tregohet midis kohëve të syfyrit dhe iftarit, ku durohet uria, etja dhe largimi nga marrëdhëniet seksuale, është e domosdoshme të tregohet durim edhe në agjërimin e gjuhës, syrit dhe organeve të tjera të trupit, duke i ruajtur ato nga gjynahet. Për të gjitha këto, kërkohet durim. Dhurimi i zekatit dhe sadakasë nga ana e të pasurve, kërkon durim. Edhe haxhi, i cili bëhet njëkohësisht edhe me pasuri, edhe me trup, është një adhurim që kërkon një durim të veçantë. Po ashtu, edhe duaaja, dhikri etj., kërkojnë durim të posaçëm.

Xhihadi bëhet me durim. Për të ruajtur jetën, nderin, flamurin dhe atdheun, kur është nevoja, myslimani duhet të tregojë durim në mbrojtjen e kufijve të vendit dhe të mësojë taktikat e luftës. Po ashtu, nëse është nevoja, ai duhet të tregojë sakrificë dhe durim në shpenzimin e pasurisë dhe jetës së tij në rrugë të Allahut. Në lidhje me këtë çështje, Pejgamberi (a.s.), ka thënë: “...*Fitorja arrihet me durim!*”

Fitimi hallall arrihet me durim. Për ata që punojnë, durimi ndaj lodhjes trupore apo mendore

1. Muslimi, nr.223; Ahmedi, 5/343; Rijadu’s-Salihin, hadithi nr: 20.

2. -Rijadu’s-Salihin, hadithi nr: 47.

sipas profesionit dhe ndaj sjelljeve të përgjegjësve, drejtorëve apo pronarëve të tyre, është shumë i rëndësishëm. Një durim i tillë i duhet edhe tregtarit që e hap dyqanin e tij herët në mëngjes dhe pret klientët e tij. Ka ditë kur nuk vjen asnjë klient, por ka edhe ditë kur shitjet e një dite janë sa ato të një muaji. T'u bësh ballë kërkesave të ndryshme dhe nazeve të klientëve, është çështje durimi. Edhe investimet bëhen duke marrë parasysh çdo lloj rreziku.

Familja ndërtohet me durim. Dy të rinj që martohen pa e njohur ende mirë njëri-tjetrin, duhet të bëjnë durim në njohjen dhe dëshirat e arsyeshme të njëri-tjetrit. Ata duhet të tregojnë durim edhe ndaj të afërmeve të njëri-tjetrit. Po ashtu, një fjalë e panevojshme që mund të rrëshqasë nga goja, mund t'i çojë dy bashkëshortë drejt ndarjes.

Të bëhesh prind kërkon durim. Rritja, edukimi dhe ndjekja e fëmijëve të paktën deri në moshën njëzetvjeçare dhe, nëse kërkohet edhe gjatë gjithë jetës, arrihet me durim të madh.

Dija arrihet me durim. Të lexosh vëllime të shumtë librash, duke filluar që nga Kurani, të mbushësh fletoret me shënime, të dëgjosh mësimet nga mësuesit dhe të bësh studime, është e pamundur pa durim. Nxënësit që nuk durojnë të shkojnë vazhdimisht në shkollë, gjatë gjithë kohës së arsimimit dhe të mësojnë, janë të dënuar të jenë të pasuksesshëm.

Arti mësohet me durim. Të punosh, mbase edhe me vite të tëra pranë një profesionisti, duke e ndjekur me durim dhe kujdes të madh; madje të merresh edhe me pastrimin dhe rregullin e vendit të punës së mjeshtrit, kërkon durim dhe pasion të madh.

Morali i bukur, jetohet vetëm në sajë të durimit. Të shkosh mirë me njerëzit, të ruhesh nga përgojimi dhe thashethemet duke e mbajtur gjuhën, të qëndrosh larg gënjeshtreve dhe të flasësh sa më pak, janë sjellje që kërkojnë durim. Të tregohesh i duruar në momentin e zemërimit, ndërkohë që ke mundësi të përgjigjesh, është shumë e rëndësishme. Të falim gabimin që bëhet ndaj nesh, na ngre edhe më shumë, sepse t'i përgjigjesh me mirësi atij që të bën keq, është maja e durimit. Virtytet si mirësia, altruizmi, bamirësia dhe modestia janë vlera që arrihen në sajë të durimit.

Ruajtja nga haramet dhe heqja dorë nga teprica e hallallit, kërkon durim, sepse jo çdo gjë që i pëlqen egos sonë është hallall. Të heqësh dorë nga veset e këqija si lakmia, smira, amoraliteti, kumari etj., kërkon durim. Gjithashtu, të përballosh varfërinë dhe hidhërimet, duke mos u revoltuar, janë gjëra që arrihen vetëm me durim.

Ruajtja e shëndetit është e mundur vetëm me durim. Të hash pak, të qëndrosh larg stresit, t'i japësh rëndësi pastërtisë etj., kanë nevojë për durim. Përgjashto mrekullitë pejgamberike, asnjë sëmundje nuk mund të shërohet menjëherë. Për rrjedhojë, të përdorësh ilaçe dhe të mbash pehriz për një kohë të caktuar, kërkon durim dhe sakrificë. Qoftë bar apo hap, doktor apo mjek popullor, duhet të dimë se shërimi vjen prej Allahut. Prandaj, duke e kërkuar shërimin vetëm prej Tij, duhet të bëjmë durim gjatë pritjes në kohën e kurimit.

Të luftosh me egon, duke qenë i vetëdijshëm për sprovat e ndryshme me të cilat testohesh, kërkon një durim të jashtëzakonshëm. Një nga gjendjet e mrekullueshme ku arrijnë besimtarët, është edhe vetëdija e të qenit çdo moment me Allahun. Zoti ynë, në lidhje me njerëzit me të cilët është bashkë me ta, urdhëron: **“Allahu është me durimtarët!”**

Shërbimi në rrugë të Allahut bëhet me durim: Fitimi i kënaqësisë së Allahut dhe çdo punë që bëhet me qëllimin për të qenë i dobishëm për të gjitha krijesat e Allahut, duke filluar prej njeriut, realizohen vetëm me durim. Shërbimi arrihet duke duruar sakrificën për hir të Allahut të një pjese të jetës, që njeriut i është dhënë vetëm njëherë. Po ashtu, shërbimi përbëhet nga durimi që tregohet në lidhje me ndarjen e mundësive që na ka dhënë Allahu, me njerëzit dhe me krijesat e tjera. Kjo, sepse ata që nuk dinë të durojnë, nuk mund të kenë sukses në shërbim.

Shkurtimisht, durimi është aq i rëndësishëm, saqë shpjegimi i kësaj rëndësie është i mundur vetëm me fjalën e Pejgamberit tonë (a.s.), i cili ka thënë: **“Askujt nuk i është dhënë dhuratë më e mirë dhe më e rëndësishme se sa durimi!”**.

*Morali i bukur,
jetohet vetëm në sajë
të durimit. Të shkosh mirë
me njerëzit, të ruhesh nga përgojimi
dhe thashethemet duke e mbajtur
gjuhën, të qëndrosh larg
gënjeshtreve dhe të flasësh
sa më pak, janë sjellje që
kërkojnë durim.*

3. -Bekare, 2/153.

4. -Rijadu's-Salihin, hadithi nr: 21.

ÇLIRIMI nga autoriteti SI KUSHT për të qenë I LIRË

.....*Edison Çeraj*.....

Në njëfarë kuptimi, i gjithë rrugëtimi i qenies shënjohej nga beteja e vazhdueshme kundër autoritetit, kundër çdo lloj autoriteti. Kështu që hapi i parë drejt lirisë është çlirimi, çlirimi nga çdo autoritet, konkret apo abstrakt, i dukshëm apo i padukshëm qoftë. Çdo autoritet është një idhull më vete, dhe marrëdhënie e qenies me autoritetin është një marrëdhënie idhujtare/pagane.

Thelbi i brendashkruar i çdo lloj autoriteti është se njeriu nuk lind, por bëhet, dhe duhet të bëhet i këtillë apo i atillë.

Qysh prej periudhës moderne e këtij jemi të rrethuar me autoritete të panumërt. Shumë syresh rreshton edhe Barthe te *Mitologjitë moderne*.

Arma më e rëndësishme e autoritetit është përkufizimi dhe, nëse e kalon këtë stad, atëherë vjen planifikimi. Një fenomen akoma taze në këtë drejtim është edhe totalitarizmi, me të gjitha fytyrat e

tij. Ideologët e një totalitarizmi të caktuar, së pari përkufizojnë njeriun ose jetën¹, dhe më pas propozojnë edhe një plan veprimi. Ndërkohë, pyetja e madhe që duhet shtruar herë pas herë është se a mund të ketë një përkufizim për jetën apo për njeriun? Autoriteti thotë se po; doemos që duhet të ketë.

Jeta është tërësia, kurse mendja, logjika apo arsyeja është vetëm pjesë e kësaj tërësie. Kështu, nuk ka asnjë lloj gjase që pjesa të përkufizojë dhe të gjykojë tërësinë. Çdo përpjekje në këtë drejtim është vetëm një aventurë intelektuale, herë komike, herë dramatike e herë të tjera edhe tragjike. Historia e ideve e provon këtë.²

Duke qenë se autoriteti është i huaj për qenien, me apo pa vetëdije qenia ka prirjen t'i kundërvihet herët ose vonë. Historia e sistemeve qeverisëse apo politike na e provon fare qartë këtë. Edhe sot, ku sipas shumë studiuesve demokracia liberale apo ajo sociale është më e mira e mundshme ndër këto sisteme, hasim gjithandej kundërshtime dhe rebelime.

Në këtë pikë shumë vetë e kanë gati pyetjen se çfarë duhet të bëjmë/zgjedhim atëherë? Pikërisht te “nevoja” që kanë ata që bëjnë një pyetje të tillë hapet shtegu për të dalë në skenë autoriteti, që më pas të na tregojë se çfarë duhet të bëjmë e të na udhëheqë për ta përmbushur atë. Autoriteti rri në pritë për të gjuajtur këtë “nevojë”.

“Shumë pak njerëz e dinin se njerëzit janë të lirë. Edhe sot, mes popullsisë të kësaj toke, të pakët janë ata që e njohin këtë fakt. Për të paktën gjashtëmijë vjet, një shumicë njerëzish kanë besuar kryesisht në zota paganë. Një zot pagan, sido që të quhet, është një Autoritet i cili (siç besojnë njerëzit) kontrollon energjinë, veprimet dhe kështu fatin e individëve. Botëkuptimi pagan i gjithësisë është se ajo është statike, e palëvizshme dhe e kontrolluar nga një Autoritet. Botëkuptimi pagan i njeriut është se të gjithë individët, për nga natyra, janë dhe duhet të jenë të kontrolluar nga një Autoritet jashtë tyre. Çdokush e ka këtë besim kur është fare i ri.”³

Pyetja çfarë duhet të bëjmë?, në thelb është çfa-

1. Fjala vjen, Marks i thoshte se deri më sot filozofët e kanë shpjeguar botën, kurse tani është koha që ajo të ndryshohet.

2. Në këtë optikë mund të konsultohet *Historia e filozofisë perëndimore* e Russell-it, që është edhe një muze idesh, pasi ato kanë mbetur thjesht brenda kapakëve joshës të librave, sidoqë ndonjëra syresh ka bërë një xhiro të shkurtër në një hapësirë të caktuar, për t'u kthyer më pas përsëri në muze.

3. Rose Wilder Lane, *The Discovery of Freedom – Man's Struggle Against Authority*.

rë duhet të bëj?, dhe që këtej kjo është një çështje më së pari vetjake e çdo njeriu. Nëse pret nga tjetri (që nesër shndërrohet në autoritet) të të tregojë se çfarë duhet të veprosh, se si duhet të jetosh, ke hedhur bash hapin e parë drejt skllavërisë.

Njeriu nuk mund të ketë tagër mbi njeriun, duke i diktuar një model/sistem jetese të caktuar. Për shembull, ne kemi tagër mbi sendet dhe objektet që kemi në pronësi apo mbi kafshë të caktuara që kemi zgjedhur t'i mbajmë, sepse është statusi⁴ prej njeriu që na e jep këtë mundësi.

Përderisa njeriu është një qenie që mendon, dhe si rrjedhojë që zgjedh vetë se çfarë duhet të bëjë apo të mos bëjë; që e zgjedh vetë botëkuptimin sipas të cilit do jetojë, atëherë askush nuk ka të drejtë t'i diktojë një zgjedhje të caktuar. Është fare e thjeshtë: njeriu mendon, pra zgjedh (vetë).

Lufta kundër autoritetit nuk nënkupton kurrsesi thirrje për anarki apo kaos, por për liri. Në fakt, ajo që na rrëfen historia dhe e mbron arsyeja është se sa herë që një shoqëri i është imponuar një model jetese apo sistem vlerash i caktuar, *status quo*-ja i ngjante një tenxhereje me presion që pritej të shpërthente nga çasti në çast⁵, dhe sigurisht që shpërthente, sepse në një mënyrë apo në një tjetër qenia do kapullohet nga ankthi – që shumë herë i hap rrugë një gjendjeje kaotike – për aq sa i imponohet se çfarë duhet të bëjë, i drejtpërdrejtë apo i tërthortë qoftë ky imponim⁶. Kështu, pas kësaj shpërthente edhe kriza mes njerëzve, ku *homo homini lupus est*.

Sot kriza është aq e sofistikuar, saqë ngjan me një organizim të përkryer, dhe e ke shumë të vështirë të shquash atë që nuk shkon.

Vetë fakti se sot çdo gjë është e lejuar, mjafton për të provuar si krizën ashtu edhe maskat e ndryshme që i vendosim herë pas here.

Ka vetëm një krizë: ajo e individit. Të ashtuquajturat kriza ekonomike, financiare, politike, sociale etj., janë vetëm pasojë e krizës së njerëzore te njeriu. Sa më shumë vend të zërë brenda qenies një autoritet i caktuar, aq më e thellë bëhet kriza. Sikundërse sa më shumë të pavarësohemi nga autoriteti, aq më shumë do e ndjemë aromën e lirisë.

4. Që na është dhënë, pasi ne nuk e kemi zgjedhur.

5. Kurse sot kjo po ndodh masivisht në shumë vende, pavarësisht se me forma më të sofistikuar, pasi po punohet për totalitarizmin global. Për më shumë, shih esenë time *Për një fenomenologji të totalitarizmit*.

6. Sot është i tërthortë pothuajse ngado, tepër i tërthortë.

Sprovat në jetën e njeriut

— Nuredin Nazarko —

Përkohësia është bashkëshoqëruesja e përhershme e njeriut mbi sipërfaqen e tokës. Edhe pse njeriu është i sigurt së është i përkohshëm në këtë nënqiel, një nga përfytyrimet më tipike që e karakterizon është shpresa se horizonti i fundëm i jetës mbi tokë është tepër larg dhe duhet një kohë e gjatë për të mbërritur atje. Madje ndonjëherë mund t'i duket sikur nuk do ta mbërrijë këtë horizont për shumë e shumë kohë. Kjo ndodh, sepse gjërat që njeriut nuk i pëlqejnë apo i urren kërkon t'i shohë sa më larg prej vetes së vet, mirëpo nëse ka ngjarje në jetën e përditshme që mund edhe të evitohen, mbërritja në horizontin e fundëm të përkohësisë është ngjarje e pashmangshme, sado të largët ta përfytyrojë apo konsiderojë njeriu.

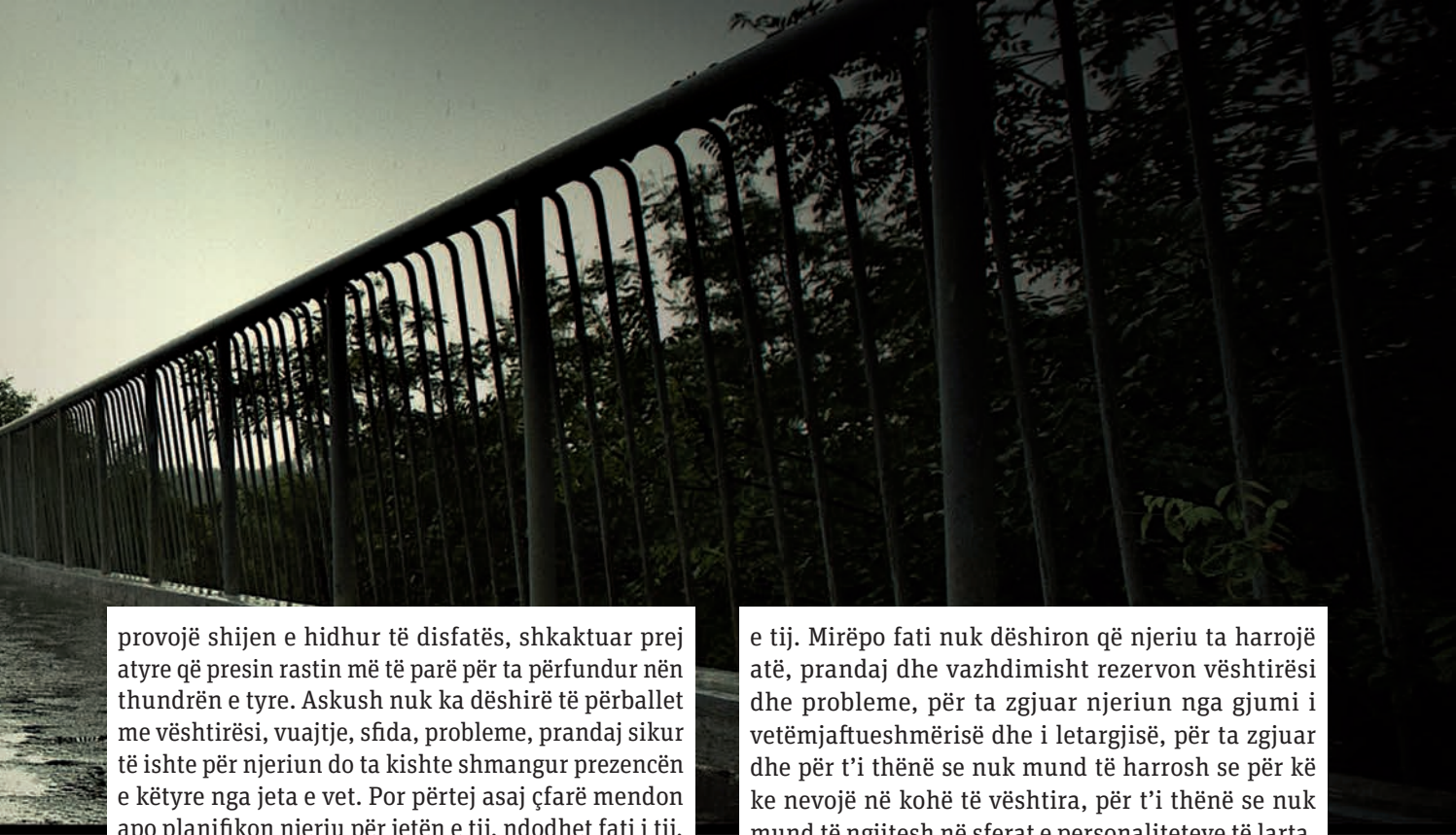
Përgjatë jetës së vet njeriu ndeshet me realitetin që e rrethon, të cilit shpeshherë mund t'i kundërvihet me realitete paralele të krijuara në përfytyrimet e veta. Sado realitete paralele të ngrejë njeriu në përfytyrimet e tij, ai që e rrethon qëndron aty, para tij, me gjithë të mirat apo të ligat e veta.

Qysh nga momenti kur njeriu plotëson moshën për t'u konsideruar i përgjegjshëm për fjalët dhe punët që do të kryejë më pas, para tij shtrihet sfida e të qenit njeri, sfida e të qëndruarit në kufijtë e natyralitetit njerëzor, për të mos u deformuar nga realitete paralele apo nga pjesa e vorbullave të së keqes së realitetit që e rrethon. Pikërisht këtu qëndron dhe sfida më themelore e njeriut, të mbetet njeri

përtej të gjitha ngjarjeve që e mbushin jetën e tij në kufijtë e përkohësisë. Të mbetesh njeri, për njeriun e ditëve të sotme, i rrethuar nga një realitet i ashpër nuk është dhe aq e lehtë sa mund ta konsiderojnë shumë syresh. E megjithatë, çdokush bën llogaritë e tij, edhe pse në shumë raste bëjmë llogaritë e të tjerëve, duke harruar që më së pari të jemi hanxhinj të vetes sonë.

Përtej dëshirave dhe realiteteve paralele të ndërhuara në përfytyrimet e njeriut, rendi natyror e ka vulosur fatin e njeriut me sakrificën për të qenë njeri, për të dalë përtej horizontit të fundëm të përkohësisë mbushur me këtë sakrificë dhe jo me përfundjen ndaj shtjellave të humnerave të fundbotëshme. Kësisoj jeta e njeriut është arena ku vazhdimisht ai duhet të mposhtë vetveten për të qenë vetvetja, pra ajo autentikja, origjinalja, dhe jo ajo e përfytyrimeve dhe dëshirave opake. Sado kohë të zgjasë përkohësia, është e pamundur shmangia për të qenë autentikë. Për të mbërritur pikërisht këtu, njeriu nuk mund të luftojë i vetëm në këtë arenë, ku egërsia, dredhia, hilla, mashtrimi, arroganca, krenaria e sëmurë, narcizmi, pamëshirshmëria, mburracakëria, dozat dhe nuancat e mendjemadhësisë janë kundërshtarët që presin rastin më të parë për ta përfundur njeriun nën thundrën e tyre.

Vështirësitë e të qenit njeri janë një realitet që nuk mund të shpërfillet e as të lihet jashtë vëmendjes. Kushdo që e lë këtë jashtë vëmendjes, do t'i duhet të

provojë shijen e hidhur të disfatës, shkaktuar prej atyre që presin rastin më të parë për ta përfundur nën thundrën e tyre. Askush nuk ka dëshirë të përballet me vështirësi, vuajtje, sfida, probleme, prandaj sikur të ishte për njeriun do ta kishte shmangur prezencën e këtyre nga jeta e vet. Por përtej asaj çfarë mendon apo planifikon njeriu për jetën e tij, ndodhet fati i tij, që i rezervon njeriut vështirësi dhe sfida të paracaktuar prej tij, por të panjohura për njeriun.

Të gjithë e dimë dhe e pranojmë që e ardhmja është e panjohur, dhe rrjedhimisht e paarritshme nga sfera e njohurive tona. Përtej kësaj pafuqie për të njohur atë që do të jetë pjesë e jetës sonë, ne ndërtojmë planet tona se si do të jetë e ardhmja, edhe pse për këtë nuk jemi aspak të sigurt. Edhe pse nuk e njohim të ardhmen, nuk do të thotë që të mos punojmë për të, por le të mos e lodhim veten me asilloj planesh, që ndoshta nuk do jenë kurrë pjesë e së ardhmes sonë, sepse fati do të na çojë në rrugët e tij, aty ku njeriu do të gjejë të realizuar atë çfarë në të vërtetë është dhe çfarë në të vërtetë mund të durojë dhe mbajë në zemrën e tij.

Sprovat që fati na ka rezervuar, nuk mund të jenë të njëjta për të gjithë njerëzit. Çdokush ka vështirësitë e veta, problemet e veta që duhet të zgjidhë, vuajtjet, dhimbjet e veta, gëzimet dhe haretë e veta, varfërinë apo pasurinë e vet, sepse të qenit në vështirësi nuk ka të bëjë vetëm me mospasjen, por edhe me të qenit mirë materialisht.

Njeriu vazhdimisht punon që të përmirësojë kushtet e tij jetësore dhe këtu nuk ka asgjë të keqe. Vazhdimisht përpiqet të lehtësojë jetën e tij duke konsumuar produkte të cilat lehtësojnë ndjeshëm jetën e përditshme. Nëse vazhdon për ndonjë kohë të caktuar të jetojë në këtë gjendje, pak a shumë të stabilizuar, fillon e krijon bindjen se punët e tij janë vendosur në vijë, dhe jeta e tij po rrjedh atje ku ka pasur gjithmonë dëshirë. Të jetuarit më këtë ndjesi i jep njeriut njëfarë sigurie në vetvete se deri diku, është i panevojshëm për ndonjë gjë tjetër në jetën

e tij. Mirëpo fati nuk dëshiron që njeriu ta harrojë atë, prandaj dhe vazhdimisht rezervon vështirësi dhe probleme, për ta zgjuar njeriun nga gjumi i vetëmjaftueshmërisë dhe i letargjisë, për ta zgjuar dhe për t'i thënë se nuk mund të harrosh se për kë ke nevojë në kohë të vështira, për t'i thënë se nuk mund të ngjitesh në sferat e personaliteteve të larta, duke qëndruar në gjendjen e letargjisë për shkak të të mirave që të janë dhënë.

Në qoftë se vështirësitë dhe problemet do t'i shohim nga kjo optikë dhe jo nga ajo që njerëzit i shohin zakonisht (*pse mua, ç'paskam bërë që të kem këtë apo atë vështirësi, etj.*), do të bindemi se asnjë vështirësi, problem dhe sfidë nuk vjen së koti në jetën e njeriut, pavarësisht se e kuptojmë apo jo urtësinë e ngjarjeve të këtyre dimensioneve. Çdo ngjarje e këtyre dimensioneve i jep formë jetës së njeriut në atë lloj mënyre që njeriu gjithmonë të gjejë atë që kërkon, sepse *ajo që je duke kërkuar është duke të kërkuar ty* (Rumiu). Dhe ti nuk mund ta gesh atë që kërkon vetëm duke qënë mes rehative dhe bollëkut, sepse për të marrë një trëndafil duhen duruar shpimet dhe çjerret e gjëmbave, përndryshe nuk do ta ndjesh kënaqësinë e aromës së trëndafilit, vetëm duke e vështruar së largu.

Të vështruarit e sprovave nëpërmjet kësaj optike ka një rëndësi të veçantë, sepse nuk e lë njeriun të përfundet nga pesha e dobësisë së tij, që nuk arriti të shmangë këtë apo atë vështirësi, por i jep forcë për të vazhduar përpara, sepse fati në përfundim do t'i mundësojë të arrijë atë që është më e mira për jetën e tij në përkohësi.

Ky besim i thellë se sprovat do të përfundojnë atje ku është më e mira për njeriun, i jep qetësi dhe vizion të qartë edhe atëherë kur të tjerët shohin vetëm probleme pa fund dhe pa zgjidhje. Dhe nuk ka sesi të ndodhë ndryshe, kur të gjitha ngjarjet në jetën e njeriut nuk janë të lidhura pashmangshmërisht vetëm me optikën këtu dhe tani.

Përppjekja

Nuredin Jëlldëz

Xhihadi shpreh çdo përppjekje për të lartësuar fenë dhe fjalën e Allahut. Xhihadi mund të jetë me armë, me laps, me ushtri dhe me gjuhë. Xhihadi mund të jetë në fushëbetejë, por mund të jetë edhe nëpër auditore. Çdo përppjekje për të lartësuar fjalën e Allahut dhe për të vendosur ligjin e Allahut mbi tokë është xhihad.

Xhihad është lufta e Bedrit, Uhudit dhe Hendekut. Muxhahidët që bënë xhihad në këto fushëbeteja morën miratimin hyjnor për status të lartë në Xhenet. Xhihadi i tyre bëri të mundur lartësimin e fjalës së Allahut në pedestal. Në sajë të tyre ngadhënjeu besimi mbi kufrin. Edhe Mus'abi, i cili gdhendi në zemrat e popullit të Medinës Kuranin. Jethribi nga një fshat u shndërrua në qendrën e qytetërimit dhe kulturës islame.

Të gjithë besimtarët janë të obliguar për të mbajtur gjallë emrin e Allahun në zemrat dhe vendet e tyre dhe vlera e çdo besimtari është në raport të drejtë me përppjekjen që tregon për të mbajtur gjallë dhe lart fjalën e Allahut. Çdo ajet i lexuar dhe çdo urdhër i zbatuar është lartësim i emrit të Allahut. Ai që lexon Kuranin dhe e zbaton atë është muxhahid. Kush fal namazin bën xhihad namazi, kush studion bën xhihadin e diturisë. Çdo person që bën qëndresë ndaj tundimeve të haramëve është muxhahid.

Falja e namazit në kohë, agjërimi në kohë dhe kryerja e çdo pune në kohën e vet është pjesë e xhihadt. Muxhahid është ai që detyrën e vet e kryen në mënyrë cilësore dhe në kohën e duhur. Falja e namazit të sabahut në kohën e duhur është një nga detyrat më të rëndësishme për sa i përket lartësimit të fjalës së Allahut. Për rrjedhojë, falja e namazit të sabahut në kohë nuk ka se si të mos përfshihet brenda xhihadt. Kërkimi i diturisë është një nga llojet më të vyera të xhihadt. Në këtë këndvështrim çdo frymëmarrje e njeriut me qëllim për të lartësuar fjalën e Allahut është xhihad.

I riu i cili ruan fenë e tij në një kohë të vështirë si kjo e jona, nuk ka asnjë dyshim që konsiderohet prej muxhahidëve. Të ndjesh praninë e Allahu atje ku nuk të shikon askush, çfarë mund të jetë tjetër përveçse xhihad. Një i ri i tillë është i pamposhtur përballë ushtrive të shejtanit.

Ruajta e nderit, moralit të mirë dhe përhapja e mirësisë është prej urdhëresave hyjnore. Zbatimi i urdhëresave dhe distancimi nga ndalesat hyjnore është xhihad. Çdo fjalë dhe vepër e cila shërben për të lartësuar fjalën e Allahut është xhihad.

Nëse koha jonë është koha e internetit, atëherë xhihadi bëhet përmes internetit. Ai që nuk bie në rrjetën negative të merimangës së internetit, por e përdor atë për vepra të mira, ka bërë xhihadin më të çmuar të periudhës sonë.

Nëse në kohën tonë paraja është shndërruar në një objekt adhurimi, atëherë sprovat do të vijnë prej saj. Ajo luan rolin e shejtanit dhe nefsit. Durimi do të testohet përmes parasë. Devotshmëria do të përcaktohet nga lidhja me paranë etj. Në këtë rast muxhahid është ai që fiton para, i jep hakun parasë duke e shpenzuar për punë të mirë, por në asnjë mënyrë nuk bëhet rob i saj.

Muxhahid është ai që, kur të gjithë ndotin sytë me shikim haram, ai ruan shikimin, kur të gjithë dëgjojnë fjalë boshe, ai ruan dëgjimin, kur të gjithë flasin thashetheme ai flet të vërtetën. Ai që e ka dorën e pastër është muxhahid, sepse xhihadi shpreh ibadetin ndaj Krijuesit.

Qëndroni me të singertit

Dr. Kerim Bulladë

Allahu e krijoi dhe e pajisi njeriun me arsye dhe vullnet të lirë. Njeriu është krijesa më e nderuar midis të gjitha krijesave të tjera të Allahut. Njeriun nuk e njeh askush më mirë se Krijuesi. Kurani i klasifikon njerëzit në kategori të ndryshme, si besimtarë, ateistë, politeistë dhe hipokritë. Cilësitë dhe veçoritë e këtyre grupeve trajtohen në sure dhe ajete të ndryshme. Për ta vlerësuar si duhet njeriun nga aspekti i besimit, duhen studiuar mirë kriteret dhe standardet e vendosura nga Kurani.

Kurani ka vendosur parime, për sa i përket qëndrimit që duhet të mbajnë besimtarët përballë situatave të ndryshme. **“O besimtarë! Frikësojuni Allahut dhe bëhuni me ata që janë të singertë (në fjalë dhe në vepra)!”** (Tevbe, 119) Ajeti pasi u kërkon besimtarëve që të jenë të devotshëm ndaj urdhëresave hyjnore dhe të qëndrojnë larg ndalesave, u kërkon të qëndrojnë pranë njerëzve të mirë, të singertë dhe besnikë. Pra kushti i parë për të arritur devotshmërinë është qëndrimi dhe shoqërimi me njerëzit e devotshëm dhe të mirë. Nga ajeti kuptohet qartë që Allahu kërkon të jemi së bashku me njerëzit e singertë, besnikë, të drejtë dhe vepërmirë. Pra besimtari duhet të qëndrojë gjithmonë pranë të vërtetës, të drejtës dhe të mirës.

Besimtari, qoftë jetën sociale, qoftë jetën individuale dhe qoftë jetën familjare duhet ta rregullojë sipas këtij ajeti Kuranor, pra sipas të vërtetës dhe të drejtës. Për rrjedhojë, besimtari duhet të qëndrojë në të gjitha çështjet pranë së vërtetës dhe së drejtës. Besimtari duhet të jetë i drejtë, i singertë dhe vepërmirë.

Besimtari duhet të qëndrojë pranë besimtarëve të cilët i kanë dhënë besën Allahut dhe jetën familjare, sociale, ekonomike madje edhe atë politike duhet ta rregullojë brenda kriterëve që vendos ajeti kuranor.

Kurani nuk ua ka ndaluar besimtarëve marrëdhëniet tregtare dhe politike me hebrenjtë dhe të krishterët. Përmes ajetit: **“Këdo që e kundërshton të Dërguarin, pasi i është dhënë udhëzimi dhe ndjek rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve, Ne e lëmë të ecë andej nga është nisur dhe do ta përcëllojmë në zjarrin e Xhehenemit; eh, sa vendbanim i keq që është ai!”** (Nisa, 115), Kurani e ka theksuar qartë se ndjekja e çdo rruge tjetër përveç rrugës së Muhamedit (a.s.), të çon në Xhehenem. Nga ajeti kuptohet lehtësisht se besimtarët e kanë obligim ndjekjen e rrugës profetike, thënë ndryshe, besimtari duhet të qëndrojë me besimtarët.

Kurani kërkon prej besimtarëve të mbajmë qëndrim ndaj sjelljeve dhe veprimeve negative të jobesimtarëve. Ibrahim (a.s.), është shembull ideal për gjithë besimtarët, për sa i përket qëndrimit të mbajtur prej tij ndaj Tevhidit në luftën kundër vlerave politeiste dhe pagane të babait dhe shoqërisë.

Direktivat e Allahut për Pejgamberin (a.s.), janë përcaktuese edhe për jetën sociale, politike dhe ekonomike të besimtarëve. Allahu kërkon prej Pejgamberit (a.s.), të thërrasë në rrugë të drejtë të afërmit, të jetë modest dhe i mëshirshëm ndaj ndjekësve të tij. Përveç kësaj, ai kërkon të distancohet prej atyre që e kundërshtojnë.

Përfundimisht, besimtari duhet të mbajë qëndrimin e vet përballë sjelljeve dhe veprimeve negative të jobesimtarëve. Besimtarët duhet ta përcaktojnë qartë dhe fort qëndrimin e tyre ndaj jobesimtarëve. Besimtarët nuk mund të bien në nivelin e hipokritëve të cilët përpëliten midis dy gjendjeve. Besimtari duhet ta shprehë qëndrimin e vet sipas mundësive, siç e përcakton edhe hadithi profetik, ose me vepër, ose me fjalë, ose me zemër.

Vëllai i Omerit

Zejd ibn Hatabi

Mustafa Erish

Zejd ibn Hatabi ishte midis të parëve që pranoi Islamin në periudhën më të vështirë të tij. Ai ishte vëllai i madh i Omer Ibn Hatabit.

Zejd ibn Hatabi u lind dhe u rrit në Mekë. Zejd ibn Hatabi i përket fisit Adevi, një nga fiset e rëndësishme të Mekës së asaj periudhe.

Zejd ibn Hatabi ishte njeri i dashur dhe një personalitet i respektuar në mesin e shoqërisë Mekase. Ai ishte i njohur për bujarinë, durimin moralin dhe mikpritjen e tij të madhe.

Sapo dëgjoi për Islamin, pa humbur kohë shkoi tek Pejgamberi (a.s.), për të marrë informacion më tepër në lidhje me fenë e re.

Pasi dëgjoi të gjitha ajetet Kuranore që i kishin zbritur Pejgamberit (a.s.) dhe reflektoi mbi to, menjëherë dëshmoi shehadetin, duke fituar kështu statusin e myslimanit.

Kur u shtuan vuajtjet dhe persekutimet ndaj myslimanëve, ai së bashku me familjen emigroi në Medine.

Pejgamberi (a.s.), e vëllazëroi me Ma'n Ibn Adij.

Zejd ibn Hatabi ishte njeri i heshtur, i qetë, por trim dhe guximtar. Tregoi një trimëri të jashtëzakonshme në luftën e Bedrit, Uhudit, Hendekut. Trimëria dhe heroizmi që tregoi në luftën e Uhudit u shndërrua në legjendë në gjuhën e njerëzve.

Në luftën e Uhudit Zejdit i ra mburoja. Kur Omeri (r.a.), vëllai i tij e pa, menjëherë hoqi mburojën e vet dhe ia zgjati Zejdit.

Por Zejdi, i cili synonte martirizimin, nuk pranoi duke thënë:

“Edhe unë dëshiroj atë që dëshiron ti.”

Pas këmbënguljes dhe betimit të Omerit (r.a.), Zejdi pranoi ta vishte mburojën për një moment sa për të çuar në vend betimin e vëllait, por më pas e hoqi përsëri duke u justifikuar para Omerit me fjalët:

“Atë që dëshiron ti për vete e dëshiroj edhe unë për veten time.”

Të dy mësynë trimërisht kundër armikut duke luftuar me të gjitha forcat dhe zemrat e tyre.

Zejdi (r.a.), nuk u shkëput nga xihadi edhe pas largimit të Pejgamberit (a.s.), nga kjo botë.

Ai mori pjesë në luftën e Jemanes në kohën e Ebu Bekrit (r.a.), duke treguar një trimëri dhe heroizëm të pashoq.

Kur vuri re dobësimin dhe hezitimin e myslimanëve për t'u përballur me armikun, me një zë kumbues iu drejtua turmës:

“Ç’është ky hezitim për të luftuar, kjo nuk i ka hije trimërisë dhe burrërisë. O Zot, kërkoj ndjesë prej Teje për hezitimin e shokëve për të luftuar.

O njerëz, tregohuni të fortë, të qëndrueshëm dhe durimtarë, mos u frikësoni prej armikut, por hidhuni në sulm dhe luftoni deri sa të fitoni gradën e dëshmorit ose fitoren mbi armikun. Unë do të luftoj deri sa të fitoj gradën e dëshmorit ose të fitoj betejën.”

Pas kësaj fjale, Zejdi u sul kundër armikut duke luftuar me një guxim të pashoq.

Ai ishte i gjatë, trupmadh, i fuqishëm dhe i shkathët. Kush i dilte përpara në fushën e betejës, e hidhte përtokë. I vetëm kishte depërtuar thellë në mesin e armiqve, kur e goditi një shigjetë dhe ra dëshmor.

Flamuri që kishte në dorë i ra në tokë, menjëherë vrapoi Salim ibn Ma'kil dhe e ngriti flamurin.

Kur Omerit (r.a.), i arriti lajmi i martirizimit të Zejdit (r.a.), tha:

“Allahu e mëshiroftë Zejdin, sa e dhimbshme qenka humbja e vëllait!” dhe iu mbushën sytë me lot, pastaj tha:

“Në dy mirësi ma ka kaluar:

Ai u nderua me Islam dhe fitoi gradën e dëshmorit para meje.”

Lusim Allahun të na stolisë dhe hijeshojë si Zejd ibn Hatabi!

KURSIMI

është begati

As. Dr. Mustafa Xhanllë

NJË HADITH:

Transmetohet nga Amr bin Shuajbi, nga babai i tij dhe nga gjyshi i tij se i Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Hani, jepni lëmoshë dhe vishuni (si të dëshironi) pa rënë në mendjemadhësi dhe harxhim të tepërt!”
(Nesai, Zekat, 66.)

NJË MESAZH:

Të urtët kanë thënë: “Miku i njeriut është kursimi, ndërsa armiku i tij është harxhimi i tepërt.”

Një ditë Krenaria e Gjithësisë, i Nderuari ynë, (a.s.), shkoi te Sa’d bin Ebi Vakkasi, (r.a.). Sa’di po merrte abdest. Kur i Dërguari i Allahut, (a.s.), vuri re se Sa’di përdorte shumë ujë për të marrë abdest, i tha:

“Ç’është ky harxhim i tepërt?”

Sa’di (r.a.), e pyeti:

“A ka harxhim të tepërt edhe në abdest?” I Dërguari i Allahut, (a.s.), i dha përgjigje me këto fjalë që do të na ndriçojnë deri në Ditën e Kiametit:

“Po, kjo është israf / harxhim i tepërt edhe sikur të jesh duke marrë abdest në buzë të një lumi që rrjedh.”
(Ibn Maxhe, Taharet, 48.)

Abdullah ibn Abbasi, (r.a.), i cili ishte fëmijë në kohën kur merrte abdest i Dërguari i Allahut, (a.s.), i cili i kishte njësoj fjalët dhe veprat, tregon:

“...I Dërguari i Allahut, (a.s.), u ngrit dhe mori abdest nga një torbë e vjetër uji. Ujin e përdorte pak nga pak. Edhe unë u ngrita dhe veprova siç bëri ai.”
(Nesai, Taharet, 105.)

Po, besimtari nuk duhet të harxhojë shumë ujë edhe kur të marrë abdest, sepse të mos harxhosh më shumë se duhet, domethënë, ta kursesh ujin është një ibadet si vetë abdesti.

Nisur nga kjo që thamë më lart, kursimi është ibadet dhe një nevojë që e nxjerr në pah nënshtrimi ndaj Allahut të Lartësuar. Ndërsa harxhimi i tepërt është dalje jashtë kufijve të nënshtrimit ndaj Krijuesit.

Nëse e shohim nga ky këndvështrim, kursimi është qëndrim brenda kufijve, ndërsa harxhimi i

tepërt është shkelje e këtyre kufijve në fjalë. Vlen të theksojmë se Allahu, (xh.sh.), nuk i do ata që e teprojnë. Një herë kur i Dërguari i Allahut, (a.s.), po i mësonte mënyrën e marrjes së abdestit një beduini, ia tregoi abdestin duke i larë gjymtyrët nga tri herë dhe i tha:

“Ja, kështu merret abdest. Kushdo që bën diçka më tepër se kjo, vepron gabim, e tepron dhe bën padrejtësi.” (Nesai, Taharet, 105.)

Kursimi është begati. Një besimtar që bën kursim sheh begati përgjatë jetës së tij. Edhe nëse fiton pak, Allahu, (xh.sh.), i jep begati fitimit të tij ngaqë ka kursyer. Në këtë mënyrë, arrin të mbledhë pasuri më tepër se ai që fiton dhe që harxhon më shumë se ai.

Për këtë arsye, kursimi është pasuri. Ndërsa harxhimi i tepërt është varfëri, sepse ai që harxhon tepër nuk mund ta shikojë begatinë e fitimit të tij. Kjo ndodh për shkak se është një vepër që nuk e do Allahu i Lartësuar. Kur Allahu (xh.sh.), të mos e dojë një vepër, prej saj e largon begatinë.

Kursimi e kënaq Allahun Mëshirëplotë, ndërsa harxhimi i tepërt e gëzon shejtanin. Në të njëjtën kohë harxhimi është edhe një vepër që nuk e gëzon aspak Allahun e Madhëruar. Në ajetin fisnik thuhet:

“Është Ai që ka krijuar kopshte vreshtash të larta dhe të shtruara, hurma dhe bimë, me shije të ndryshme, ullinj e shegë, të ngjashme dhe të ndryshme. Hani frutat e tyre kurdo që të prodhojnë dhe jepni atë që është detyrë në ditën e vjeljes së tyre! Por mos e teproni, se Allahu nuk i do ata që e teprojnë!” (En’am, 141)

Mugire bin Shu’be, (r.a.), transmeton se i Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Allahut nuk i pëlqen që ta shpërdoroni pasurinë tuaj.” (Buhari, Istikraz, 19.)

Madje, ai që bën israf e gëzon aq shumë shejtanin saqë është vëllazëruar me të. Në ajetet fisnike thuhet:

“Jepuni të afërmeve, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën e tyre, por mos bëni shpenzim të tepruar. Dorëshpuarit me të vërtetë, janë vëllazërit e djallit dhe djalli është mosmirënjohës ndaj Zotit të tij.” (Isra, 26-27)

Për këtë arsye, një besimtar që pohon se i beson Allahut të Madhëruar, nuk duhet ta teprojë qoftë edhe me një kafshatë dhe nuk duhet ta gëzojë djallin e mallkuar. Në lidhje me këtë, edhe i Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Nëse dikujt prej jush i bie në tokë kafshata që ka në dorë, le t’ia pastrojë dheun dhe ta hajë! Le të mos ia lërë atë shejtanit!” (Muslim, Eshribe, 136.)

Besimtari nuk duhet të shfaqet mendjemadh në lidhje me këtë çështje, por duhet t’i fryjë kafshatës së rënë në tokë dhe ta hajë nëse nuk është bërë me baltë apo gjëra të tjera të ngjashme me të. Besimtari gjithmonë duhet ta nderojë ushqimin e tij.

Besimtari është urdhëruar që të përfitojë nga mirësitë që ia ka dhënë Allahu i Lartësuar duke mos rënë në mendjemadhësi dhe duke mos bërë harxhime të tepërta. I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Hani, jepni lëmoshë dhe vishuni (si të dëshironi) pa rënë në mendjemadhësi dhe harxhim të tepërt!” (Nesai, Zekat, 66.)

Kursimi është maturi dhe ekuilibër. Ndërsa harxhimi i tepërt është sjellje e pamatur dhe ç’ekuilibër. Njëri prej koncepteve që ka pozitë të rëndësishme në fenë islame është ekuilibri. Siç duhet ta mbajmë ekuilibrin Dynja-Ahiret në këtë jetë, gjithashtu duhet ta mbajmë atë edhe në të ngrënë, në të pirë, në veshje, madje edhe në sjellje dhe në të folur. Allahu i Lartësuar e shpreh me këto fjalë këtë ekuilibër në ajetin fisnik:

“Robërit e të Gjithëmëshirshmit janë ata që ecin thjesht nëpër Tokë dhe, kur të paditurit i sulmojnë me fjalë, ata përgjigjen: “Paqe qoftë!”; dhe ata që e kalojnë natën duke iu falur Zotit të tyre në sexhde dhe në këmbë; dhe ata që thonë: “O Zoti ynë, largoje prej nesh ndëshkimin e Xhehenemit, sepse, me të vërtetë, dënimi i tij është i përjetshëm e ai është vendbanim dhe vendstrehim i keq”; dhe ata që, kur shpenzojnë, nuk janë as dorëshpuar, as dorështrënguar, por i përmbahen të mesmes; dhe ata që, pos Allahut, nuk

adhurojnë zot tjetër, nuk vrasin njeri, gjë që Allahu e ka ndaluar, përveçse me të drejtë dhe që nuk bëjnë kurvëri. E kush i bën këto, do të marrë gjynahe.”
(Furkan, 63-68)

Kursimi është respektim i të drejtave të të tjerëve. Ndërsa israfi është shkelje e të drejtave të të tjerëve dhe padrejtësi.

Për shembull, e drejta dhe drejtësia në çështjen e ngrënies dhe të pirjes është të ngrënët dhe të pirët aq sa mund të jetojmë të shëndetshëm. Siç nuk janë të mira për shëndetin tonë e pakta dhe e shumta e këtyre, gjithashtu janë një gjendje e papëlqyeshme në aspektin e respektimit të të drejtave të të tjerëve dhe të drejtësisë. I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka theksuar se është israf të ngrënët e tepërt duke thënë:

“Të hash çdo gjë që ta kërkon vetja është israf.” (Ibn Maxhe, Et’ime, 51.)

Nëse e shtjellojmë këtë çështje nga aspekti i shpenzimeve që bëjmë, harxhimi me dorë të shtrënguar dhe harxhimi i tepërt është padrejtësi. Ndërsa kursimi apo harxhimi me maturi është respektim i mirësisë e pasurisë dhe drejtësi.

Kursimi është mirënjohje ndaj mirësive që na ka dhënë Allahu Teala. Ndërsa israfi është mosmirënjohje. Allahu i Madhëruar na ka dhuruar mirësi të pafundme. Një besimtar që i përdor me maturi këto mirësi, do të thotë se ka vepruar duke ua ditur vlerën atyre mirësive.

Nisur nga këto që thamë më lart, kursimi apo harxhimi i pasurisë me maturi është një lloj falënderimi ndaj Zotit (xh.sh.). Besimtari, në një lloj mënyre, e falënderon Allahun Teala duke ua ditur vlerën mirësive që i posedon. Allahu, (xh.

sh.), na njofton se do t’i falë begati atij që e harxhon pasurinë me maturi dhe duke kursyer: *“(Kujtoje) kur Zoti juaj kumtoi: “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’jua shtoj edhe më shumë begatitë e Mia, por, nëse ju mohoni mirësitë e Mia, (atëherë dijeni se) dënimi Im është i rëndë.”* (Ibrahim, 7) Një njeri që nuk ua di vlerën atyre mirësive që ka dhe jeton duke e shpërdoruar pasurinë, do të thotë se po shfaq mosmirënjohje ndaj Zotit (xh.sh.), i Cili ia ka dhënë ato mirësi dhe nuk po e falënderon.

Kursimi është pasuri. Ndërsa israfi është varfëri, skamje dhe pendim. Një besimtar që kursen dhe e përdor pasurinë e tij me maturi, asnjëherë nuk bëhet pishman ngaqë e ka falënderuar Zotin duke ua ditur vlerën mirësive dhe ngaqë i ka bërë harxhimet pa e shpërdoruar pasurinë. Ndërsa ai që bën israf, bëhet pishman. Allahu i Lartësuar e shpjegon kështu këtë gjendje:

“Mos e shtrëngo dorën, as mos u bëj dorëshpuar e të mbetesh i qortuar dhe i mjerë.” (Isra, 29)

Ai që e harxhon pasurinë me maturi, do ta ketë të lehtë edhe llogarinë. Ndërsa llogaria e shpërdorimit të pasurisë është e rëndë, sepse njerëzit do të merren në llogari edhe për shpërdorimin e mirësive. Shpërdorimi i jetës, shpërdorimi i i rinisë, shpërdorimi i pasurisë, shpërdorimi i dijes... Në hadithin fisnik thuhet kështu në lidhje me këto çështje në të cilat njeriu mund të bëjë israf:

“Ditën e Kiametit njeriu nuk do të lëvizë dot nga vendi pa u marrë në llogari për pesë gjëra: Si e ka shpërdoruar jetën, si e ka kaluar rininë, ku e ka fituar pasurinë, ku e ka shpenzuar pasurinë dhe si ka punuar me dijen që ka mësuar.” (Tirmidhi, Sifatu’l-Kijame, 1.)

Përdorimi me maturi i mirësive është moral i lartë. Ndërsa shpërdorimi i tyre është moral i ulët. Sa moral të lartë që posedon një besimtar që kursen dhe sa shtëpi e begatë është ajo shtëpi në të cilën kursehen dhe nuk shpërdorohen mirësitë.

Allahu i Lartësuar na bëftë të gjithëve prej atyre që ua dinë vlerën mirësive, e falënderojnë Zotin (xh.sh.), për ato mirësi dhe që i përdorin mirësitë me maturi! Gjithashtu, mos na bëftë prej atyre që shfaqin mosmirënjohje për mirësitë, që i shpërdorojnë ato dhe që nuk ua dinë vlerën atyre!

“...O Zoti ynë! Na i fal gjynahet tona dhe teprimin në punën tonë, na i forco këmbët (në istikam) dhe na ndihmo kundër popullit jobesimtar!” (Ali Imran, 147)

Amin!..

FAMILJE shembullore

Adem Saraç

Bereke binti Sa'lebe bin Amr Habeshijje ishte ro-bëresha e Abdullah bin Abdulmuttalibit, i cili ishte edhe babai i Pejgamberit tonë (a.s.). Kur Abdullahu ndërroi jetë, ajo hyri në shërbim të zonjës Amine, e cila ishte nëna e Pejgamberit (a.s.). Ajo ia kushtoi të gjithë jetën e saj Pejgamberit tonë (a.s.), që prej lindjes së tij.¹

Kur u martuar me Ubejd bin Zejd Habeshiun solli në jetë një djalë, të cilin e quajtën Ejmen. Pas kësaj, është bërë e njohur me nofkën Ummu Ejmen (r.anha). Pas vdekjes së bashkëshortit të saj, Ummu Ejmen (r.anha), nuk u martua më dhe të gjithë jetën ia dedikoi shërbimit ndaj Pejgamberi tonë (a.s.).²

Në lidhje me Ummu Ejmenin (r.anha), Pejgamberi (a.s.), ka thënë: *“Kush dëshiron të martohet me një grua të Xhenetit, le të martohet me Ummu Ejmenin!”*³. Sapo e dëgjoi këtë myzhde, Ummu Ejmeni (r.anha), ra

në sexhde, duke falënderuar Allahun e Madhëruar.

Ndërkohë që Pejgamberi (a.s.), po u shpërndante të pranishmëve trëndafila prej kopshtit të tij të dashurisë, Zejd bin Harise (r.a.), erdhi dhe u ul pranë tij. Zejdi (r.a.), i cili gjithmonë ka qenë pranë Pejgamberit (a.s.), kësaj here dukej shumë i shqetësuar. Deri më sot kishte folur çdo gjë lirshëm dhe pa vështirësi pranë Pejgamberit (a.s.), pas të cilit ishte i lidhur me respektin dhe dashurinë më të madhe. Por kësaj here fjalët i ngecnin në fyt. Edhe pse u gëlltit dy herë, përsëri nuk arriti të nxirrte asnjë fjalë. Ndërkohë, Pejgamberi (a.s.), po e shikonte Zejdin (r.a.), të cilin e donte aq shumë, me një buzëqeshje plot dritë. Të gjithë ata që e dinin këtë dashuri kuptimplote, e quanin Zejdin (r.a.), “djali i dashur i Pejgamberit”.⁴

- O Rasulullah! Me ndihmën dhe mbështetjen tuaj dëshiroj të martohem me atë që e keni quajtur “grua e Xhenetit”, Ummu Ejmenin!

Zejdi (r.a.), i cili mezi arriti t'i shprehte edhe këto fjalë, u skuq i tëri nga turpi! Pejgamberi (a.s.), e pa

1.shih. Ibn Kethir, es-Siretu'n-Nebeuijje; V. 4, fq. 642; Bejhaki, Delailu'n-Nubu-ue; V. 5, fq. 154-155.

2.shih. Ibn Abdilberr, Isti'âb fi Ma'rifeti'l-As'hab; V. 4, fq. 1940; Ibn Sejjid, Ujunu'l-Eser; V. 2, fq. 193.

3.Ibn Is'hak, Siretu Ibn Is'hak Musemma bi Kitabi'l Mubtede' ue'l-Meb'ath ue'l-Megazi; fq. 385; Ibn Hisham, es-Siretu'n-Nebeuijje, V. 2, fq. 342.

4. Ibn Sa'd, Tabakatu'l-Kubra; V. 3, fq. 40; Ebu'l-Fida, Bidaje ue'n-N-haje; V. 4, fq. 340.

këtë djalë që e donte shumë dhe i buzëqeshi ëmbël-sisht. Ndërsa Zejdi (r.a.), i cili u ringjall përsëri prej kësaj buzëqeshjeje, qëndroi dhe po e shihte Pejgamberin (a.s.), duke pritur përgjigjen. Pejgamberit (a.s.), iu duk një kërkesë shumë me vend, prandaj e pranoi propozimin e Zejdit (r.a.).⁵

Zejdi (r.a.), u martua me Bereke Ummu Ejmenin (r.anha.) dhe e gjeti veten në një jetë të lumtur. Më saktë, që të dy kishin arritur një lumturi të jashtëzakonshme. Mes tyre kishte një dallim të dukshëm në moshë, por megjithatë, ata shfaqën një bashkim shumë shembullor.

Balanca është një nga parimet më kryesore në martesë. Aq sa të përbashkëta të kenë çiftet e martuara, aq lumturi e paqe do të ketë në martesën e tyre. Të përbashkët në besim, në vepra, në ideale, në synime, në dashuri dhe në respekt. Pranë gjithë këtyre gjërave të përbashkëta, dashuria për Allahun dhe të Dërguarin e Tij (a.s.), formonte tek ata të dy elementin e përbashkët më madhor. Ja pra, familja e Zejdit dhe Berekes që u thur nga kjo dashuri, brenda një kohe të shkurtër u bë një familje shembullore.

Zejdi (r.a.), u martua me Berekenë (r.anha.), e cila ishte më e madhe në moshë dhe mbi të gjitha, kishte edhe një djalë me emrin Ejmen, duke u mbështetur në myzhdën e Pejgamberit (a.s.). Për rrjedhojë, ai ndërtoi një familje shembullore të mbështetur në dashuri dhe respekt. Ai u kujdes për Ejmenin si të ishte djali i tij i vërtetë, duke bërë çdo gjë që mundej për edukimin e tij.

Në vend që të kërkonin të drejtat reciproke, në plan të parë ata vunë detyrat reciproke ndaj njëri-tjetrit. Ata vepronin me vetëdijen e detyrës dhe përgjegjësisë dhe në çdo çështje merrnin parasysh kënaqësinë e Allahut dhe të Rasulullahut (a.s.). Në çdo punë, që nga më e thjeshta deri tek më e vështira, ata e mbështetnin njëri-tjetrin në mënyrë reciproke, duke u bërë një nga familjet më shembullore.

Çdo njeri jeton sipas shembullit që merr nga një person apo disa persona. Tek ata që konsiderohen shembull i mirë dhe i bukur, gjithmonë shfaqen sjellje të mira dhe të bukura. Po ashtu, edhe për çiftin Zejd dhe Bereke, shembulli më i bukur ishte familja e Rasulullahut (a.s.), me gruan e tij Hadixhe (r.anha.), të cilët ishin bërë edhe pionierët e një familjeje, që mund ta quajmë “recetë të lumturisë”. Ata nuk ishin një familje shembullore vetëm për atë kohë dhe për atë vend, por si pionierë të një familjeje me jetë të

lumtur dhe të qetë, ata u bënë shembull për të gjithë njerëzimin.

Lumturia, nuk arrihet me të folur e të dëgjuar, me të lexuar e me të shkruar, me kërkesa e dëshira; lumturia arrihet me parime. Dhe këto parime, ashtu si edhe në çdo fushë tjetër, realizohen me anë të bindjes ndaj vënësit të këtyre parimeve, Allahut dhe të Dërguarit të Tij (a.s.). Kurani dhe Suneti janë burimet e shkruara të këtyre parimeve, ndërsa Pejgamberi (a.s.) dhe sahabët e tij ishin shembujt e gjallë të tyre.

Për ata që dëshirojnë të marrin shembull prej shembullit të shembujve, ka shumë shembuj, ndër të cilët, shembulli më i bukur, i cili është shfaqur në mënyrën më të bukur, është familja e Zejdit (r.a.) dhe Ummu Ejmenit (r.anha.).

Bereke Ummu Ejmen (r.anha.), ishte një prej njerëzve më të dashur të Rasulullahut (a.s.). Po kështu ishte edhe Zejdi (r.a.). Kjo martesë e bukur, ashtu siç dha frytet e lumturisë dhe paqes, dha edhe një djalë të ëmbël, i cili u quajt Usame. Në një kohë shumë të shkurtër, edhe Usame (r.a.), u ngjiti në majë të pedestalit të dashurisë ndaj Pejgamberit (a.s.) dhe mori gradën “i dashuri i Pejgamberit (a.s.)”. Në këtë mënyrë, këta tre njerëz të dashur, të përbërë prej nënës, babait dhe djalit, përjetuan shembullin më të bukur të dashurisë dhe respektit të reflektuar në jetën njerëzore.

Familja shembullore ndërtohet duke jetuar në mënyrë shembullore, sipas modelit që merret shembull! Ndërsa zemrat dhe duart e atyre që kërkojnë lumturinë në dëshira kalimtare, në pretendime të kota, në interesa egoiste dhe adresa të gabuara, do të ngelen bosh!

Qortimet që bëhen me pretendimin se “nuk i kryen detyrat që ka ndaj meje”, megjithëse vetë nuk i kryen detyrat që ka; “nuk m’i plotëson të drejtat”, ndërkohë që vetë nuk plotëson të drejtat e tjetrit, nuk sjellin asnjë rezultat të dobishëm!

Detyra e burrit është e drejta e gruas dhe detyra e gruas është e drejta e burrit. Nëse nuk realizohen detyrat në mënyrë reciproke, pretendimi për të drejta s’mund të shkojë më larg se një kërkesë.

Martesa e Zejdit (r.a.), me Bereke Ummu Ejmenin (r.anha.), është një shembull i bukur për ne. Jeta e tyre e mbushur dhe kuptimplote, është aq e madhe sa nuk mund ta nxënë këto fletë. Ne u mjaftuam vetëm duke ju dhënë një adresë. Dëshiroam t’u japim modelin e lumturisë dhe paqes atyre që kërkojnë lumturi dhe paqe.

5. Ibn Hazm, Xheuamiu's-Sire; fq. 241; Hejsemi, Mexhmau'z-Zeuaid; V. 6, fq. 189-190.

MREKULLITË E Kuranit

KRIJIMI NË ÇIFT

"Larg të metave është Ai që krijoi të gjitha çiftet prej bimëve që mbin toka, prej vetë njerëzve dhe prej shumë gjërave që ata nuk i dinë." (Ja Sin 36)

Megjithëse koncepti i fjalës "çift" ose "dy" përdoret kryesisht për mashkullin dhe femrën, shpallja "prej shumë gjërave që ata nuk i dinë" ka kuptim më të gjerë. Një prej këtyre kuptimeve është zbuluar në kohën tonë. Shkencëtari Britanik Paul Dirac, i cili propozoi se materia është e krijuar në çift, iu dha çmimi Nobël i fizikës në vitin 1933. Ky zbulim i quajtur "parité", pohon se materia është në çift me të kundërtën e saj: anti-materien. Anti-materia mbart vetitë e kundërta të materies. Për shembull, në kundërshtim me materien, anti-materia ka elektrone të ngarkuara pozitivisht dhe protone të ngarkuara negativisht. Ky fakt shtjellohet kështu nga një burim shkencor:

"...çdo grimcë ka antigrincën e vet me ngarkesë të kundërt..."

...dhe kjo lidhje e papërcaktuar na tregon se krijimi i çifteve dhe asgjësimi i tyre ndodh në zbrazëti në çdo kohë dhe në çdo vend."

RELATIVITETI I KOHËS

Në ditët tona, relativiteti i kohës është një argument shkencor i vërtetuar. Ky argument u zbulua nga Teoria e Relativitetit e Ajnshtajnit në fillimet e shekullit XX. Më parë, njerëzit nuk e dinin se koha është një koncept relativ dhe se ajo mund të ndryshonte me ndryshimin e vendit. Por, shkencëtari i madh Albert Ajnshtajni, vërtetoi botërisht këtë fakt me Teorinë e Relativitetit. Ai tregoi se koha varet nga pesha dhe shpejtësia. Askush nuk e kishte thënë këtë gjë kaq qartë më parë, me përjashtim të Kuranit, në të cilin gjendet informacion rreth relativitetit të kohës. Lexoni disa nga ajetet që flasin për këtë temë:

"Ata kërkojnë prej teje që t'ua shpejtosh dënimin, por Zoti nuk e thyen premtimin e Vet, sepse një ditë te Zoti yt është sa një mijë vjet që llogaritni ju." (Haxh, 47)

"Ai e rregullon çështjen (e të gjitha krijesave) prej qiellit në tokë, pastaj ajo (çështje) ngrihet tek Ai në një ditë që sipas llogarisë suaj është sa një mijë vjet." (Sexhde, 5)

"Atje ngjiten engjëjt dhe shpirti (Xhibrili) në një ditë që zgjat pesëdhjetë mijë vjet." (Me'arixh, 4)

Në disa ajete tregohet se njerëzit e perceptojnë kohën në mënyrë të ndryshme. Në këtë mënyrë, disa njerëz mund ta konsiderojnë si shumë të gjatë një periudhë shumë të shkurtër dhe anasjelltas. Dialogu i zhvilluar ndërmjet njerëzve Ditën e Gjykimit është një shembull mjaft i mirë për këtë:

"Zoti do t'u thotë: 'Sa vite keni jetuar në Tokë?' Ata do të thonë: 'Ne kemi ndenjur vetëm një ditë ose një pjesë të saj. Pyet ata që janë në gjendje të numërojnë.'" (Mu'minun, 112-113)

Përmendja e relativitetit të kohës në Kuran, i cili filloi të shpallej rreth vitit 610, është një argument tjetër që vërteton burimin hyjnor të këtij libri të shenjtë.

"Pasha kohën! Me të vërtetë, njeriu është në humbje, përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, i këshillojnë njëri-tjetrit të vërtetën e i këshillojnë njëri-tjetrit durimin."

(Asr, 1-3)

Surja hapet me një betim hyjnor për kohën, sepse ajo është një nga krijesat më madhështore të Allahut dhe për shkak të rëndësisë që ajo paraqet në jetën e njeriut.

Sipas transmetimit të Ibn Xheririt, Aliu, (r.a.), ka thënë: "Pasha fatkeqësitë që koha sjell njëra pas tjetrës! Pasha fatkeqësitë që ruajnë njëra tjetrën! E vërteta është se njeriu është në humbje të plotë deri në fundin e kohës."

Urtësia e të betuarit në kohë është një paralajmërim në lidhje me fatkeqësitë dhe ngjarjet e mëdha, si dhe me ndryshimet e thella që koha do të sjell në jetën tonë.

Koha përmban të gjitha gjërat e çuditshme dhe të mahnitshme. Prandaj ajo është quajtur "Ebul Axheb", që do të thotë "Babai i çudisë". Çdo situatë e ngjarje e përgjithshme ose e përveçme, e njohur ose e panjohur, e hidhur ose e ëmbël, ndodh pikërisht në të. Shtetet, popujt, të mirat, fatkeqësitë shfaqen në kohë, rriten në të dhe pikërisht aty shuhet dhe mbesin. Koha është "gjëja më e çuditshe ndër

të gjitha gjërat e çuditshme". Ajo është parametri i ndryshimit që lëvizë dhe ecën pa u ndalur, si kontekst i çdo gjëje, por që në të njëjtën kohë është edhe një proces qëndrimi dhe konstanteje.

Një poet arab thotë:

*Vërej se koha është si një anije,
Vërshon drejt vdekjes
së bashku me ne
E lëvizjet e saj
nuk mund t'i shquajmë*

Sa më shumë që kalon koha, aq më tepër njeriu i afrohet humbjes, nëse nuk plotëson katër kushte që kanë të bëjnë me përsosjen e tij personale dhe përsosjen e të tjerëve: Besimi tek Allahu dhe te gjithçka që Ai ka urdhëruar të besohet. Kryerja e veprave të mira, qofshin këto fizike apo shpirtërore. Këshillimi i të tjerëve me këtë të vërtetë. Këshillimi që të durojnë në përpjekjen e tyre për t'iu përmbajtur urdhrave të Allahut dhe për të duruar sprovat e dhembshme dhe të vështira që mund të ketë përcaktuar Ai.

Ibn Abbasi, (r.a.) transmeton se Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

"Ka dy mirësi përballë

të cilave shumica e njerëzve qëndrojnë indiferent:

Shëndeti dhe koha e lirë.."

(Buhari)

Për të kryer adhurimet, për t'i shprehur Zotit përrulje, për të bërë mirë dhe për të qenë të dobishëm, rëndësia e shëndetit dhe kohës është e padiskutueshme. Dy mirësitë që njeriu mendon se ka për t'i pasur gjithmonë, por që një ditë do t'i merren, janë pikërisht shëndeti dhe koha. Shprehjet që përdorim në gjuhën tonë dhe fjalët e ndryshme popullore si "Kryet e çdo pune është shëndeti", "me shëndet" etj., tregojnë rëndësinë e padiskutueshme të shëndetit. Kryesorja është që të mund ta vlerësojmë shëndetin jo thjeshtë me fjalë të bukura, por duke e shfrytëzuar atë ashtu siç duhet.

Në pikëpamjen e fesë dhe të punës, koha e lirë është një mirësi që humbet dhe është e vështirë të rigjehet. Sidomos në qytetet e mëdha, ku jeta është e zhurmshme, e shpejtë, e përfshirë pareshtur në lëvizje dhe e lodhshme, njerëzit ia dinë shumë më mirë vlerën kohës së lirë. Njeriu i

këtij shekulli, i cili ditën e kalon duke ngarendur ndërsa natën e përqendron vëmendjen te televizioni, ka shumë nevojë ta shfrytëzojë kohën e lirë për zhvillimin e tij shpirtëror.

Aq sa shfrytëzohet koha e lirë dhe shëndeti, po aq është edhe rezultati në përpjekjen tonë. Në të kundërt, kauzën e kemi krejt të humbur. Le të mos harrojmë se asnjë prej sekondave që kalojnë nuk do të mund ta kthejmë më prapa. "Koha është si shpata", nëse nuk tregohet kujdes i veçantë ndaj saj, ajo të pret. Gjithashtu edhe shëndeti bën pjesë në ato mirësi vlera e të cilave kuptohet vetëm pasi i humbasim.

Këto dy mirësi duhen përdorur me kujdes e përpikëri në rrugën e afritit me Allahun e Lart-madhëruar, sepse pikërisht këto janë dy kushtet bazike dhe themelore që na sjellin suksesin e sigurt në kauzën tonë, duke na bërë diferencën me të tjerët.

Mësimet që nxjerrim nga hadithi:

1. Vlerësimi i kohës dhe i shëndetit e shpie njeriun në lumturinë e kësaj bote dhe në atë të botës tjetër.
2. Duke e shpërdoruar kohën dhe shëndetin, shumë njerëz e humbasin vlerësimin për to.
3. Islami kërkon që të vlerësohen në masën e duhur koha dhe shëndeti. Sepse kapitali i jetës përdoret vetëm një herë.

EBU'L HASAN HARAKANI - 2

Ebu'l Hasan Harakani ka thënë:

“Përçarjen dhe dëmin që i shkaktojnë fesë dy persona, nuk e bën as shejtani:

- 1) Dijetari, ambicia e të cilit është kjo botë;
- 2) Sufisti amator!” (Attar, Tezkiretu'l-Evlja, fq. 624.)

[Për të bërë një jetë të mbushur me devotshmëri të pranuar tek Allahu, është e domosdoshme të zotërohet dija, vepra dhe devotshmëria, të gjitha së bashku. Pa njohur Kuranin dhe Sunetin, është shumë e vështirë të ruhet rruga e devotshmërisë. Mirëpo edhe vetëm dija nuk mjafton. Prandaj, është e nevojshme të arrihet edhe devotshmëria, duke zbatuar Kuranin dhe Sunetin.

Mburoja shpirtërore me e fortë, e cila e ruan orientimin e zemrës prej hileve dhe kurtheve të egos e të shejtanit, është ndjenja e devotshmërisë. Devotshmëria është ndjenja e besimit që të detyron të ruhesh prej haramëve, madje edhe prej të dyshimtave, me frikën e humbjes së kënaqësisë dhe dashurisë së Allahut. Në të njëjtën kohë, kjo ndjenjë të bën që edhe hallallet t'i përdorësh më me kujdes, duke u shqetësuar për llogarinë në peshoren hyjnore.

Qëllimi dhe maja e dijes është “marifetullah”; pra, “njohja e Allahut me zemër”. Një rob që e njeh Allahun me zemër, në të njëjtën kohë i frikësohet Atij ashtu siç e meriton. Për rrjedhojë, edhe dijetarët që përmenden në ajetin fisnik, “**...Në të vërtetë, nga**

robërit e Tij, Allahut i frikësohen vetëm dijetarët...”¹, janë dijetarët e devotshëm të cilët e kanë kuptuar “dobësinë” e tyre përballë fuqisë dhe madhështisë hyjnore të Allahut Teala.

Nisur nga kjo, dituria e një dijetari, në gjendjen dhe sjelljen e të cilit nuk vërehen shenja të devotshmërisë, nuk ndryshon aspak nga dituria e Iblisit (shejtanit), sepse edhe ai zotëronte shumë dituri. Mirëpo, me këtë dituri larg devotshmërisë, ai nuk arriti ta ruante pozitën e lartë që gëzonte tek Allahu. Përkundrazi, kjo dije e çoi atë në mendjemadhësi dhe arrogancë, duke e fryrë edhe më shumë egon e tij. Kjo e devijoi atë dhe u bë shkak që ai të meritonte mallkimin e Allahut. Pra, Iblisi e përdori dijen e tij në devijim.

Nga kjo, kuptohet se dija është si një thikë me dy presa, e cila mund të jetë e dobishme apo e dëmshme në varësi të gjendjes shpirtërore të atyre që e përdorin. Ajo mund të përdoret edhe për mirë edhe për keq.

Një njeri, i cili nuk është ngritur shpirtërisht me dashurinë dhe njohjen e Allahut, me sinqeritet dhe devotshmëri, -sado dije të ketë- është i dënuar të ngelet i papjekur e i paformuar. Për shembull, nëse ai arsimohet e bëhet doktor, me këtë pjekuri e formim që ka, në vend që të bëhet shërues për njerëzit, ai mund të bëhet edhe një kasap që merret me trafik organesh për interesa personale. Nëse bëhet jurist,

1. -Kuran, Fatir, 35/28.

në vend që të mbajë drejtësi, ai mund të bëhet edhe lideri i një organizate kriminale, një tiran apo edhe një xhelat.

Edukimi dhe arsimimi i vërtetë nuk do të thotë vetëm depozitim dijesh. Që dija t'i garantojë njeriut dobi në këtë botë dhe në botën tjetër, është e domosdoshme që njeriu të kalojë nga një edukim shpirtëror, si rezultat i të cilit do të ngrihet shpirtërisht dhe do të piqet moralisht.

Qëllimi i tasavvufit është zhvillimi i aftësive shpirtërore duke pastruar egon. Kjo, sepse një ego e cila është skllave e ambicieve, e ka më të lehtë ta përdorë diturinë që zotëron për interesa personale. Të keqen që nuk mund ta bëjë një i paditur me injorancën e tij, egoja mund ta bëjë shumë lehtë me diturinë e saj.

Historitë mësimdhënëse që tregohen në Kuran në lidhje me Karunin, Bel'am bin Baura dhe fatzinj të tjerë si këta, na bëjnë të kuptojmë se ata nuk u shkatërruan për shkak të mungesës së dijes. Ata ishin njerëz shumë të ditur. Mirëpo, nuk ishin "të devotshëm" në lidhje me çështjet që kishin dituri. Një ditë, një prej sahabëve fisnikë, Jezid bin Selem Xhufi (r.a.), shkoi tek Pejgamberi (a.s.) dhe i tha:

"O i Dërguari i Allahut! Unë kam dëgjuar shumë hadithe prej jush. Mirëpo, kam frikë se ato që kam dëgjuar më pas, do të më bëjnë të harroj ato që kam dëgjuar më parë. Prandaj më thoni një fjalë gjithëpërfshirëse (që do të zërrë vendin e të gjithave)!"

Pasi e dëgjoi me vëmendje, Pejgamberi (a.s.), i tha:

"Ki frikë (ji i devotshëm) ndaj Allahut në lidhje me ato

që di! (Kjo të mjafton)" (Tirmidhi, Ilm, 19/2683.)

Është e pamundur që një rob të dijë gjithçka. Mirëpo, nëse ai tregohet i devotshëm dhe ka frikë Allahun në lidhje me ato që di, kjo do të bëhet shkak që zemra e atij robi të anojë nga e drejta dhe e dobishmja si një mirësi hyjnore edhe në çështjet ku nuk ka dituri. Gjithashtu, kjo mund të bëhet shkak që ai të mësojë edhe atë që nuk di. Në një ajet fisnik urdhërohet:

"...(o besimtarë), kini frikë Allahun! Allahu ju mëson ju (për atë që keni nevojë)..." (Bekare, 282)

Komentuesi i famshëm i Kuranit, Kurtubiu, në komentimin që i ka bërë këtij ajeti shprehet:

"Në këtë ajet gjendet premtimi i Allahut se Ai Vetë personalisht do t'u mësojë dituri atyre që ia kanë frikën Atij. Pra, Allahu i Madhëruar do t'i falë zemrës së robit të devotshëm një dritë me të cilën do të kuptojë të vërtetat në lidhje me Të dhe do të mund ta ndajë të vërtetën nga e kota." (Kurtubi, III, 406.) Pra, Allahu i Madhëruar do t'u falë fllade frymëzimi prej urtësive dhe të vërtetave hyjnore zemrave të pastra të besimtarëve që jetojnë me devotshmëri në përputhje me ato që kanë mësuar. Mirëpo, ata që largohen prej devotshmërisë dhe i robërojnë zem-

rat e tyre pas ambicieve të kësaj bote dhe dëshirave të egos, edhe sikur të jenë njerëz të dijes, nuk mund të shpëtojnë nga devijimi në rrugë të gabuara.

Mevlana i nderuar shprehet:

"Ka shumë dijetarë pa urtësi; ata e kanë mësuar dijen përmendsh, por nuk kanë mundur të bëhen miq të dashur të Allahut!"

Pra, në vend që dituria t'i afrojë tek Allahu, ajo

është kthyer në një perde moskokëçarjeje që shton largësinë nga Ai.

Na duhet të themi se një nga gabimet që sot po përhapet gjithnjë e më shumë në shoqëri, është humbja e aspektit shpirtëror të “dijes” në mendjet njerëzore. Dija është një nga atributet thubuti² të Allahut të Madhëruar. Ai është zotërues i dijes së plotë dhe absolute. Pra, dija e Tij përfshin gjithçka që ka ndodhur dhe do të ndodhë. Asgjë nuk mbetet jashtë dijes së Tij. Ndërsa të gjitha dijet fizike e metafizike që i janë dhënë birit të njeriut, janë veçse një thërrime prej këtij atributi të Allahut të Madhëruar.

Qëllimi i vërtetë i shfaqjes së këtij atributi të Allahut tek njerëzit, është që robi të arrijë thellësitë e ndjenjave duke e kuptuar drejtë fuqinë dhe madhësinë hyjnore. Si rezultat i kësaj, robi do të fillojë të shikojë çdo gjë me syrin e urtësisë, duke zotëruar edhe aspektin e urtësisë së të gjitha dijeve që lexon e mëson.

Mirëpo, botëkuptimi i sotëm i dijes nuk kalon përtej zbulimit dhe evidentimit të ligjeve fizike të materies që Allahu ka krijuar në gjithësi. Në këtë mënyrë, anashkalohet procesi i njohjes së Allahut, i Cili i ka vendosur këto ligje, pra neglizhohet thelbi i vërtetë i kësaj çështjeje. Shoqërisë nuk i shpjegohen shfaqjet e artit hyjnor dhe ajo nuk edukohet për t’u lidhur shpirtërisht me Allahun, i Cili është edhe Artisti i të gjitha këtyre shfaqjeve. Për rrjedhojë, formohet një botëkuptim diturie i mangët dhe i përgjysmuar, si zogu me një krah. Mirëpo, edukimi i njëanshëm dhe i privuar nga aspekti shpirtëror është i mangët. Në edukim, ekuilibri fizik dhe metafizik është kusht i domosdoshëm. Përndryshe, njeriu do të bëhet si zogu që mundohet të fluturojë me një krah dhe bie pre e një maceje të uritur.

Nisur nga kjo, mund të themi se fëmijët të cilët janë edhe një amanet i rëndësishëm i Allahut, duhet të edukohen me dy krahë. Atyre duhet t’u mësohet

kjo botë dhe bota tjetër të dyja së bashku, brenda ekuilibrit fizik dhe metafizik, trup dhe shpirt, mendje dhe zemër.

Së bashku me edukimin e mirë profesional, fëmijët tanë duhet të marrin edhe edukimin shpirtëror. Ata duhet të edukohen si doktorë, inxhinierë, mësues, punëtorë, biznesmenë, nëpunës dhe drejtues të virtytshëm, të devotshëm, të sinqertë, të sjellshëm, të ndërgjegjshëm dhe të moralshëm.

Shumë prindër të cilët thonë “të shkollojmë fëmijët, të shpëtojnë veten”, për fat të keq nuk tregojnë të njëjtën përpjekje në mësimin e shpëtimit të vërtetë, që është ai i botës tjetër. Madje edhe shumë familje fetare kujtojnë se arsimimi është vetëm fi-

timi i një diplome në jetën e kësaj bote. Shumë prej tyre i interpretojnë sipas qejfit edhe disa nga të vërtetat dhe parimet islame, të cilat nxisin për mësimin e diturive, siç janë: “Femra e meshkuj, të gjithë e kanë për detyrë të mësojnë dije”, “Diturinë duhet ta marrësh, qoftë ajo edhe në Kinë”, “Vdekja e dijetarit, është si vdekja e botës”, “nuk janë të barabartë ata që dinë me atë që nuk dinë”.

Ajo që kuptojnë ata në lidhje me këto parime, është vetëm në këtë formë; “Djali/vajza ime të studiojë, të mbarojë universitetin, të bëjë masterin dhe doktoraturën, të mësojë ndonjë gjuhë të huaj jashtë shtetit dhe të bëjë karrierë.

Pastaj të gjejë një punë me rrogë të mirë, që t’i hapet edhe

kësmei”. Në vend që përkrah arsimimit në dijet e kësaj bote të kryhet edhe arsimimi në dijet që do ta shpëtojnë atë në botën tjetër, këto të fundit ngelen në plan të dytë, madje ndonjëherë as që mendohet fare në lidhje me to.

Në bisedat që bënte i nderuari Sami Efendiu, shprehej se dituria e vërtetë është të ndjesh në zemër fuqinë dhe madhësinë e Allahut të Madhëruar. Madje, mirësinë e kësaj diturie e shprehte sa herë që kishte mundësi. Një ditë, një person që kishte ardhur për ta vizituar, dëshironte të merrte edhe duanë e hoxhës së nderuar, por ta njihte atë edhe me nipat e vet. Kur hynë brenda, u përshëndetën me selam dhe duke ia

2. Atributet thubuti, dëshmojnë përsosmërinë e Allahut, por në të njëjtën kohë ato janë attribute që në mënyrë të kufizuar e jo të ngjashme, gjenden edhe tek njerëzit apo krijesat e tjera.

prezantuar nipat e vet, i tha: “I nderuar! Këta djem kanë studiuar në Amerikë dhe janë bërë inxhinierë. Dëshirojmë të marrim edhe duanë tuaj!”. Mirëpo, i nderuari Sami Efendiu, me një buzëqeshje shumë domethënëse, tha:

“Edhe unë i varfri jam diplomuar në Daru’l-Funun/ Universitet. Por arsimi i vërtetë është “marifetullahu” (njohja e Allahut)!”³

Sot, për shkak se në shoqëri shqetësimi për çështjet e kësaj bote është në plan të parë, nuk reagohet aspak ndaj helmimit të botës shpirtërore të fëmijëve. Në shoqëri nuk vërehet asnjë shqetësim i tipit: “A do të mund të arsimohet djali/vajza ime në një ambient ku fitohet kënaqësia e Allahut, apo në një ambient ku do të cenohen ndjenjat e tij/saj shpirtërore?” Për fat të keq, në ditët tona ekzistojnë shumë familje myslimane të cilat janë përfshirë nga kjo mungesë vetëdijeje, njësoj si trungjet që vihen para nga përrenjtë e rrëmbyer.

Po përse kemi ardhur në këtë botë? Përse do ta braktisim këtë botë pas një farë kohe? Çfarë do të bëhet me ne në varr dhe pas tij? Në përgjithësi, brezat e rinj rriten injorantë në lidhje me këto tema. Mendjet e reja që merren me mësimin e dijeve dhe mendojnë se bëjnë një punë që vlerësohet tek Allahu, lihen në injorancë ndaj dijes së vërtetë që lavdërohet në Kuran. Po, në Kuranin Fisnik, urdhërohet: **“...A janë të barabartë ata që dinë me ata që nuk dinë?..”⁴**, duke na nxitur të bëhemi prej atyre që “dinë”. Mirëpo, në krye të po të njëjtit ajet, përmenden tri cilësi të atyre që janë “dijetarë” në kuptimin e vërtetë të fjalës:

1- Të kryesh adhurime në kohën para agimit duke bërë sexhde dhe qëndruar në këmbë.

2- Të shqetësohesh për botën tjetër. (Të përpiqesh për shpëtimin e përjetshëm. Kjo, sepse përveç pejsamberëve dhe atyre për të cilët na kanë lajmëruar ata, askush tjetër nuk e ka të garantuar se do ta japë frymën e fundit me besim.)

3- Të shpresosh në mëshirën e Zotit. (Të jetosh duke u lutur e kërkuar strehim/mbrojtje tek Allahu, sepse të gjitha veprat tona të mira kanë nevojë për pranimin e Allahut.)

Padyshim se në këtë botë kemi ardhur për të fituar botën tjetër. Ndërsa dijen, Allahu na e ka falur për të njohur Atë dhe për t’u përgatitur për botën tjetër, e cila është jeta e vërtetë. Qëllimi i vërtetë i diturisë që e bën njeriun të fitojë vlerë tek Allahu, është njohja e këtyre të vërtetave dhe jetësimi i tyre në formën e duhur. Pra, qëllimi i vërtetë i dijes nuk është vetëm arritja e pozitave të larta, pasurisë dhe rehatisë në

këtë botë. Jeta kalimtare e kësaj bote është vetëm një pjesë e shkurtër e udhëtimit për në botën e përjetshme. Ne, për-krah arritjes së mirësive të kësaj bote, nuk duhet të harrojmë kurrë se në këtë botë ndodhemi për të fituar botën tjetër dhe se nuk duhet të qëndrojmë indiferentë ndaj dijes që do të na sigurojë lumturinë dhe shpëtimin e përjetshëm.

Sot shohim shumë të rinj me dije e kulturë të gjerë që kanë mbaruar universitetin dhe specializimet e larta. Por për fat të keq, ata nuk ia kanë fare habërin kulturës së Kuranit dhe Sunetit. Madje, edhe studimet që kanë kryer kujtojnë se janë prej diturisë që lavdërohet në Kuran. Mirëpo, njohuritë që nuk e shpien mendjen dhe zemrën e njeriut tek Allahu dhe kuptimi i fuqisë dhe madhësisë hyjnore, mbase në këtë botë mund t’i falin atij grada apo pozita,

por ato nuk mund ta shpëtojnë atë nga gjendja e keqe në jetën e përjetshme. Puna dhe përpjekjet që shpenzohen për një arsimim të tillë të njëanshëm, është një fatkeqësi e hidhur. Është njësoj sikur të hidhje një diamant të çmuar në plehra. Ja pra, kjo e vërtetë duhet kuptuar pa u bërë shumë vonë dhe të punohet për një edukim, i cili do të jetë i pranueshëm tek Allahu.

Veçanërisht në studimin e diturive fetare, më parë duhet kryer edukimi shpirtëror që e ngre nivelin e botës së zemrës, duke u fokusuar në forcimin e devot-

“Gjyko

me ato që gjenden

në Librin e Allahut.

Nëse nuk e gjen aty,

gjyko me Sunetin e të

Dërguarit të Allahut!

Por nëse nuk e gjen as në

Librin e Allahut dhe as në

Sunetin e të Dërguarit të Tij,

gjyko me gjykimet që kanë

dhënë njerëzit (dijetarët) e

mirë (devotshëm)...”

(Nesai, Kudat, 11/3.)

3. Mustafa Eris, *Mahmud Sâmî Efendi'den Hâtıralar*, I, 20-21.

4. -Kuran: ez-Zumer, 39/9.

shmërisë. Kjo, sepse ajo që e bën njeriun të pranuar tek Allahu, nuk është diploma e studimeve fetare, por devotshmëria në zemrën e tij. Studimet fetare të privuara nga devotshmëria, nxjerrin në pah “prishës të fesë” me gradën “dijetar të fesë”, të cilët edhe të vërtetat hyjnore i vlerësojnë në varësi të interesave të kësaj bote dhe egos së tyre. Njerëz të tillë anojnë nga ambiciet e egos së tyre, si dëshira për pasuri, epsh dhe famë. Për rrjedhojë, edhe në fetvatë⁵ e tyre do të anojnë nga interesat personale, duke neglizhuar “ndjekjen e Kuranit dhe Sunetit” dhe duke “shpikur në emër të fesë”. Po ashtu, duke përdorur injorancën e popullit, që ka ardhur si rezultat i mangësisë së edukimit fetar, ata mund të shtrembërojnë shumë gjykime fetare duke futur nga një gabim midis dhjetë të saktave. Në emër të shërbimit ndaj dijes, ata shkatërrojnë besimin e shoqërisë.

Gjatë historisë dëshmohet shpesh se si dijetarë të fesë, të privuar nga devotshmëria, nuk kanë ngurruar aspak të interpretojnë gjykimet fetare sipas interesave të veta. Ata janë ulur aq poshtë, sa që kanë preferuar të kënaqin persona të caktuar prej të cilëve shpresonin diçka, në vend që të kërkonin kënaqësinë e Allahut. Nëse i hedhim një sy historisë së feve, shohim se në këtë mënyrë është prishur edhe feja hebraike dhe ajo e krishterë, gjë të cilën tashmë e dinë të gjithë.

Gjithashtu, në histori shohim se ka pasur edhe dijetarë të devotshëm, të cilët e kanë ruajtur maturinë e dijes së tyre, duke mos lëshuar asnjë fije peri në gjykimet hyjnore.

Njërit prej juristëve më të mëdhenj të islamit, imam Ebu Hanifes (Allahu e mëshiroftë), i ishte propozuar posti i gjykatësit të Bagdadit, që ishte edhe posti më i lartë pas Halifes. Mirëpo Ebu Hanife, i cili e dinte mirë se fetvatë e tij do të shtrembëroheshin dhe do të bëheshin mashë e punëve të pista nga ana e drejtuesve në pushtet, e refuzoi këtë propozim. Për shkak se nuk e pranoi këtë propozim, Imami i nderuar ra në burg dhe u dënua me kërbac. Ebu Hanife preferoi më mirë të hante kërbac në burg, se sa të shtrembëronte gjykimet fetare. Ata që e dënuan dhe e torturuan shkuan siç erdhën, por Ebu Hanife vazhdon të jetojë në zemrat e Ehl-i Sunnet ue'l-Xhematit si Imam Adhami dhe të kujtohet vazhdimisht me dua të mira.

Nisur nga kjo, qëndrimi i fesë dhe botës në paqe e qetësi është i lidhur fort me dijetarët që punojnë me diturinë e tyre, që jetojnë me devotshmëri dhe nuk lëshojnë pe nga e vërteta, qoftë edhe nëse e pa-

guajnë me jetën e tyre. Ndërsa ne duhet të tregohe- mi jashtëzakonisht të kujdesshëm se nga e marrim fenë, duke u përpjekur të përfitojmë prej frymëzimit shpirtëror të njerëzve me besim të fortë, të singertë dhe të ditur.

I nderuari Kadi Shurajh i shkroi një letër Omerit (r.a.), ku e pyeste se çfarë gjykimi të jepte në lidhje me një çështje. Ndërsa Omeri (r.a.), si përgjigje i shkroi këta rreshta:

“Gjyko me ato që gjenden në Librin e Allahut. Nëse nuk e gjen aty, gjyko me Sunetin e të Dërguarit të Allahut! Por nëse nuk e gjen as në Librin e Allahut dhe as në Sunetin e të Dërguarit të Tij, gjyko me gjykimet që kanë dhënë njerëzit (dijetarët) e mirë (devotshëm)...” (Nesai, Kudat, 11/3.)

Nuk duhet harruar se, nëse tek dikush ka dituri por nuk ka vepra; ose ka dituri dhe vepra, por nuk ka sinqeritet dhe devotshmëri; në të dyja rastet përfundimi është humbja. Allahu i Madhëruar i përshkruan dijetarët që e përdorin diturinë e tyre për interesat e veta, në Kuranin Fisnik si: **“...gomerë që bartin libra...”**⁶, ndërsa në lidhje me ata që punojnë në mënyrë të pavetëdijshme larg sinqeritetit dhe devotshmërisë, thotë: **“Mjerë për ta...”**⁷.

Për sa i përket çështjes së “sufistëve amatorë”, të cilët bëhen shkak për fitne/ngatërresa në fe dhe të cilët i nderuari Ebu'l-Hasan Harakani, i përmendi në fillim, mund të themi:

Pikësëpari duhet të theksojmë se tasavvufi i vërtetë është një edukim shpirtëror, i cili duhet të bëhet për të pastruar zemrën dhe për t’ia kushtuar atë vetëm Allahut. Ai është një xhihad/luftë e madhe që nuk ka paqe kurrë dhe që zhvillohet kundër egos, për t’u pastruar nga të gjitha punët dhe sjelljet që të largojnë prej Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, ai është përpjekja për të jetuar sipas parimeve të Kuranit dhe Sunetit.

Sufistët amatorë, që pandehin se jetojnë sipas parimeve të “devotshmërisë” pa e njohur aspak kuptimin e vërtetë të tasavvufit, mund të ndikojnë tek disa njerëz me njohuri fetare të cekëta dhe t’i dëmtojnë ata. Gjatë procesit të pastrimit të egos në rrugën e edukimit shpirtëror, si rezultat i luftës (me egon) dhe disa ushtrimeve shpirtërore, në zemër fillojnë të shfaqen disa perceptime e frymëzime. Mirëpo këto nuk janë synimi i tasavvufit; këto janë vetëm imaginata dhe iluzione që duhen kapërcyer. Përveç kësaj, për të kuptuar nëse kjo gjendje është apo jo prej Allahut,

5. -Fetva: Gjykimet islame në lidhje me një çështje të caktuar.

6. -shih. Kuran: Xhumu’a, 62/5.

7. -shih. Kuran: Ma’un, 107/4-6.

është i nevojshëm një mësues i përkryer. Ky mësues i analizon këto perceptime e frymëzime nën dritën e Kuranit dhe Sunetit dhe në fund u jep nxënësve të tij këshillat e duhura, duke i ndihmuar ata të qëndrojnë në rrugë të drejtë.

Mirëpo disa sufistë, të cilët përpallen me gjendje të tilla pa i përvetësuar mirë parimet e rrugës së Kuranit dhe Sunetit ose pa pasur një mësues, i cili do t'i udhëzojë sipas parimeve të Islamit, mund të bien pa e kuptuar fare në kurthin e egos dhe shejtanit. Duke pandehur se kanë arritur përsosmërinë vetëm pse kanë përjetuar disa shenja shpirtërore, ata mund t'u japin njerëzve përreth tyre mendime të drejta apo të gabuara dhe mund të fillojnë të interpretojnë ajetet dhe hadithet sipas dijes së tyre të mangët. Njerëz të tillë të paditur, në mënyrë të pavetëdijshme dhe me mendimin se po i udhëzojnë, mund t'i nxjerrin nga rruga ndjekësit e tyre.

Nisur nga ky fakt, i nderuari Abdulhak Guxhduvani, e këshilloi nxënësin e tij me këto fjalë: *“Kurrë mos qëndro larg dijes! Mëso fikhun dhe hadithin! Por qëndro larg sufistëve të paditur, sepse ata janë prishësit e rrugës së fesë dhe armiqtë e islamit.”*

Përveç këtyre, disa sufistë të paditur mund të kenë edhe aftësi të jashtëzakonshme. Duke përdorur xhindët, ata mund të mësojnë gjëra të fshehta dhe i bëjnë njerëzit të besojnë se kjo arrihet për shkak të aftësisë së tij shpirtërore. Ndërsa njerëzit e paditur, mendojnë se: “Këtij njeriu i është hapur syri i zemrës, prandaj e diti se çfarë kisha në zemër”. Gjendjet e jashtëzakonshme si, *“Hiss-i kable'l-vuku”*, pra perceptimi i disa gjërave para se të ndodhin, ose njohja e tyre, është një lloj sprove e Allahut për disa robër të Tij. Këto lloj perceptimesh, mund të dalin të sakta, por edhe të gabuara...

Kurtubiu, në lidhje me çështjen e gajbit (të fshehtës), transmeton një ngjarje:

“Njëherë, një fallxhor shkon tek Haxhaxhi⁸, i cili

8. -Një prej guvernatorëve në Dinastinë Emevite i njohur për tiraninë e tij.

pasi ia lidh sytë, merr në dorë disa gurë, i numëron dhe e pyet:

«Sa gurë ka në dorën time?» Fallxhori e gjen saktë numrin e gurëve. Herën e dytë, Haxhaxhi merr një grusht me gurë pa i numëruar dhe i thotë:

«Pa na thuaj tani, sa gurë ka në dorën time?» Fallxhori përpiqet ta gjejë, por kësaj here gabon. Pastaj thotë:

«O prijës! Mendoj se numrin e tyre nuk e dini as ju?!» Ndërsa Haxhaxhi, thotë:

«Jo, nuk e di.»

«Atëherë, atë që nuk e dini ju, nuk e di as unë.»-tha fallxhori. Haxhaxhi e pyeti:

«Ku qëndron dallimi i kësaj me të parën?» Fallxhori u përgjigj:

«Më parë ju i numëruat gurët. Prandaj dhe numri

i gurëve doli nga kufijtë e gajbit/të fshehtës. Ndërsa këta nuk i numëruat. Pra ky është edhe gajbi.» Më pas lexon ajetin 65 të sures en-Neml: **«Kudo qoftë, në qiell apo në tokë, përveç Allahut, as-kush tjetër nuk i di të fshehtat...»**⁹

Kjo ndodhi është një shembull tipik i aftësisë së leximit të mendjes së njerëzve. Pra, këto lloj

aftësish, jo patjetër duhen shpjeguar me grada të larta shpirtërore. Kjo, sepse edhe disa indianë, në sajë të disa ushtrimeve shpirtërore, mund të shpalojnë aftësi të jashtëzakonshme, si ecja këmbëzbathur mbi zjarr etj. Në lidhje me këtë çështje, i nderuari Xhunejd Bagdadi, thotë:

“Nëse shihni dikë të fluturojë në ajër, por që sjelljet e tij nuk përputhen me Kuranin dhe Sunetin, kjo (nuk është mrekulli) është thjesht istidraxh¹⁰.”

9. -shih. Kurtubi, *Xhami*, XIII, 226.

10. **Istidraxh**: Është gjendja e njerëzve të devijuar, të cilëve Allahu i Madhëruar u fal mirësi të shumta, me qëllim që ata të kujtojnë se janë në rrugë të mirë dhe t'i shtojnë edhe më tepër gjynahet e veta. Përveç kësaj, istidraxhi mund të shfaqet edhe në formë të ngjashme me mrekullitë, që i bëjnë mohuesit, gjynahqarët e mëdhenj dhe disa persona që pretendojnë se gjoja janë evlia. Kjo gjë e rrit së tepërmi egon dhe jo vetëm që nuk të afron tek Allahu, por të largon edhe më tepër nga Ai.

Për fat të keq, shumica e popullit nuk janë në nivelin e duhur për nga aspekti i kulturës së Kuranit dhe Sunetit. Për rrjedhojë, ata ndikohen lehtë prej njerëzve të tillë. Në këtë mënyrë, pranohen dhe përhapen nga ana e të paditurve si -të ishin detyrime fetare- të drejta edhe disa mendime, zbatime, besëtytni dhe bid'ate (shpikje në fe), të cilat nga aspekti i legjislacionit islam janë të gabuara e të ndaluara. Kjo është edhe arsyeja që gjatë historisë hasim disa tarikate që janë prishur dhe kanë devijuar rrugën e drejtë.

Nisur nga kjo, nuk duhet t'i harrojmë kurrë këto këshilla të Pejgamberit tonë (a.s.).

"Kush jeton gjatë pas meje, do të shohë shumë kundërshtime. Në atë kohë, detyra juaj është të kapeni fort pas Sunetit tim dhe rrugës së drejtë të Hulefa-i Rashidinëve. Mbahuni fort pas këtyre suneteve dhe ruhuni mirë prej bid'ateve (në fe), sepse çdo bid'at është devijim." (Ebu Daud, Sunet, 5/4607; Tirmidhi, Ilm, 16.)

Nga këto, kup-tojmë se tasavvufi nuk mund të jetohet larg Kuranit dhe Sunetit, sepse një njeri me dije fetare të mangëta, edhe pse pandeh se bën një jetë të devotshme, mund të flasë e të sillet në kundërshtim me Kuranin dhe Sunetin e të japë fetva të gabuara. Dhe kjo, e çon atë bashkë me ata që e ndjekin drejt humbjes së përrjetshme. Siç thotë edhe një fjalë e urtë: "Gjysmë doktor të merr jetën, gjysmë hoxhë të nxjerr nga feja."

Diçka tjetër që duhet ditur mirë, është fakti se edhe gjendjet e jashtëzakonshme apo mrekullitë e të dashurve të Allahut, asnjëherë nuk duhet të shihen si të vërteta njëqind për qind absolute siç janë shpalljet hyjnore. Këto duhen marrë në konsideratë vetëm pasi të kenë kaluar nga sita e Kuranit dhe Sunetit.

Sami Efendiu, në ligjëratat e tij fliste shpesh për "nefsin mulhime"¹¹, i cili është një prej shkallëve të rëndësishme të rrugës së devotshmërisë:

11. -Nefs mulhime: është uni (nefs-i) që ndan të mirën nga e keqja. Nëpërmjet edukimit dhe disiplinimit, uni mund të arrijë në shkallën ku frymëzon mirësi në vend të të ligave. Shih Kuran, esh-Shems, 91/8.

"Nefs mulhime, është shkalla ku fillon të dallohet e mira nga e keqja. Mirëpo, nuk ka asnjë lloj garancie derisa të arrihet tek "nefsi mutmainne"¹². Frymëzimet që vijnë në shkallën e nefsit mulhime, ndonjëherë janë prej Allahut e ndonjëherë jo."

Ndërsa Imam Rabbani, në lidhje me këtë çështje thotë:

*"Gjendjet shpirtërore varen nga sheriat; ndërsa sheriat nuk varet nga gjendjet shpirtërore, sepse sheriat është i qëndrueshëm dhe i prerë; saktësia e tij është e argumentuar me shpallje hyjnore. Kurse gjendjet shpirtërore janë hamendje, të cilat argumentohen me perceptim dhe frymëzim."*¹³ Për këtë arsye, detyra jonë është të veprojmë sipas ajetit: **"...Qëndro i patundur në udhën e drejtë, ashtu siç je i urdhëruar!.."** (Hud, 112) Gjithashtu, duhet që të paktën në lidhje me çështjet e rëndësishme të fesë, të studiojmë më thellë përmbajtjen e Kuranit dhe Sunetit dhe të përpiqemi

të jetojmë në rrugë të drejtë.

Të mos harrojmë se për çdo çështje, shembulli ynë më i bukur është Rasulullahu (a.s.). Atë duhet ta marrim shembull në çdo fushë të jetës sonë. Gjithashtu, duhet t'u vëmë veshin edhe këshillave të njerëzve të devotshëm dhe miqve të Allahut, të cilët ndjekin me përpikëri rrugën e tij të ndritur. Ne duhet të ruhem prej mendimeve të gabuara dhe fetvave të njerëzve që nuk e njohin Kuranin dhe Sunetin, apo që e njohin por nuk jetojnë sipas tyre. Pra, ne nuk duhet të ndjekim gjurmët e atyre që nuk ndjekin gjurmët e Pejgamberit (a.s.), sahabëve fisnikë, selef-i salihinit dhe miqve të Allahut.]

Allahu i Madhëruar na bëftë të gjithëve prej njerëzve të devotshëm, me të cilët Ai është i kënaqur. Gjithashtu, na ndihmoftë që edhe mendimet, ndjenjat, punët, gjendjet dhe sjelljet tona, të jenë në përputhje me kënaqësinë e Tij. Amin!..

Allahu i Madhëruar na bëftë të gjithëve prej njerëzve të devotshëm, me të cilët Ai është i kënaqur. Gjithashtu, na ndihmoftë që edhe mendimet, ndjenjat, punët, gjendjet dhe sjelljet tona, të jenë në përputhje me kënaqësinë e Tij. Amin!..

12. Nefs mutmaine: është uni që ndjehet i përmbushur dhe që ka gjetur paqen. Në këtë shkallë, uni ka gjetur qetësinë nëpërmjet dashurisë ndaj Zotit. Kushdo që arrin në këtë shkallë, fiton një moral dhe një karakter të vendosur.

13. Kishmi, Berekat, fq. 197-212; Ebu'l-Hasan en-Nedvi, Imam Rabbani, fq. 182-188.

Singeriteti në vepra

Allahu në Kuran thotë: **“O besimtarë! Mos bëni si ata jobesimtarë (hipokritët) që u thoshin vëllezërve, kur këta niseshin në udhëtim ose në luftim: ‘Sikur të rrinin me ne, as nuk do të vdisnit, as nuk do të vrite-shit’- që këtë Allahu ta kthejë si pikëllim në zemrat e tyre. Allahu është Ai që jep jetën dhe sjell vdekjen; Allahu i sheh të gjitha punët që bëni ju.”** (Ali Imran, 156)

Ndër ibadetet thelbësore është pastrimi i zemrës nga hipokrizia dhe dominimi i saj nga singeriteti dhe çiltërsia, thënë ndryshe, kryerja e çdo veprimi vetëm për hir të Allahut pa synuar asnjë përfitim tjetër përveç fitimit të dashurisë së Allahut. Kjo arrihet përmes vetëdijes së vëzhgimit dhe mbikëqyrjes së vazhdueshme hyjnore.

Në një këshillë të tij, Pejgamberi (a.s.), i thotë Muadh ibn Xhebelit:

O Muadh, do të të mësoj diçka të cilën nëse e ruan dhe vepron do të përfitosh, në të kundërt mbetesh pa argument para Allahut:

Para se të krijonte shtatë qiejt, Allahu krijoi shtatë melekë. Pastaj çdo njërin prej tyre e ngarkoi me detyrën e ruajtjes së qiellit përkatës. Melekët mbrojtës i ngrenë në qiell këto vepra nga mëngjesi në mbrëmje. Disa vepra shkëlqejnë si rreze dielli, engjëjt i marrin ato vepra, i pastrojnë, i shumëfishojnë dhe pastaj i ngrenë në qiell. Kur vepra arrin në qiellin e parë, engjëlli përgjegjës thotë:

Ndaloni, kthejini mbrapsht këto vepra. Ne jemi përgjegjës për të kontrolluar dhe evidentuar veprat e personit i cili merret me përgojimin e njerëzve. Unë nuk lejoj të kalojnë veprat e një personi që ka përgojuar njerëzit.

Pastaj melekët mbrojtës sjellin veprat e mira të një personi tjetër dhe i ngrenë ato në qiellin e dytë, aty del përpara engjëlli përgjegjës dhe i thotë:

Ndaloni, kthejini mbrapsht këto vepra, personi në fjalë ka synuar vetëm përfitimet materiale me to. Allahu më ka urdhëruar që të mos lejoj kalimin e asnjë vepre të tillë në qiellin tjetër. Sepse ai person u mburrej njerëzve dhe ishte mendjemadh me ta.

Pastaj engjëjt mbrojtës sjellin namazin, zeqatin, agjërimin, haxhin, umren, dhikrin dhe moralin e bukur. Në çdo kat të qiellit s’kualifikohen veprat e ndotura me smirë, mendjemadhësi thashetheme etj.

Më në fund disa vepra arrijnë tek Allahu. Engjëjt qëndrojnë në audiencën hyjnore për të dëshmuar mbi singeritetin e njeriut në këto vepra.

Allahu u thotë engjëjve: “Ju jeni përgjegjës vetëm për veprën si veprim, kurse Unë zotëroj zemrën e robit Tim.

Ai person përmes këtyre veprave nuk më ka synuar Mua, por dikë tjetër. Mallkimi im do të bjerë mbi të.” Engjëjt thonë: “Edhe ne e mallkojmë atë, mbas kësaj atë person e mallkojnë shtatë qiejt dhe çdo gjë që gjendet midis tyre.”

Mbi këtë, Muadh ibn Xhebeli i tha Pejgamberit (a.s.): “Si mund të shpëtoj prej kësaj?”

Pejgamberi (a.s.), i tha:

“Më ndiq mua, ruaj gjuhën nga përgojimi i hafëzëve të Kuranit, mos e shiko veten mbi ta, mos i përziej veprat e botës tjetër me veprat e kësaj bote, mos fut përçarje midis njerëzve, në mënyrë që të shpëtosh nga copëtimi i qenve të ferrit. Ruaj veprat nga hipokrizia dhe syfaqësia.”

Zjarri i Zemrës

Fatih Garxhan

Ishte një mëngjes me diell. Zoti Ollxhaj bashkë me bashkëshorten e tij përgatitën një tryezë mëngjesi të mrekullueshme. Djathëra, byrekë dhe ushqime të ndryshme...

Zoti Ollxhaj shkoi me mirësjellje pranë birit të tij. Ai po flinte si qengj. Për pak kohë e pa i mahnitur dhe pastaj tha duke pëshpëritur:

“Sa i bukur që je!..”

Këmbët që i kishin dalë jashtë jorganit, sikur thoshin: “Eja dhe na gudulis!” Edhe zoti Ollxhaj nuk i fali sigurisht...

-Babi! Ndalo babi! Të lutem mos më gudulis!

-A do të ngrihesh? Apo nuk do të ngrihesh?

-U ngrita! U ngrita! Të lutem ndalo!

-Eja pra, ngrihu shpejt!

-Babi, po ia gudulis këmbët edhe motrës.

-Në rregull, eja! Shshshsh!..

-Së pari unë!

-Në rregull!

* * *

Të gjithë pjesëtarët e familjes gjendeshin në tryezën e ngrënies. Zoti Ollxhaj ishte shumë i lumtur. Çfarë mund të ketë ndonjë gjë më të

vlefshme për një baba se një familje e lumtur?

Dëshira më e madhe e tij ishte që t'u ndante kohë fëmijëve, të lozte me ta dhe të hynte në çdo moment të botës së tyre të vogël. Ai vetë nuk e kishte parë këtë nga familja e tij në fëmijëri, por sidoqoftë, ai dëshironte të sillej shumë më ndryshe ndaj fëmijëve të vet. Dhe ashtu ndodhi.

Në muajt e verës shkonte nëpër shëtitje, kampe dhe pushime bashkë me fëmijët e tij, ndërsa në muajt e dimrit shkonte në kinema, teatro dhe aktivitete të ndryshme...

Vitet kaluan...

Zoti Ollxhaj, i cili i edukoi fëmijët e tij të informuar mirë me çdo lloj kulture popullore, me krenarinë që e merrte nga edukimi që u kishte dhënë fëmijëve si një baba, i martoi vajzën dhe djalë të tij duke pasur thjesht disa muaj ndërmjet. Fëmijët e zotit Ollxhaj i zgjedhën vetë partnerët e tyre. Ndërsa ai ndjente shumë respekt për zgjedhjet që bënë ata. Përgjatë gjithë procesit çdo vendim ua la atyre dhe çdo gjë që do të merrej, u mor pa asnjë mangësi. Tashmë, dëshira e vetme e tij ishte që të dilte në pension dhe ta kalonte kohën me nipërit dhe mbesat si një gjysh i dashur.

Kaluan rreth shtatë-tetë muaj. Në një kohë mbrëmjeje vajza e tij erdhi me një valixhe në dorë. Sytë i kishte të mbushur plot me lot dhe menjëherë u hodh në krahët e babait të saj, i cili i hapi derën:

“Nuk mundem më, baba. Tashmë e kanë kaluar cakun ato që bën ai. Edhe unë nuk e lejova që të më poshtëronte. Andaj dola dhe erdha këtu.”

“Ëëë, sigurisht bijë. Mirë ke bërë. Eja brenda! Mos qaj tashmë!..”

Zoti Ollxhaj nuk dinte çfarë të bënte. Gjëja e vetme që dinte ishte se ai duhej të sillej me qetësi:

“Bijë, urdhëro, ulu! Qetësohu pak po deshe! Flasim më vonë, mirë?”

“Baba...”

Vajzën e zotit Ollxhaj e kishin mbuluar lotët dhe po qante me dënësë. Zotit Ollxhaj ia copëtonte zemrën fakti që nuk mund të bënte diçka për bijën e tij.

Pasi vajza e zotit Ollxhaj u qetësua pak, filloi t'i tregonte ato që i kishin ndodhur.

Zoti Ollxhaj u habit pa masë. Gjërat që ia dëgjuan veshët, nuk ishin aspak të rëndësishme. Çfarë të thoshte?... Andaj vendosi të duronte dhe i tha të bijës:

-Bijë! A ke ndonjë gjë tjetër për të na treguar?

-Çfarë të kem më shumë baba? Çfarë të kem më shumë?

Zoti Ollxhaj i gëlltiti ato që deshi të thoshte. Por sidoqoftë u shpreh:

-Ah bija ime e shtrenjtë. Koha është ilaçi i çdo gjëje. Andaj shko në dhomën tënde dhe çlodhu! Pastaj do të shohim se ç'mund të bëjmë...

Pasi bija e tij kaloi në dhomën e saj, zoti Ollxhaj bashkë me bashkëshorten e tij shkuan në dhomën e ndenjes. Ata qëndruan aty për orë të tëra pa i thënë asnjë fjalë njëri-tjetrit. Drita zbardhi. Zoti Ollxhaj i telefonoi pronarit të tij, i tregoi për gjendjen dhe i kërkoi leje.

Të dy bashkë përgatitën një mëngjes të mirë, në mënyrë që vajzës së tyre t'i rregullohej morali. Ata pritën me minuta të tërë në krye të tryezës. Vajza e tyre erdhi, u ul në tryezë, hëngri dy-tri kafshata dhe u ngrit menjëherë. Ata nuk i pyeti për asgjë. Thjesht tha:

-Hëmmm... Qenka bërë super mami! Të lumshin duart!

-Të bëftë mirë, bijë! Unë të kam mësuar që të përgatisësh një mëngjes të tillë. A i ke përgatitur ndonjëherë burrit tënd mëngjes si ky?

-Çfarë t'i përgatis atij moj? Përveç të tjerash, ai dilte shumë herët në punë. Mos do të zgjohesha në atë orë dhe t'i përgatisja mëngjes atij?

Zoti Ollxhaj dhe bashkëshortja e tij e panë njëri-tjetrit në sy. Bashkëshortja e zotit Ollxhaj ishte pak më e guximshme në ato momente:

-Bijë! Babai juaj ka shkuar për vite të tëra në punë me ezanin e mëngjesit. Unë jam ngritur çdo ditë dhe i kam përgatitur mëngjesin. Asnjëherë nuk e ke parë këtë?

-Nuk e di! Babai asnjëherë nuk gjendej në shtëpi kur zgjoheshim ne. Vetëm ditëve të diela gjendej në shtëpi. Edhe ato ditë gjithmonë të ndihmonte ty. Ndërsa ky i imi asnjëherë nuk më ka ndihmuar.

-Bijë, mos më keqkupto, por gjashtë ditët e javës unë ia përgatisja atij ushqimin e mëngjesit, i vishja xhaketen dhe e shikoja nga dritarja derisa të largohej nga sokaku ynë. Edhe ai gjithmonë më ka ndihmuar mua. Po ti? A i ke përgatitur mëngjes qoftë edhe një herë burrit tënd?

-Çfarë do të thuash me këtë? Mos jam unë fajtores tani?

-Jo bijë. Unë nuk desha të thosha këtë.

-Atëherë nuk po ha! Desha të ha dy kafshata, edhe ato...

Zoti Ollxhaj, ndoshta për herë të parë, i tha me një ton zëri shumë të vendosur:

“Bijë, ulu në tryezë dhe mbaroje ushqimin tënd! Nëna jote nuk të tha ndonjë gjë të keqe.”

Vajza e tij u habit shumë, sepse kjo ishte një sjellje që nuk e kishte parë asnjëherë nga babai i saj. Ajo u kthye nga babai i saj dhe e pyeti:

-Në vend që të më mbështesësh, po më nxehesh, ashtu baba?

-Kurrë nuk është ashtu. Për shkak të gjendjes në të cilën je, akoma nuk të kam thënë asgjë. Ama dhimbja që ke, nuk të jep të drejtë që të mos e respektosh nënën tënde.

-E di që s'doni t'ia dini për mua. Ja pra, s'do të ha.

Vajza e zotit Ollxhaj shkoi në dhomën e saj dhe e kyçi derën.

Bashkëshortja e tij i tha:

-Çfarë i thamë tani ne asaj?

-Ndalo pak dhe ta lëmë në hallin e vet! Ajo nuk e di se çfarë po bën!

* * *

A bie ndonjëherë zilja e derës kaq me shumë dhimbje? Ja që ra! Ishte mesi i natës. Zoti Ollxhaj menjëherë shkoi për të hapur derën:

-Kush është?

-Jam unë, baba.

-Bir! Mirë se erdhe!

-Për fat të keq, baba, nuk kam ardhur aq mirë.

-Eja një herë dhe hyr brenda.

Zoti Ollxhaj nuk e dinte nëse zemra e tij mund ta përballonte edhe një lajm tjetër të keq.

-Urdhëro bir! Qetësohu dhe merr frymë njëherë!

Edhe bashkëshortja dhe vajza e tij u zgjuan kur e dëgjuan zërin e ziles. Ata u mbledhën në dhomën e ndenjës. Askush nuk po fliste. Për pak kohë të gjithë po rrinin të heshtur. Zonja e shtëpisë tentoi e para për ta prishur këtë heshtje:

-Unë po bëj një kafe.

-Bëje grua, bëje! Do të na bënte shumë mirë.

Zoti Ollxhaj ishte shumë i shqetësuar:

-Bir, a dëshiron të na tregosh se çfarë ka ndodhur?

-Me thënë të drejtën, nuk dua të flas fare, por mendoj se do ishte mirë të dinit çdo gjë në kohën e saj. Kur u ktheva nga puna, desha t'i bëja një surprizë gruas sime. I mora një dhuratë. Kur arrita në shtëpi, hyra brenda ashtu siç duhet hyrë. Ajo po fliste në telefon dhe nuk më dëgjoi kur hyra brenda. Atë e dëgjova për pak kohë. Pasi e dëgjova me vëmendje, vura re se po fliste me një mashkull tjetër. Edhe ajo e pranoi këtë. Pastaj filloi të më godiste me fjalë duke më thënë se nuk interesohesha mjaftueshëm për të... Ç'na qenka:

"Unë gjithmonë paskam dalë me shokun tim etj., etj..." Me thënë të drejtën, do t'i bëja shumë gjëra, por sidoqoftë rezultati nuk do të ndryshonte. Për këtë arsye, i thashë të përgatitej dhe e çova te shtëpia e babait të saj. Po të rrija vetëm, do të çmendesha. Prandaj edhe unë erdha te ju. Me sa duket, kjo është më e drejtë...

Zoti Ollxhaj dhe bashkëshortja e tij e panë njëri-tjetrin në sy plot dhimbje. Zoti Ollxhaj i tha:

-Sigurisht që ke vepruar shumë mirë, bir. Po familjes së saj, a i the gjë?

-Jo.

-A dëshiron që të flas unë me ta?

-Ti e di më mirë, baba. Edhe sipas meje, do të ishte mirë po t'u telefonoje ti. Sepse unë mund të nxehem dhe mund të shprehem keq!..

-Në rregull, bir.

Zoti Ollxhaj tashmë mezi po duronte që të mos i kalonte kufijtë e qetësisë. Më së fundi, vendosi t'i telefononte mikut të tij dhe i tregoi për ato që kishin ndodhur. Edhe pala tjetër i tha se gjendja në të vërtetë është pak ndryshe, se vajza e tyre kishte dashur t'i jepte një mësim dhe se edhe ata dëshironin të takoheshin.

Zoti Ollxhaj i çoi të birin dhe vajzën e tij në dhomat e tyre. Pastaj i puthi në faqe siç pati vepruar në fëmijërinë e tyre. Për herë të parë zemrës së tij i erdhi kaq e rëndë një puthje.

Bashkë me bashkëshorten e tij, përsëri pritën dritën e mëngjesit. Kur filloi të thirrej ezani, bashkëshortes së tij i tha:

"Unë do të shkoj në namaz. Ndërsa ti përgatit një mëngjes të mirë. Ne duhet të jemi të fortë sa të kemi mundësi. I vetmi ku mund të mbështetemi është Allahu i Lartësuar! Sigurisht se Ai do të na japë edhe durim."

Zoti Ollxhaj doli nga shtëpia e tij sikur po arratisesh. Ai nuk pati marrë edhe abdest. Shkoi te shatërvani i xhamisë dhe mori abdest i qetë. Çdo gjymtyrë e tij që prekej nga uji i abdestit qetësohej dhe trupi i gjente rehati. Sikur diçka po e ndihmonte. Kur po vishte çorapet, aty erdhi shoku i fëmijërisë së tij:

-Çfarë të ka ndodhur Ollxhaj? Asnjëherë nuk të kemi parë në këto anë në këtë kohë. Ose gjendeshe në shtëpi, ose gjendeshe në punë. Mos vallë ke dalë në pension?

-Jo, jo, akoma nuk kam dalë në pension. Jam me leje.

-Ti je me leje!? Ti rri në shtëpi!?

-Jo, jo, këtë herë nuk është ashtu!

Shoku i tij, zoti Muxhahiti e kuptoi se kishte diçka që nuk shkonte:

-Pa më shiko pak? A je mirë?

-Mos më pyet Muxhahit! Këto dy ditë ma hëngrën jetën.

Gjendja e zotit Ollxhaj sikur thoshte:

"Ah sikur të më pyes dikush, në mënyrë që t'i tregoj gjithçka dhe të qetësohem." Atij i erdhi

shumë mirë që u takua me shokun e tij të vjetër.

-Atëherë më trego, i nderuar! Kujt do t'i tregosh tjetër, nëse nuk më tregon mua?

Zoti Ollxhaj i tregoi për të gjitha që kishin ndodhur. Zoti Muxhahit, i cili e dinte shumë mirë se si i kishte edukuar zoti Ollxhaj fëmijët e tij, i tha:

-Me të vërtetë, ti i ke edukuar me shumë sinqeritet ata, por një mangësi shumë e madhe që t'i ke pasur në jetën tënde, ka gjetur vend të plotë edhe në jetën e atyre. Miku të flet fjalë të hidhura vëlla. Po deshe edhe mund të prekesh! A ke falur ndonjëherë dy rekat namaz me fëmijët e tu?

-Jo...

-A të kanë parë ndonjëherë fëmijët të lexosh dy rreshta nga Kurani Fisnik?

-Ti sikur ishe një baba social!.. Shumë herë të kam folur për këtë. Mos më keqkupto! Nuk dua të zbrazem, sepse edhe mua më erdhi shumë keq. Fëmijët e tu i dua si fëmijët e mi, por ju ndiqnit telenovelat familjarisht duke pohuar se është aktivitet social. Atëherë, çfarë të bëjnë fëmijët e tu? Çfarëdo që kanë mësuar, i kanë parë nëpër telenovela. Damarët e zemrave të tyre gjithmonë u ushqyen me rregullat e asaj bote të ndyrë. Edhe ti gjithmonë përpëliteshe duke thënë: "Akoma nuk kam bërë më të mirën për fëmijët e mi." Asnjëherë nuk të erdhi në mendje që t'i mësoje ata të mjaftohen me atë që kanë. Tani çfarë faji kanë ata? Çfarëdo që kanë parë, kanë tentuar të bëjnë. Ti dhe bashkëshortja jote, me të vërtetë keni flijuar shumë për ata. Çdo gjë ju e keni bërë. Atyre nuk u latë asnjë gjë për të bërë. Edhe ata u mësuan duke menduar se çdo punë mund të bëhet nga dikush tjetër. Fëmijëve të tu nuk u dhe asnjë përgjegjësi! Përse? Sepse të dhimbseshin dhe mendoje se do t'i lëndoje! Po tani kush i lëndoi?

-Ke të drejtë vëlla! Gjithmonë më ke thënë, por ja që s'të kuptova dot. Tani po më vijnë para sysh ato kohëra... Çfarë të të them? Ja që njeriu qenka shumë i dhënë pas fëmijëve. Çdo njeriu fëmijët e tij i duken të magjishëm... Edhe unë veprova ashtu, në mënyrë që të më donin sa më shumë fëmijët e mi...

-Birit tënd nuk i dhe qoftë edhe një faturë për ta paguar. Atij nuk i dhe qoftë edhe qesen e mbeturinave për ta hedhur në kosh. Vajza jote nuk ka hekurosuar qoftë edhe një këmishë. Kështu që asnjëherë nuk e mësoi dot se çfarë janë punët e

shtëpisë. Këmbët e atyre asnjëherë nuk prekën në tokë. Ata gjithmonë kanë jetuar në shpatullat e tua. Ja, tani të duhet të bësh diçka.

-Më ndihmo vëlla! Zemra po më digjet flakë. Fëmijët janë në shtëpinë time dhe mua nuk po më vjen aspak për të shkuar në shtëpi!

-Eja! Së pari le të falim namazin. Pothuajse do të fillojë falja e farzit, sepse koha ka ardhur.

* * *

Pas namazit, të dy shokët e vjetër u ulën në një stol që gjendej në bahçen e xhamisë. Zoti Muxhahit i tha:

-Tani, i nderuar! Së pari qetësohu! Çdo gjë e ka një zgjidhje. Andaj më trego me detaje!..

Zoti Ollxhaj ia tregoi çdo gjë që dinte me të gjitha detajet.

-Shiko vëlla! Tani merri fëmijët e tu përballë teje, bëj atë që nuk e ke bërë deri më sot dhe vendosua këmbët në tokë. Elhamdulillah që jemi të lirë në vendin tonë për ta zbatuar fenë. Feja jonë islame ka dhënë zgjidhje për çdo aspekt të jetës. Nëse ne i zbatojmë siç duhet ato rregulla, me lejen e Allahut, lumturia nuk është e largët në të dy botët. Nëse është e nevojshme, mund të shkojmë bashkë për t'u takuar me mikun tënd. Le ta dëgjojmë një herë edhe atë. Ndoshta tabloja nuk është aq keq sa pandehet. Fëmijët, me dashje apo pa dashje, mund të kenë treguar mangët apo tepër. Tani duhet të jesh më i fortë se kurrë, sepse momenti në të cilin fëmijët kanë nevojë të vërtetë për ty, është ky moment...

-A thua se mund t'i rregullojmë?

-Përse jo? Së pari le të shkojmë dhe të takohemi me mikun tënd. Nëse nijeti është i pastër, Allahu na ndihmon. Fëmijët e tu janë fëmijë të mirë. Do të shikosh vëlla, këtë problem do ta kalosh më lehtë seç e mendon. Hajt Allahu na ndihmoftë!

-Inshallah, vëlla! Allahu qoftë i kënaqur me ty! Më qetësove...

-Ky është bereqeti i namazit... Andaj, ti dhe fëmijët e tu kapuni pas këtij litari, sepse pasi ta shijoni, në të vërtetë, nuk do ta lini më. Mirë mbetsh vëlla!..

-Allahu qoftë i kënaqur me ty vëlla! Këtë mirësi nuk do të ta harroj asnjëherë.

-Akoma nuk kemi bërë asgjë. E rëndësishme është që t'i rregullojmë këto probleme. Mirupafshim...

Detyrat dhe përgjegjësitë tona *ndaj së ardhmes*

— ❧ Xhafer Durmush ❧ —

Koha ndahet në të shkuarën, të sotmen dhe të ardhmen. Ata që kanë jetuar, që jetojnë dhe do të jetojnë brenda këtyre tri periudhave të kohës kanë të drejtat e tyre mbi ne. Ata që kanë vdekur duhet t'i kujtojmë me dua, t'i përgjërohemi Zotit që t'i mëshirojë dhe të mos ua shqetësojmë shpirtrat e tyre duke mos ruajtur amanetet që na kanë lënë pas. Detyrat tona ndaj atyre që jetojnë sot janë përcaktuar sipas rregullave tradicionale dhe juridike, brenda kritereve morale.

Njerëzit në përgjithësi interesohen për kohën ku jetojnë vetë ata, duke e shtyrë në plan të dytë ose të tretë të kaluarën dhe të ardhmen. Megjithëse ata e marrin seriozisht të ardhmen e tyre, nuk mendojnë sa duhet për të ardhmen e të tjerëve apo të së drejtës së tyre për të ardhme. Një njeri i formuar, i ndërgjegjshëm dhe i pajisur me virtytet e moralit duhet të mendojë rreth së shkuarës, të sotmes dhe së ardhmes, duke i dhënë secilës prej tyre të drejtën që i takon. Ne duhet t'u lëmë pas brezave që do të vijjnë vepra të hijshme dhe kujtime të bukura, në mënyrë që ata të na kujtojnë me krenari dhe të mos ndihen të turpëruar që janë pasardhësit tanë. Ata që

arrijnë të lënë pas vepra të bukura dhe të vlefshme, në njëfarë mënyre jetojnë së bashku me ato vepra duke u përjetësuar në këtë jetë.

Profetët me anë të mesazheve të tyre të pavdekshme dhe sjelljet shembullore, dijetarët me veprat e tyre, poetët me poezitë e tyre, muzikantët me muzikën që kompozuan dhe arkitektët me veprat e tyre arkitekturore që u lanë pas brezave të ardhshëm, pra neve, jetojnë në mesin tonë dhe përmenden përherë me fjalë admirimi dhe dashamirësie.

Sadakaja rrjedhëse, e cila përmendet në hadithin e famshëm të Profetit, është investim për të ardhmen, duke u shndërruar në një arsye që të mos mbyllet regjistri i veprave tona të mira edhe pasi të vdesim, duke bërë që të shënohen sevape në llogarinë e bamirësit të veprës së mirë. Urat, xhamitë, shkollat, spitalet, librat, poezitë, kompozimet muzikore, zbulimet dhe veprat e tjera të mira janë investim për sot dhe për të ardhmen.

Trashëgimia nënkupton përfshirjen e brezave të ardhshëm në përllogaritje. Sad b. Ebu Vakas ka qenë një njeri i kamur. Ai kishte vetëm një vajzë që do të mbetej trashëgimtare e tij. Ai dëshiroi që ta dhu-

ronte dy të tretën e pasurisë që kishte. Profeti nuk e pranoi këtë gjë. Atëherë Sadi kërkoi leje prej tij të dhuronte gjysmën e pasurisë që kishte. Profeti edhe këtë propozim nuk e pranoi. Ai pranoi që Sadi të dhuronte si bamirësi vetëm një të tretën e pasurisë së tij. Në fakt edhe këtë masë e konsideroi të tepërt dhe e këshilloi me këto fjalë Sadin: “Më mirë t’i lësh trashëgimtarët e tu të pasur sesa t’i lësh ata të varfër.” (Rijadu-s’Salihin, hadith no: 6)

Kalifi Umer nuk pati pranuar t’ua shpëndante tokat e pushtuara ushtarëve myslimanë si plaçkë lufte, ashtu siç ishte praktika deri atëherë, sepse shqetësohej për të ardhmen e brezave që do të vinin. Në qoftë se ai do të kishte pranuar t’i ndante sipas praktikës që zbatohej deri atëherë, brezave që do të vinin nuk do t’u mbetej asgjë. Prandaj ai vendosi t’ia lërë këto toka shtetit. Kur u pushtua Iraku, ai mori taksën e punimit të tokës nga ata që e punonin atë dhe kështu që të gjithë përfituan nga këto të ardhura.

E drejta islame e ndarjes së pasurisë e merr parasysht madje edhe fëmijën e palindur që është në bark të nënës së tij dhe përlllogaritja e pasurisë bëhet duke e përfshirë edhe atë si pjesëtar. Kjo praktikë tregon përpikmërinë në ruajtjen e së drejtës që u takon atyre që do të vijnë në jetë.

Por kjo përpikmëri nuk duhet treguar vetëm ndaj të afërmëve dhe fafesisit, por ndaj të gjithë brezave që do të vijnë. Madje këtu duhet përfshirë i gjithë njerëzimi.

Meqë kemi për detyrë të mendojmë edhe të ardhmen, atëherë duhet të sillemi me kujdes në shfrytëzimin e mundësive dhe burimeve të kufizuara që ka bota dhe mos ta heqim kurrë nga mendja se ajo nuk na përket vetëm neve. Këto mundësi dhe burime u përkasin si atyre që përfitojnë prej tyre, edhe atyre që do të vijnë në të ardhmen. Bota nuk është si një supermarket që mund të grabitet nga kushdo. Burimet mbi dhe nëntokësore janë të limituara. Rezervat e qymyrit, naftës dhe pasurive të tjera nëntokësore janë të kufizuara. Konsumimi i tyre pa përgjegjësi dhe në mënyrë shpërdoruese shkakton shkatërrimin e mjedisit dhe kjo nuk përputhet me etikën dhe moralin human. Përkundrazi, brezat që do të vijnë kanë për të na dënuar për këtë që kemi bërë. Ashtu sikurse nuk mund të duhet babai që e shpërdoron pasurinë e tij në mënyrë të pandërgjegjshme dhe nuk u lë gjë pas fëmijëve të tij, po ashtu edhe brezat e ardhshëm kanë për t’i urreyer paraardhësit e tyre që kanë shpenzuar pa kriter të mirat dhe burimet materiale që kanë pasur.

Paraardhësit tanë myslimanë patën llogaritur edhe kafshët kur krijonin vakëfet e tyre, duke pasur prej tyre që patën krijuar madje edhe vakëfe për përkujdesjen ndaj lejkëkeve me krahë të thyer që nuk mund të fluturonin dot kur vinte koha e shtegimit. Strehat

e zogjve që ata ndërtonin në vende të caktuara të objekteve që ndërtonin, tregojnë se sa shpirtmëdhenj kanë qenë ata. Fryma e vakëfit është fryma e rrokjes së të ardhmes dhe përcjelljes së mëshirës drejt saj.

Ne jetojmë me ato që na lanë pas paraardhësit tanë. Veprat e tyre monumentale i japin vlerë dhe kuptim shtetit tonë. Po të mos kishin qenë investimet e tyre në objektet e kultit, objektet publike ne do të jetonim në tokë të djerra, duke mos e mbajtur gjallë kujtimin e të parëve tanë. Vepra të tilla të rralla na sigurojnë madje edhe të ardhura, pasi ato vizitohen për arsye turizmi. Turizmin nuk e mban gjallë vetëm dielli dhe deti. Kjo vlen për të gjitha shtetet në botë.

Të ruajmë trashëgimin e të parëve dhe ta pasurojmë atë, në mënyrë që t’ua lëmë pas brezave që do të vijnë, do të na mundësojë një kujtim të mirë në mendjet dhe gjuhët e pasardhësve tanë. A nuk rrëfejnë se si e panë një të moshuar që po mbillte një fidan peme dhe e pyetën se përse mendohej aq shumë, se në moshën që ishte ai do të duhej edhe shumë kohë që ajo pemë të rritej dhe të jepte fryta. Ai u përgjigj se ata që ishin para tij mbollën pemë frutorë nga frutat e të cilave hëngrëm ne, kështu që sot po mbillte ai pemë në mënyrë që të hanin prej frutave të tyre ata që do të vinin. Kjo është shpirtmadhësia.

Filozofia materialiste e shekullit që jetojmë ka prodhuar breza të pangopur. Çfarë të mire do të kemi nga një brez i ri që mendon vetëm për veten e tij, që e kalon ditën vetëm në dëfrim, që konsumon pa përgjegjësi çdo gjë, pasi është kapur edhe ai nga marrëzia e konsumimit dhe që rend në këtë marrëzi i ngërthyer nga dehja e haresë së dëfrimit. Këta jo vetëm që shesin të sotmen dhe të ardhmen, por do të shesin edhe veprat e të kaluarës së tyre. Njeriu duhet të rendë pas gjërave që nuk konsumohen me kalimin e kohës. Zoti urdhëron dhe thotë: **“Veprat e mira që mbesin në kohë janë më të mira si tek Zoti yt, ashtu edhe tek bashkësia jote.”** (Kehf, 46)

E ardhmja e ndritshme realizohet falë shërbimeve dhe kujdesit që është treguar në të kaluarën e saj. Investimi më i sigurt për të ardhmen është edukimi i brezave të rinj që do të ruajnë amanetet e të shkuarës dhe do t’i pasurojnë ato me të reja. Njeri i zgjuar është ai që punon për të ardhmen e tij afatshkurtër dhe afatgjatë, duke e shndërruar të përkohshmen në të përhershme. Le të kujtojmë këtu fjalët e mendimtarit mysliman francez, Rozhe Garodi: “Vlera e njeriut matet me masën e kontributit të tij në ndërtimin e së ardhmes.”

Ashtu sikurse e thamë edhe më sipër, çdo njeri është përgjegjës për të shkuarën, të sotmen dhe të ardhmen e tij. Virtyti më i madh është ta perceptosh këtë përgjegjësi dhe ta përmbushësh atë.

Organizimi i ndjenjave

Prof. dr. Jashar Kandemir

Nga një aspekt, njeriu është një lëmsh ndjenjash. Në të shumtën e rasteve udhëhiqemi nga ndjenjat tona. Madje edhe mendja jonë, shpeshherë bëhet mjet që prodhon arsyetimet për vendimet e marra me ndjenja.

Niveli i njohurive është i pamjaftueshëm përballë ndjenjave tona. Shumica e reagimeve tona mbështeten në ndjenja. Shpeshherë na ka ndodhur të habitemi duke thënë: “Ai ishte djalë flori! Si arriti ta bënte këtë vrasje?”

Po, njeriu është një enigmë. Dhe nuk është e lehtë ta njohësh atë në të gjitha aspektet e tij. Pamundësia e kontrollit të ndjenjave, do të thotë të humbësh brenda ekstremizmave. Jeta e atyre që përjetojnë shpërthim apo ngrirje ndjenjash, është një jetë e privuar prej paqes dhe lumturisë. Marrëdhëniet e tyre janë të sëmura; sjelljet, të paparashikueshme. Ndonjëherë jetojnë mbi re e ndonjëherë shtatë kat nën dhe. Për shkak se janë të privuar prej mirësisë së qëndrueshmërisë dhe durimit, nuk kanë shanse të kenë sukses në ndonjë fushë.

Nga ky aspekt, ndjenjat tona janë jashtëzakonisht të rëndësishme, si në lidhje me njerëzshmërinë dhe standardin e jetës sonë, ashtu edhe në lidhje me cilësinë e devotshmërisë sonë (ndaj Zotit). Lidhur me këtë aspekt tonin, Zoti na e tërheq shpesh vëmendjen në Kuranin Fisnik, duke kërkuar që ne t'i mbizotërojmë ndjenjat dhe na tregojnë mënyra që mund të na ndihmojnë në lidhje me këtë çështje. Për ta ilustruar

me shembuj, këtu do të trajtojmë ndjenjë e dashurisë, frikës dhe mëshirës:

Të duash dhe të duhesh, është një ndjenjë e rëndësishme që na është dhuruar. Privimi nga dashuria, çon në ftohje dhe vetmi. Pra, bën të mos jesh i aftë të krijosh rreth shoqëror apo miqësor. Kjo do të thotë humbje e shijes së jetës. Madje edhe besimi, që është thelbi i devotshmërisë, gjen jetë mbi terrenin e një dashurie dhe më pas arrin përsosmërinë.¹

Nëse ndjenja e dashurisë, e cila ka një rëndësi kaq të madhe, organizohet në mënyrën e duhur, ajo bëhet shkak i formimit të njeriut të mirë. Por, në rast se nuk bëhet një gjë e tillë, ajo mund të bëhet shkak i shkatërrimit të njeriut. Po edhe kibra (orientimi), edhe niveli, edhe shprehja e dashurisë janë shumë të rëndësishme. Zoti ynë dëshiron që kjo ndjenjë të përjetohej në nivelin më të lartë midis Tij dhe robit. Në dashurinë drejtuar Allahut, nuk ka kufi të sipërm. Por përveç Atij, dashuria nuk duhet t'i drejtohet askujt në atë masë. Përndryshe, kthehesh në robin e atyre qenieve që u drejtohet kjo dashuri. Dhe kjo, do të thotë të biesh në gjynahun më të madh, që është shirku (idhujtaria). Ajeti fisnik lidhur me këtë çështje, shprehet:

“E megjithatë, disa njerëz zgjedhin (për të adhuruar) në vend të Allahut (zota) të tjerë, (duke i konsideruar) si të barabartë me Atë dhe duke i dashur

1. shih. Huxhurat, 7.

siç duhet Allahu. Por ata që besojnë, e duan shumë më tepër Allahun (se sa ç'i duan idhujtarët idhujt e tyre)...” (Bekare, 2/165.)

Në tefsirin e Elmallëllë Muhammed Hamdi Jazër, bëhet një shpjegim interesant i këtij ajeti: “Ky ajete na tregon se “dashuria sublime” në kuptimin e hyznizimit, është një element thelbësor. Dhe, “ma’budi/Hyji i adhuruar”, është “gjëja” që duhet në nivelin më të lartë. Gjërat që duhen kështu, në nivelin më të lartë, sido që të jenë, bëhen “ma’bud/Hyjni”. Dhe ligji i dashurisë, është bindja. Për rrjedhojë edhe bindja ndaj “ma’budit/Hyjit” është në nivelin më të lartë. Gjërat që njerëzit i barazojnë me Allahun, duke u dhënë një shkallë të tillë hyjnore me anë të dashurisë, janë aq të llojlojshme, sa mund të shkojnë nga një gur, një metal, një barishte dhe një pemë, deri tek trupat qiellorë, shpirtat dhe melekët. Kjo është edhe arsyeja që komentuesit e Kuranit, fjalën “endad”, e cila përmendet në tekstin e ajetit të mësipërm, me kuptimin “i barabartë”, “i ngjashëm” e kanë shpjeguar (interpretuar) si «prijësit, kryetarët dhe të mëdhenjtë, të cilëve njerëzit u binden në gjynahe kundër Allahut».

Me të vërtetë që ka shumë njerëz që i duan si Allahu dhe bëjnë çdo gjë për hir të njerëzve të tillë, si gratë e bukura, heronjtë, sunduesit etj., të cilët konsiderohen si burim shprese për pasuri, madhështi, fuqi, pozitë, respekt dhe bukuri. Mirëpo, kjo përbën thelbin e idhujtarisë në çështjen e shirkut ndaj Allahut, që është plaga më e madhe e njerëzimit.

Në civilizimin dhe letërsinë Greke, Romake dhe Evropiane, ekzistojnë një mori e panumërt e këtyre lloj hyznive. Kjo ndjenjë del në pah në forma të ndryshme, sipas kohës. Edhe Krishterimi është i mbushur me këtë frymë. Dhe le të mos e përmendim fare frymën dhe letërsinë evropiane, ku ky lloj shirkut ka shkuar aq larg, sa që çdokush që merr një penë në dorë dhe kushdo që dëshiron të thotë një poezi, e konsiderojnë për virtyt e nder ngritjen e të dashurës së tyre në shkallën hyjnore, madje për t’i lavdëruar edhe punën më të vogël, menjëherë i atribuojnë asaj fuqinë e krijimit... Këtu, përfshihen edhe ata që i ngrenë pejgamberët dhe miqtë e Allahut në gradën e “të adhuruarit”.

Për këtë arsye, kur të tregojmë dashuri për pejgamberët, miqtë dhe melekët e Zotit, duhet të mendojmë mirë përmbajtjen e ajetit fisnik dhe duhet të ruhemi nga ngritja e dashurisë ndaj tyre në gradën e dashurisë ndaj Allahut. Kjo, sepse duhet njohur mirë dallimi midis të dashuruarit për hir të Allahut dhe të dashuruarit siç do Allahun. Ata që duan Allahun, duan edhe robërit e mirë që janë në rrugën e Tij. Mirëpo, nuk i duan sikur e duan Allahun, por për hir të Allahut dhe, me anë të kësaj dashurie i pasojnë

ata në rrugën e Allahut.

Nisur nga kjo, të duash robërit e dashur të Allahut dhe t’i pasosh ata, nuk është as gjynah dhe as shirk. Përkundrazi, kjo dëshmon dashurinë ndaj Allahut. Mirëpo, kjo dashuri asnjëherë nuk duhet të jetë si dashuria ndaj Allahut. Pra, nuk duhet të jetë një formë adhurimi siç bëjnë të krishterët në lidhje me Isain (Jezusin), duke e ngritur atë në gradën e të adhuruarit.

Shkurtimisht, ata që i duan prijësit dhe të mëdhenjtë e tyre ashtu siç duan Allahun dhe u binden urdhreve të tyre, të cilat nuk përputhen me urdhrat e Allahut, duke e kundërshtuar Atë, i bëjnë shok dhe ortak Allahut, gjë e cila është thelbi i idhujtarisë që ushqehet nga kjo lloj dashurie.”²

Dashuria e njeriut ndaj prindërve, shokëve e miqve, familjes, pasurisë e pronës, patjetër që është diçka e natyrshme. Mirëpo, nëse këto dashuri ngrihen në një nivel më të lartë se dashuria ndaj Allahut, Pejgamberit (a.s.) dhe luftës në rrugën e Zotit, do të thotë se ka filluar një rrezik i madh.³

Çdo lloj dashurie duhet të jetë e kontrolluar, sepse përveç dashurisë ndaj Allahut, në të gjitha dashuritë e tjera ekziston rreziku i tepimit. Lidhur me këtë, kjo porosi e Resulullahut (a.s.), është shumë e rëndësishme:

“Duaje me masë atë që do, sepse një ditë mund të bëhet armiku yt. Zemëroju me masë edhe atij që i zemërohesh, sepse një ditë mund të bëhet miku yt!” (Tirmidhi, Birr ue’s-Sila, 60.)

Kapitali i dashurisë është delikat dhe jetësor. Nëse ky kapital do të përdorej ndaj armiqve të Allahut, mund të kthehej në një gjynah, i cili do të meritonte zemërimin dhe dënimin hyjnor. Por, nëse do t’u drejtohej njerëzve të mirë e besnikë, mund të bëhej një faktor i fuqishëm i shoqërimit me ta, madje edhe i të qenit prej tyre.

Gjithashtu, edhe organizimi i ndjenjës së frikës është po aq i rëndësishëm sa ai i dashurisë. Njeriu është një krijesë e dobët. Frika dhe shqetësimet e tij janë të pakufishme. Ai vazhdimisht ka frikë prej urisë dhe etjes, prej dhunës së dikujt, prej cenimit të interesave, prej fatkeqësive të papritura dhe shumë e shumë rreziqeve të tjera si këto. Për rrjedhojë, ai vazhdimisht kërkon strehim, mbështetje dhe mbrojtje. Nga ky aspekt, edhe ndjenja e frikës vjen në krye të ndjenjave të rëndësishme që e orientojnë njeriun. Ja pra, edhe këto lloj ndjenjash duhen ekuilibruar.

Besimi i fortë e i shëndetshëm, është në krye të faktorëve më të rëndësishëm që garantojnë qëndrimin

2. shih. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kuran Dili, Bakara Suresi, 165. ayetin tefsiri.

3. shih. Teube, 27.

e ndjenjës së frikës brenda kufijve të duhur. Lidhur me këtë, Allahu i Madhëruar kërkon prej besimtarëve që të kenë frikë vetëm prej Tij:

“Shejtani ju frikëson vetëm me miqtë e tij. (Por) Ju mos iu frikësoni atyre; nëse jeni besimtarë frikësoni vetëm prej Meje!” (Al-i Imran, 3/175.)

Nëse ndjenja e frikës nuk orientohet në mënyrën e duhur, me kohën, njeriu do të ndjejë nevojën për t’u strehuar në forca të ndryshme dhe, si rezultat do të përvetësojë zota të tjerë përveç Allahut. Shumica e idhujtarëve që i bëjnë shok Allahut, pikërisht për këtë arsye janë larguar nga teuhidi (monoteizmi). Në thelb të adhurimit të melekëve, xhindëve, njerëzve të mirë dhe krijesave që duken të jashtëzakonshme, qëndron kjo lloj frike. Po ashtu, edhe shumë prej atyre që devijojnë nga rruga e drejtë e Allahut, nuk kanë mundur të qëndrojnë drejt, për shkak se nuk kanë mundur ta organizojnë siç duhet ndjenjën e frikës, duke humbur kështu edhe personalitetin e tyre.

Në vazhdim të ajetit fisnik, ku urdhërohet mospranimi i hebrenjve dhe të krishterëve si miq dhe si prijës, gjendja e atyre që vrapojnë të miqësohen me ta, përshkruhet në këtë mënyrë:

“Ti i sheh ata me zemra të sëmura, se si vrapojnë për t’u lidhur me ata (hebrenjtë) duke thënë: “Druajmë se mos po na godet ndonjë fatkeqësi”. Mbase Allahu do të sjellë fitore ose diçka tjetër nga ana e Tij, kështu që ata do të pendohen për atë që kanë fshehur në veten e tyre.” (Maide, 5/52.)

Ata që kanë frikë prej të njerëzve ashtu siç kanë frikë prej Allahut, janë përkufizuar si të dobët në aspektin e besimit.⁴ Frika është një dobësi karakteri. Ndërsa e kundërta e kësaj, guximi dhe përballimi i rreziqeve, është virtyt.

Gjithashtu, edhe dhembshuria dhe mëshira janë ndjenja shumë të larta. Mirëpo, është thelbësore, që edhe këto të përdoren në vendin e duhur. Nëse mëshira dhe dhembshuria tregohen si mënyrë për të arsyetuar paaftësinë e zbatimit të ligjeve të Allahut, ndjenja të tilla janë të sëmura. Të mos e ngresh fëmijë në namazin e sabahut në emër të dhembshurisë ndaj tij, në fakt është një devijim i mëshirës. Zoti ynë i Madhëruar, ata të cilët tregojnë mëshirë në

zbatimin e dënimit ndaj atyre që kanë bërë zina⁵, i paralajmëron në këtë mënyrë:

“Laviren dhe imoralin, t’i rrihni me nga njëqind goditje. Të mos ju pengojë kurrfarë mëshire për të kryer detyrën e fesë së Allahut, nëse besoni Allahun dhe Ditën e Fundit. Dhe le të dëshmojnë në dënimin e tyre edhe një grup prej besimtarëve!” (en-Nur, 24/2.)

Nisur nga kjo, ashtu si në çdo gjë tjetër, edhe në çështjen e ndjenjave është e domosdoshme të tregohet ekuilibër dhe maturi. Për të qenë i suksesshëm në organizimin e ndjenjave, duhen pasur kujdes këto pika:

1. Të kuptohen mirë kufijtë e ndjenjave që ka caktuar Kurani dhe Suneti, sepse ky është një faktor i rëndësishëm në orientimin e drejtë të vullnetit.

2. Një besimi i fortë është jashtëzakonisht ndikues në mbajtjen e ndjenjave brenda kufijve të duhur. Prandaj, është e domosdoshme të kapesht fort pas shkaqeve që do të forconin besimin.

3. Në fushën e orientimit të ndjenjave, nuk duhet anashkaluar as përfitimi prej studimeve lidhur me mënyrat efikase që do të ndihmonin në këtë drejtim. Për shembull, kur njeriu është në gjendje të nervozuar ose kur i shfaqet ndjenja e smirës, si në literaturën fetare, ashtu edhe në atë të përgjithshme, këshillohen disa metoda në lidhje me mënyrën e veprimit në ato raste, të cilat duhen marrë seriozisht.

4. Në edukimin e ndjenjave, përparimi në mënyrë të shëndetshme i udhëtimit shpirtëror në rrugën e tasavufit, është jashtëzakonisht i rëndësishëm dhe efikas. Kjo, sepse shpërthimi apo rrjedhja e ndjenjave, në të shumtën e rasteve, buron nga dëshirat e paedukuara të egos. Ndërsa tasavufi është një disiplinë edukimi, i cili ka marrë përsipër misionin e pastrimit të egos (nefsit).

5. Edhe nëse njeriu përdor të gjitha mënyrat, pa marrë një ndihmë hyjnore, ai e ka të vështirë t’i orientojë ndjenjat në mënyrë të shëndetshme. Nisur nga kjo, mbrojtja jonë më e sigurt, është të mos tregohemi indiferent ndaj duave dhe përgjërimeve drejtuar Zotit tonë të Madhërishtëm, i Cili na njeh më mirë se ç’e njohim neve veten tonë dhe që është plotësisht i aftë të ndikojë në ndjenjat tona.

4. shih. en-Nisa, 4/77.

5. Zina: Marrëdhënie seksuale jashtëmartesore.

HARAMI, HALLALLI dhe veprat

Idris Arpat

“...Hani nga të lejuarat dhe bëni vepra të miral..”
(Mu'minun, 51)

Ashtu siç mund të kuptohet edhe nga ky ajet, midis ushqimit të pastër dhe punëve të pastra, ekziston një lidhje shumë e ngushtë. Kjo është një lloj lidhjeje shkak-pasojë. Ushqimet e lejuara/hallall e të pastra, bëhen shkak për punë të dobishme, ndërsa ushqimet e ndaluara/haram e të ndyta, bëhen shkak për punë të dëmshme.

Trupi që ushqehet me haram, është si një shtëpi e ndërtuar me materiale të vjedhura. Ky trup nuk është pronë e të zotit. Ata që mësohen në haram, punojnë në haram dhe vjen një ditë që kjo gjë bëhet pjesë e karakterit të tyre. Ushqimet janë si majaja që formon karakterin e njeriut. Nëse majaja është e prishur, edhe prodhimi i saj do të dalë i prishur.

Ekzistenca fizike e njeriut merr formë prej ushqimeve. Ushqimet e dobishme formojnë trupa të shëndetshëm, ndërsa ushqimet e dëmshme formojnë trupa jo të shëndetshëm. Veçanërisht në kohën tonë, kur tashmë dihet se ndërhyrjet gjenetike që u bëhen ushqimeve dhe kimikatat shtesë që u hidhen, u hapin rrugë shumë sëmundjeve të rrezikshme, si kanceri.

Është fakt se përveç ndikimit në trupin e njeriut, ushqimet kanë ndikimi pozitiv ose negativ edhe në shpirtin e njeriut. Sëmundjet shpirtërore, janë fryte të veprave të ndaluara. Sot e vërejmë shumë qartë se çfarë dëmi shpirtëror kanë shkaktuar tek individit dhe shoqëria mënyrat e fitimit në rrugë të ndaluar, si kamata, kumari, korrupsioni, vjedhja dhe mashtrimi. Haramet janë shkaku i kancerit shpirtëror. Dhe

mënyra e vetme e shpëtimit prej këtyre sëmundjeve, është të kthehemi tek hallalli.

Në periudhat kur është treguar kujdes ndaj fitimit në rrugë të lejuara/hallall, struktura shoqërore ka qenë shumë e fortë. Në shoqëri mbizotëronte shpirti i vëllazërisë, solidaritetit dhe ndihmës reciproke. Jeta dhe pasuria ishte e sigurt, ndërsa veprat penale ishin shumë të rralla. Kjo, sepse të gjithë i respektonin të drejtat dhe nuk ua ngulnin sytë pasurisë dhe nderit të tjetrit. Ka pasur nga ata që kur kalonin nga toka e tjetrit në tokën e vet, i shkundin këpucët me qëllim që toka e tjetrit të mos përzihet në tokën e tij. Nëse bagëtia e tij hynte në të mbjellat e tjetrit, atë ditë asnjë prej familjes së tij nuk e pinte qumështin e asaj bagëtie.

Ashtu siç e ndot ujin një gjë e pistë që bie në të, ashtu e ndotin fitimin e pastër edhe haramet që përzihen me to. Kush e ka fitimin të ndotur, gjithçka e ka të ndotur. Besimtari është si bleta, ha gjëra të pastra dhe prodhon gjëra të pastra. Kurse njerëzit që ushqehen me fitime haram, janë si insektet e pista; edhe ato që hanë, edhe ato që japin janë të pista. Kush ushqehet me ato pislleqe, nuk mund të ketë zemër të pastër.

Tasavuf, do të thotë të pastrohesh, të purifikohesh, ndërsa thelbi i tij është devotshmëria. Tasavuf do të thotë të qëndrosh larg jo vetëm prej harameve, por edhe prej gjërave të dyshimta.

Edhe nëse haramet janë më tërheqëse apo mund të arrihen më lehtë, ato kurrë nuk mund të jenë si hallallet. Allahu i Madhëruar, urdhëron: **“...Nuk është**

e njëjtë e pista me të pastrën, edhe nëse të habit bollëku i së pistës...” (Maide, 5/100.) E pista që theksohet këtu, shpreh të gjitha të këqijat, ndërsa e pastra, shpreh të gjitha mirësitë. Xheneti është i pastër dhe është vetëm vendi i të pastërve.

Pejgamberi ynë (a.s.), ka thënë: *“O njerëz! Allahu është i pastër dhe nuk pranon asgjë tjetër përveç të pastrës”*. Më pas tregon për një udhëtar, i cili ka bërë rrugë të gjatë për të fituar para, është bërë kokë e këmbë dhe e pluhur dhe ngre duart nga qielli e thotë *“O Allah! O Zoti im!”*. Pas kësaj, vazhdon: *“Ajo që ka ngrënë ky udhëtar është haram, ajo që ka pirë është haram, ajo që ka veshur është haram. Pra, ai ushqehet me haram. E si t’ia pranojë Allahu lutjen një njeriu të tillë?”* (Muslim, Zekat, 65.)

Nga kjo, kuptojmë se pranimi i duave është i lidhur fort me pastërtinë e fitimeve tona. Kur Pejgamberit tonë (a.s.), iu lexua ajeti: **“O njerëz! Ushqehuni me të gjitha ato gjëra të lejuara e të mira që gjenden në Tokë dhe mos ndiqni gjurmët e djallit!..”** (Bekare, 2/168.) Sa’d b. Ebi Uakkas (r.a.), u ngrit në këmbë dhe tha: *“O i Dërguari i Allahut! Lutju Allahut për mua që të bëhem prej atyre që u pranohen lutjet”*. Pas kësaj, Rasulallahu (a.s.), tha: *“O Sa’d! Ha prej hallallit dhe të pastrave, që të bëhesh prej atyre që u pranohen lutjet. Beto hem në Allahun, i Cili ka në dorë jetën e Muhamedit, se nëse robi fut në stomak një kafshatë haram, vepra e tij nuk i pranohet për dyzet ditë. Robi që e ka ushqyer trupin e tij me haram, e meriton të digjet (në xhehenem).”* (Munziri, Tergib, 2/457.)

Ashtu siç ka qenë shembull për umetin e tij në çdo çështje, Pejgamberi ynë (a.s.), ka qenë shembull edhe në qëndrimin larg prej harameve. Sipas një transmetimi të Enesit (r.a.), një ditë, Rasulallahu (a.s.), gjeti një hurmë në rrugë dhe tha: *“Nëse nuk do të kisha frikë se kjo mund të jetë prej hurmave të sadakasë, do ta kisha ngrënë.”* Siç dihet, Pejgamberi (a.s.), i pranonte dhuratat, por jo zekatin dhe sadakanë. Po ashtu, edhe sahabët fisnikë të cilët e ndiqnin rrugën e tij të bekuar, tregonin po të njëjtin kujdes në ndarjen e hallallit dhe haramit.

Ebu Bekri (r.a.), kishte një skllav, i cili i sillte fitime. Ebu Bekri (r.a.), hante prej fitimeve të tij. Një ditë i solli përsëri një ushqim dhe ai hëngri prej tij. Skllavi i tha: “A e di se çfarë është ky ushqim që të kam sjellë?” Kur Ebu Bekri tha: “Çfarë është?” Skllavi tha: “Në kohën e injorancës (para islamit), bëra një parashikim për një person. Në fakt unë nuk dija gjë, por e mashtrova atë. Megjithatë ai më pagoi për parashikimin që bëra. Kështu që edhe ushqimin që po ha, e bleva me ato para.” Sapo i dëgjoi këto fjalë, Ebu Bekri (r.a.), futi menjëherë gishtat në gojë dhe e nxori jashtë çdo gjë që kishte ngrënë. (Tergib, 2/559.)

Ushqimet hallall bëhen shkak i punëve të mira, sukseseve, qetësisë e lumturisë, miqësisë e dashurisë. Ushtritë islame, që së bashku me vendet hapën edhe zemrat e njerëzve, nuk i zgjatën duar në asnjë prej vreshtave apo kopshteve nga ku kalonin. Nëse merrnin ndonjë bistak rrushi, e paguanin atë. Kështu u korrën fitoret. Ata preferuan të jepnin, në vend që të merrnin. Ata braktisën edhe shumë gjëra të lejuara, nga frika se mos binin në haram, duke qëndruar larg fitimeve të dyshimta. Shoqëritë që formohen nga individë që ruhen nga harami, janë shoqëri të pastra.

Një mbrëmje, Omeri (r.a.), takoi një çoban i cili po kalonte me tufën e dhenve. Me qëllim që ta provonte, Omeri (r.a.), i kërkoi çobanit t'i shiste një dele. Mirëpo çobani i tha se dhentë nuk ishin të tijat, por të zotërisë së tij dhe se ai nuk ishte gjë tjetër veçse një skllav. Omeri (r.a.), këmbënguli dhe i tha se zotëria i tij nuk ndodhej aty dhe ata nuk po i shihte njeri. “Ma shit mua një dele dhe i thuaj zotërisë tënd që e hëngri ujku.” Çobani, i cili nuk e njohte Omerin (r.a.), tha me zë të lartë: “Po Allahu ku është o vëlla arab? A nuk na sheh ai?” I kënaqur prej kësaj sjelljeje, Omeri (r.a.), shkoi në mëngjes tek zotëria i çobanit, e bleu atë dhe i fali lirinë. Pas kësaj, Omeri (r.a.), i tha: “Fjala “Allah” të shpëtoi nga skllavëria në këtë botë. Shpresoj që në ditën e kijametit të shpëton edhe prej xhehenemit.”

Nëse ka drejtues që i dalin për zot pasurisë së popu-

llit me këtë lloj botëkuptimi, ai popull nuk do të ketë kurrë keq. Të gjithë do të jenë të kënaqur me atë që u takon, sepse, nëse të gjithëve u jepet e drejta e tyre, zemrat do të mbushen me qetësi dhe të gjithë do të garojnë me dëshirë se kush kontribuon më shumë. Gjithashtu, do të ndihet kënaqësi prej adhurimeve dhe çdo gjë do të begatohet. Në shoqëri do të mbi-zotërojnë ndjenja e sigurisë dhe nuk do të ketë nevojë për roje sigurie, alarme dhe dryna mbi dryna.

Fitimet hallall, shpenzohen në rrugë hallall. Shoqëria që ndotet nga harami, pastrohet vetëm me hallall. Korrupsioni dhe vjedhja do të marrë fund. Burimet do të përdoren në fusha frytdhënëse dhe do të garohet në punë të mira. Fitimet hallall janë zgjidhje për skamnorët dhe të pashpresët. Ato do të kthehen në zekat, sadaka dhe vakëfe.

Harami tërheq haramin, e hallalli tërheq hallallin. Fitimet dhe ushqimet haram, i hapin derën amoralitetit e prostitucionit. Ndërsa fitimet dhe ushqimet hallall, ushqejnë moralin e bukur, nderin, edukatën dhe turpin. Ata që janë pasuruar me fitime haram, jetojnë në skamje brenda kamjes.

Shumimi dhe përhapja e haramëve është tregues i kalbjes shoqërore. Nëse nuk mbahen qëndrime të rrepta ndaj haramëve, me kalimin e kohës ato bëhen të natyrshme dhe si rezultat i kësaj, fillon periudha e përhapjes së tyre. Ata që fuqizohen e dhjamosen me fitime haram, bëhen edhe drejtues në krye të popullit. Ndërsa feja, besimi, nderi dhe ndjenjat nuk respektohen më.

Në krye të problemeve më të mëdha të botës në kohën tonë, vjen gara për pasuri të pandershme. Konkurrenca e paskrupullt që nuk i njeh kriteret e hallallit dhe të haramit, e ka kthyer jetën nga një fushë e pages dhe miqësisë, në një fushë lufte dhe armiqësie. Për këtë arsye, është nevojshme të niset një fushatë e gjerë mbarë popullore kundër kësaj konkurrence të egër dhe fitimeve të pandershme me sloganin: “Fitim i pastër, qëllim i pastër! Ushqime hallall, shëndet shpirtëror!”

BASHKËSIA MYSLIMANE

Dr. Fuat Akpënar

Bashkësia myslimane është bashkësia e ardhur për mbarë njerëzimin. Arsyeja përse është ajo më e mbara për të, buron nga fakti se kjo bashkësi do të punojë për të mirën e njerëzimit. Bashkësia myslimane është bashkësia më e mirë. Në thelbin e saj gjendet “humanizmi” i njerëzimit. Kështu është manifestuar ligji i krijimit të Allahut në këtë botë. Bashkësia myslimane do të jetojë në varësi të rezultatit të arsyes së krijimit. Fakti që ka ardhur për njerëzimin, do të thotë se brenda kësaj bashkësie gjenden edhe zgjidhjet për gjithë njerëzimin. Meqë njeriu do të shohë edhe ditë të mira, edhe ditë të këqija nuk ka dyshim se bashkësia islame do të ketë përherë përpara një axhendë të sajën.

Ushqimi pa kripë dhe pa sheqer mund të konsumohet vetëm në raste të jashtëzakonshme, sepse ushqimi i ka të nevojshëm këta dy përbërës. Jeta pa stinën e dimrit dhe të verës mund të jetohej vetëm

në pole. Sa më shumë të largohemi nga polet, aq më shumë e përjetojmë verën dhe dimrin në jetën tonë. Njerëzimi nuk mund të ekzistojë vetëm me meshkuj apo vetëm me femra. Ngjyrat nuk mund të formojnë të vetme ngjyrën e bardhë apo atë të zezë. Për ngjyrat mund të flasim vetëm në një katalog ku gjenden bashkë e bardha me të zezën.

Bashkësia myslimane ka ardhur për të mirën e njerëzimit. Ajo ekziston së bashku me hallet dhe me problemet që duken si të pazgjidhshme. Ekzistenca e saj do të vazhdojë në këtë mënyrë, sepse i vetmi vend ku nuk do të përjetohej asnjë lloj problemi apo halli është xheneti. Jeta në këtë botë është si një pyll ku rriten përherë bimët e këqija. Ata që nuk arrijnë të bëjnë dallimin mes xhenetit dhe kësaj jete, mund ta shndërrojnë këtë botë në një vend vuajtjesh më shumë sesa ai është. Të vërtetat duhen pranuar edhe kur janë të hidhura.

Këta jemi ne, bashkësia myslimane. Kjo është mënyra e jetës që na është premtuar neve. Kurani është i mbushur me ajete, që na e bëjnë të qartë se kemi për t'u sprovuar në këtë jetë nëpërmjet probleme. Prona i takon vetëm Allahut, ndërsa ne jemi robërit e Tij. Allahu ka përcaktuar edhe fatin tonë në këtë jetë. Çfarë mund të bëjmë gjë tjetër përveç se t'i përshtatemi fatit tonë që na është paracaktuar? Nuk kemi pse të rrimë duke numëruar hallet tona dhe të qajmë për hallet që na kanë rënë mbi krye. Atëherë kur do të arrijmë të përshtatemi të kalojmë nga një sprovë në sprovën tjetër, ashtu si ndërrojnë njëra pas tjetrës netët, atëherë mund të themi se jemi përshtatur me kalendarin e jetës sonë. Allahu e ka zbatuar këtë me të gjithë robërit e Tij, duke filluar nga profetët deri tek besimtarët e thjeshtë. Bashkësia myslimane është thelbi i këtij programimi hyjnor. Ringjallja e njerëzimit do të arrijë që të realizohet vetëm në formën e manifestimit të arsyes së krijimit të njeriut nga ana e Allahut. Nëse besojmë se njerëzimi do të ringjallet nëpërmjet bashkësisë myslimane, atëherë kjo bashkësi do të dijë të përballët me problemet e mëdha dhe të koklavitura të njerëzimit.

Jeta e njeriut kërkon që të pranohet nata, megjithëse ajo mund të jetë e zezë pus. Ai që ka frikë nga errësia nuk mund të jetojë, sepse jeta në këtë botë nuk ka vetëm ditë.

Besimtarët janë të detyruar të përballojnë kaderin, të cilin ka përcaktuar Allahu për ta. Nuk mund të jesh kurrë luftëtar që del nga fushat e betejës vetëm fitimtar. Askush nuk ka e ka pasur kurrë këtë fat. Kjo është rruga dhe kjo është jeta. Ky është edhe premtimi. Kështu sqarohet edhe fakti përse në Kuran gjenden në vijim me njëra-tjetrën ajetet që flasin për xhenetin dhe për xhehenemin. Këtu qëndron edhe ndjesia e njeriut të cilit i shijon edhe shija e piperit. Ky është përfundimi i dëshirës për të rënë dëshmor në rrugën e Allahut, e cila do të thotë fundi i jetës. Ky është thelbi i robërisë ndaj Zotit.

Ashtu sikurse njeriu i koncepton netët që mbushin gjysmën e jetë së tij si një domosdoshmëri natyore të kësaj jete, ashtu edhe myslimanët duhet t'i pranojnë si rezultat i faktit se ata janë "bashkësia e ardhur për njerëzimin", një botë tempoja e së cilës zhvillohet përditë në sajë edhe të problemeve që hasen në jetë. Nuk ka kuptim edhe të pretendosh nga njëra anë se

je bashkësia që i jep shpresë mbarë njerëzimit dhe anija e fundit që ka mbetur pa u nisur nga porti i humanizmit, ndërsa nga ana tjetër të lejosh të gjendesh i papërgatitur përballë problemeve të panumërta të njerëzimit. Kjo do të thotë të mos arrish të kuptosh kuptimin e fjalëve që thua.

Profetësia e profetit Muhamed, i dërguar si një rreth që do të rrethojë universin mbarë, është shndërruar në mëshirë gjithëpërfshirëse për njerëzimin mbarë. Mëshira e tij që rrethon universin, pa dyshim që do të shoqërohej edhe me përballimin e vështirësive dhe problemeve të mëdha sa botët. Ai solli me vete mëshirë për botët dhe e përhapri këtë mëshirë në një botë të mbushur plot me probleme dhe me halle. Për sa kohë që kapacitetet e bashkësisë myslimane janë të përhapura në të gjithë botën, nuk ka dyshime se edhe problemet që ato do të përballen do të jenë të shumta. Nuk mund ta konsiderojmë mëshirën të

madhe sa botët dhe problemet dhe vështirësitë që janë rezultati i natyrshëm i mëshirës të vogla sa shtëpitë dhe lagjet tona. Kjo do të thotë të mos kuptosh atë që pretendon. Kjo do të thotë se nuk di se çfarë është bashkësia myslimane, njerëzimi dhe bota. Kjo do të thotë se nuk kupton se çfarë është enigma e asaj që na shpie drejt xhenetit.

Nuk ka asnjë problem, sepse çdo gjë është e qartë dhe në shesh.

Ne jemi bashkësia e ardhur për njerëzimin mbarë.

Natyrshëm që kemi për të përballuar probleme të mëdha dhe të rënda, ashtu siç është njerëzimi.

Ne nuk i përkasim një klime dhe një vendi të caktuar. Çdo ditë gjatë së cilës dielli ndrit, është dita jonë dhe çdo vend që rrahin rrezet e diellit është vendi ynë.

Fakti që bashkësia jonë vuan në çdo kohë dhe në çdo vend dhe drejt saj janë drejtuar të gjitha shigjetat, na tregon se "duhet ta mbajmë në prehrin tonë njerëzimin", sepse atij nuk i ka mbetur mbështetje tjetër përveç nesh.

Ne jemi luftëtarët e sotëm të betejës së filluar që në xhenet. Ne jemi luftëtarët e fundit të frontit të sotëm të luftës. Mbi ne mund të rëndojë përvoja e mijëra viteve. Ne mund të flasim rreth përmallimit mijëvjeçar. Ne jemi bashkësia myslimane e ardhur për njerëzimin mbarë.

Bashkësia myslimane ka ardhur për të mirën e njerëzimit. Ajo ekziston së bashku me hallet dhe me problemet që duken si të pazgjidhshme. Ekzistenca e saj do të vazhdojë në këtë mënyrë, sepse i vetmi vend ku nuk do të përjetohet asnjë lloj problemi apo halli është xheneti.

ANTIBIOTIKËT QË I KEMI NË KUZHINË

Antibiotikët zënë vendin e parë si ilaçet më të përshkruara farmaceutike. Për të mos u bërë të varur prej tyre, është mirë që këto ilaçe farmaceutike t'i zëvendësojmë me ilaçe natyrale, që i kemi në kuzhinën tonë. Qepa nuk ka shtëpi pa qepë. Qepa pakëson inflamacionet dhe shëron infeksionet. Në qepë hasim përbërës të ndryshëm, si kuercetinë, që parandalon kancerin. Lufton edhe kundër radikalëve të lirë që janë shkaktarët e parë për numrin e madh të së-

mundjeve. Hudhra Sasia e madhe e antioksiduesve që gjenden në hudhër e bëjnë të përdorshme dhe vepron si antibiotik në shërimin e baktereve dhe infeksioneve. Lakra është përplot me vitaminë C. Në 120 mililitra lakër gjejmë 75 për qind të nevojave me këtë vitaminë. Uthulla e mollës përmban veti të shumta antibiotike dhe antiseptike. Ndhmon të sëmundjet e ndryshme, nga kontrollimi i peshës e deri te ulja e nivelit të kolesterolit.

VLERAT E FRUTAVE DHE PERIMEVE SIPAS NGJYRAVE

Rregulli kryesor, kur flasim për konsumin e frutave dhe perimeve, është zgjedhja e ushqimeve të ofruara nga natyra me ngjyra të ndryshme, sepse kanë efekte të dobishme të ndryshme për trupin tonë. Është e rëndësishme për të zgjedhur një larmi të madhe të ushqimeve në tryezë, duke u bazuar edhe në sezonin e perimeve. Vlerat e frutave dhe perimeve sipas

ngjyrës janë të lidhura me pigmente të veçanta, të cilat kanë karakteristika të rëndësishme për të mirën e shëndetit tonë, sidomos për shkak se janë në gjendje për të shmangur fillimin e sëmundjeve të caktuara, kryerjen e veprimit parandalues kundër goditjes në tru dhe zemër.

USHQIMET ME NGJYRË TË KUQE

Ushqimet e kuqe e kanë këtë ngjyrim për shkak të pranisë së pigmenteve të caktuara, të tilla si likopeni dhe antocianinat. I pari, i cili është i pranishëm sidomos në domate, sipas disa studimeve, do të ishte i dobishëm për të zvogëluar rrezikun e shfaqjes së disa llojesh kanceresh të caktuar. Të dytat janë antioksidantë të rëndësishëm, të cilat luajnë rol në luftimin e radikaleve të lira, përgjegjëse për plakjen

qelizore. Përveç kësaj, frutat dhe perimet me ngjyrë të kuqe lejojnë kryerjen e një veprimi mbrojtjes për shëndetin e zemrës. Në mesin e frutave dhe perimeve me ngjyrë të kuqe mund të përmendim qershitë, shalqini, luleshtrydhet, lakra e kuqe, manaferra, rrepat dhe shegët.

USHQIMET ME NGJYRË VJOLLCË

Frutat dhe perimet vjollcë përmbajnë shumë antioksidantë. Ato përmbajnë gjithashtu antocianina, të cilat janë përgjegjëse për ngjyrimin e veçantë të këtyre ushqimeve. Ato janë substanca të pranishme për shembull në boronica dhe kryejnë një veprim për mbrojtjen kundër sëmundjeve të aparatit kardiovaskular. Gjithashtu ato mbrojnë qelizat e trupit tonë. Boronicat në veçanti janë të shumë të mira për për-

mirësimin e kujtesës. Ndër ushqimet e kësaj ngjyre ne mund të kujtojmë fiqtë, patëllxhanin, manaferrat, disa varieteteve të patateve dhe rrushit.

USHQIMET ME NGJYRË TË GJELBËR

Kur mendojmë për fruta dhe perime të gjelbra, duhet të kujtojmë se faktori përgjegjës për këtë ngjyrim është klorofili. Është pikërisht ky pigmenti që i karakterizon këto perime. Në grupin e ushqimeve të gjelbërta mund të gjeni asparagun (shpargujt), avokadon, brokolin, lakrën, trangujt, kivin, karçofin, marulen, rukolan, selinon, bizelet, spinaqin,

dhe kungullin e njomë. Disa nga këto produkte përmbajnë edhe luteinë, e cila ka një efekt pozitiv në lidhje me shëndetin e syrit. Gjithashtu disa perime, të tilla si spinaqi dhe brokoli, përmbajnë hekur dhe acid folik, i rëndësishëm për trupin tonë.

USHQIMET ME NGJYRË PORTOKALLI

Frutat dhe perimet portokalli apo të verdhë janë një ndihmë e madhe në drejtim të mbrojtjes së sistemit kardiovaskular, sepse ato përmbajnë karotenoide, substanca që mund të zvogëlojë rrezikun e sëmund-

jeve të këtij lloji. Përveç kësaj, karotenoidet kanë një veprim pozitiv për mbrojtjen e sistemit imunitar. Në karrota është i pranishëm në sasi të madhe betakaroteni, i cili konvertohet në vitaminë A nga organizmi, e dobishme për të ruajtur sytë të shëndetshëm. Në këtë listë mund të gjeni kajsitë, portokallet, mangon, mandarinat, pjeprat, pjeshkët, dhe kungullin.

USHQIMET ME NGJYRË TË BARDHË

Në frutat dhe perimet me ngjyrë të bardhë është zakonisht e pranishme alicina, një substancë me efekte pozitive mbi trupin tonë, sepse ajo ul nivelin e kolesterolit në gjak dhe tensionin e gjakut. Sipas disa studimeve, ushqimet e kësaj ngjyre janë të mira edhe për parandalimin e sëmundjeve të zemrës. Disa produkte natyrore, të tilla si bananet, përmbajnë një sasi të mirë të kaliumit. Në listën e këtyre ushqimeve gjejmë, për shembull, hudhrën, lulëlakrën, qepët, patatet, dardhën, etj.

MAKINAT ME HIDROGEN MË PRANË REALITETIT

Teknologjia e makinave elektrike, po kalon nga kompanitë e mëdha tek kompanitë më të vogla. Kjo lëvizje ofron shpresa për makina më të përballueshme financiarisht për konsumatorët por edhe miqësore me mjedisin. Prototipi më i ri i ndërtuar në Uells mund të dalë në treg pas dy vjetësh.

Makinat që operojnë me bateri të rikarikueshme tashmë janë të pranishme në treg, por me një çmim tepër të lartë. Ndërsa kompanitë e mëdha të makinave po mundohen të tërheqin konsumatorët me vetura elektrike, kompani të vogla si Riversimple me qendër në Pois të Uellsit, po përpiqen të ndërtojnë jo vetëm makina miqësore ndaj mjedisin, por makina të cilat do ta ndryshojnë edhe mënyrën e të menduarit tek konsumatorët e makinave.

Riversimple ka në plan që makinën dy vendëshe Rasa, ta nxjerr në treg deri në vitin 2018. Lënda djegëse është hidrogjeni i kompresuar që prodhon elektricitet. I vetmi nënprodukt i këtij reaksioni është avulli i ujit.

Këto makina me hidrogjen janë miqësore ndaj mjedisit dhe kanë rendiment të lartë.

Dr. Cristophe Mauz i cili është inxhinier me Kolegjin Imperial në Londër thotë:

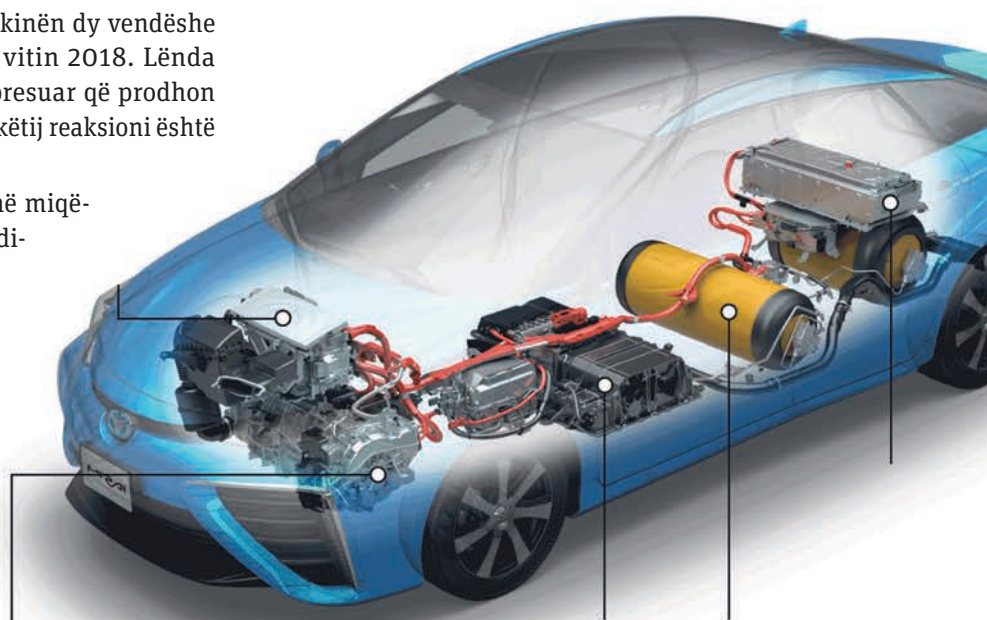
“Makinat me hidrogjen përshkojnë distanca më të largëta se ato me bateri. Domethënë, makinat me hidrogjen konkurojnë me makinat me benzinë

apo naftë në distanca deri 600 apo 700 kilometra në një serbarator.”

Me një kilogram e gjysëm hidrogjen, Rasa mund të udhëtojë deri në 480 kilometra me një shpejtësi pak më pak se 100 kilometra në orë. Por, makinat me hidrogjen përballen me një pengesë të madhe.

“Problemi qëndron tek infrastruktura. Qeveria ka premtuar ndërtimin e 12 stacioneve furnizimi. Domethënë një numër mikroskopik po ta krahasosh me karburantet në mbarë Britaninë e Madhe”.

Ndërsa rritet numri i stacioneve të karikimit për makinat me bateri, prodhuesit e makinave me hidrogjen shpresojnë se e njëjta gjë do të ndodhë me stacionet e furnizimit me hidrogjen të kompresuar.

TEKNOLOGJIA E FUNDIT NË AUTOMJETE

Prodhuesit e automjeteve kanë nxjerrë mësim nga përvoja e kompanive që prodhojnë celularë dhe po i pajisin makinat e reja me kapacitete të ndryshme që aktivizohen me një të prekur. Korrespondentja Tina Trinh ishte në parrin e automjeteve në Nju Jork dhe na dërgoi kronikën:

Sot të gjithë ne shpenzojmë shumë kohë me celularë. Prodhuesit e automjeteve e kanë vënë re këtë prirje dhe po prodhojnë makina që kryejnë shumë funksione përmes komunikimit dixhital.

Jim Buczkowski i kompanisë Ford thotë:

“Të gjithëve na pëlqejnë pajisjet elektronike që të ofrojnë çdo gjë me një të prekur. Nuk ke nevojë të shkosh nga një vend në tjetrin për t'i kryer të gjitha gjërat vetë,” thotë Jim Buczkowski, që punon në sistemin elektronik të kompanisë.

Fordi prezantoi kohët e fundit platformën FordPass, që i jep mundësi shoferit të makinës të kryejë shërbime si pagesën për parkim, apo të kërkojë e të gjejë vend parkimi.

“...Këtu mësoj se sa kushton parkimi, kur e miratoj kërkesën më dërgojnë një kod me të cilin arrij të futem në vendin ku do të parkoj”.

Kompania Buick ofron aplikacionin OnStar RemoteLink, i cili i lidh përdoruesit me makinat e tyre, kudo që ndodhen.

Stuart Fowle, Menaxher i sektorit të komunikimeve, Buick thotë:

“Këtë makinë që ndodhet në Detroit unë mund ta ndez që nga Nju Jorku. Ta zëmë unë kam çelësin e vetëm të makinës, por gruaja do të futet në makinë, më njofton mua dhe unë e hap derën që këtu,” thotë ai.

Këto mundësi të reja ofrohen përmes teknologjisë 4G LTE, me të cilën mund të lidhen deri në katër mjete elektronike në çdo moment.

Rob Peterson, menaxher, kompania Buick thotë:

“Duam që njerëzit në makinë të ndjehen sikur të jenë në shtëpinë e tyre. Shumë njerëz kërkojnë vetëm një përvojë sa më të mirë të ngarjes së makinës, por tani do të kenë edhe përvojën e lidhjes dixhitale,” thotë menaxheri i kompanisë Buick, Rob Peterson.

Lind pyetja, si ndikon kjo ndërlikim tek privacia?

“Për këtë krijuar një përvojë sa më të përshtat-

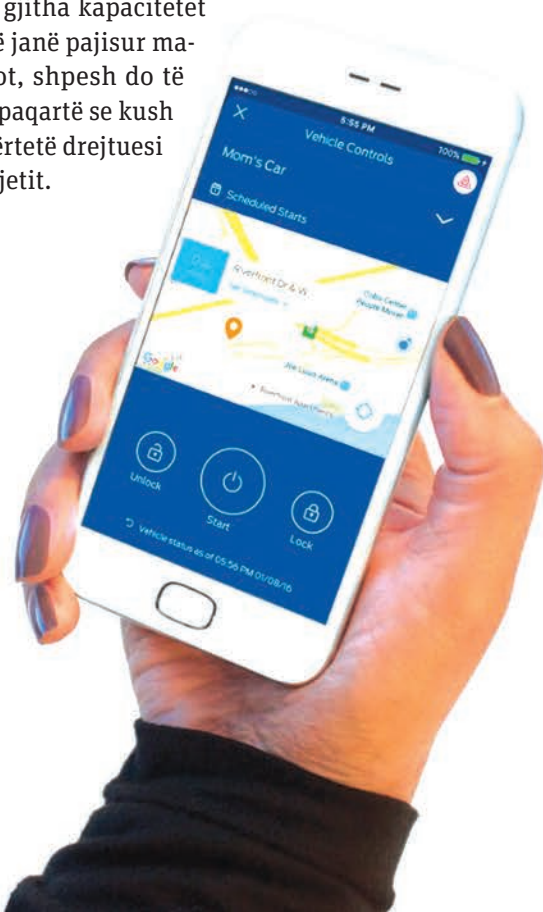

shme me kërkesat e individit, duhet të fusësh të dhëna personale, këtë e vendos vetë konsumatori,” thotë Jim Buczkowski i kompanisë Ford.

Për disa konsumatorë, privacia nuk përbën problem:

“Konsumatorët e rinj në moshë janë shumë më të gatshëm të ofrojnë të dhëna personale se sa ata në moshë më të madhe, kjo prirje do të vërehet edhe në reagimin e tyre ndaj teknologjisë në makinë,” thotë analistja e tregut të automjeteve Stephanie Brinley.

Me të gjitha kapacitetet e reja që janë pajisur makinat sot, shpesh do të bëhet e paqartë se kush është vërtetë drejtuesi i automjetit.

Këshillat e të Urtit LLUKMAN

Zoti ynë thotë në Kuranin fisnik: **“Ne i patëm dhënë Llukmanit mençuri të përsosur (e i thamë): ‘Të falënderosh Allahun, e kush falënderon, e mira e atij falënderimi i takon atij, e kush refuzon (edhe ai e ka për vete), në të vërtetë, Allahu nuk ka nevojë (për falënderimin e tij) sepse Ai vetë është i lavdishëm’”.** (Llukman: 12)

Urtësia është një fjalë, që shumë njerëz mund ta përdorin, por pak njerëz ia dinë kuptimin, madje dikush mendon se urtësia është të rrish urtë e të mos flasësh. Urtësi do të thotë që kur të flasësh, të dish se çfarë po flet.

Urtësia është cilësia e Zotit, Ai është i Urti absolut. Allahu e di mirë se çfarë bën, si e bën dhe në ç’moment e bën. Zoti u dha profetëve urtësi, por Zoti u jep urtësi edhe besimtarëve të mençur e të devotshëm.

Në Kuranin fisnik Zoti ka përmendur një njeri, që ka shumë mundësi të mos ketë qenë profet, por ka qenë mjaft i urtë, madje emri i tij është Lukman El Hakim – I urti Llukman. Ka një sure në Kuran, që mban emrin e tij dhe në këtë sure tregohet historia e tij dhe e djalit të tij. Çudia më e madhe është se Llukmani ka qenë njeri pa shkollë, profesioni i tij ka qenë bari. Ai nuk kishte pushtet të madh dhe shpeshherë ecte këmbëzbathur, se nuk kishte çfarë të vishte. Po ta shihje nga pamja e jashtme, Llukmani nuk dukej si dikush që ka pushtet apo para. Ai ishte i zi në fytyrë, por Zoti ia kishte ndriçuar zemrën dhe mendjen, prandaj kur fliste ai, të

gjithë pushtetarët, të gjithë të shkolluarit rrinin e dëgjonin, madje thuhet se edhe engjëjt çuditëshin nga urtësia që Zoti i kishte dhënë Llukmanit.

Njëherë pronari i tij i tha: “Llukman! Shko dhe there një dele, pastaj më sill gjënë më të shijshme që ka mishi i deles”. Llukmani pasi e theri delen, i solli pronarit gjuhën dhe zemrën. Më vonë pronari i tha përsëri Llukmanit: “Shko dhe there një dele, pastaj më sill gjënë më të hidhur që ka mishi i deles”. Llukmani e theri delen dhe përsëri solli gjuhën dhe zemrën. Kur pronari e pyeti se si kishte mundësi që këto të ishin gjërat më të mira dhe njëkohësisht më të këqija, ai u përgjigj: “Po. Nëse zemra dhe gjuha janë të mira, nuk ka gjë më të shijshme sesa ato, por nëse ato bëhen të hidhura, nuk ka më të hidhur sesa ato”.

Zoti e përmend Llukmanin në Kuran, kur ai i lë disa porosi djalit të tij. Çuditërisht, Zoti nuk i ka përmendur këto porosi për asnjë profet. Historia është në suren Llukman dhe është gati një faqe. Unë ju ftoj ta lexoni vetë atë. Ajo është historia model mes prindit dhe fëmijës. Prindi është ai, që e do më shumë se kushdo fëmijën e tij. Pjesa më e madhe prej nesh mund të jenë baballarë dhe nëna, por ndoshta nuk janë prindër. Ne i duam fëmijët, sepse është pasuria më e madhe që kemi, por shpesh dështojmë në edukimin e fëmijëve tanë.

Historia e Llukmanit është porosi për prindin dhe për fëmijën, është porosi shpirtërore. Këtu nuk i thuhet fëmijës: “Kujdes mos ta marrin bukën nga

dora, kujdes se mos ta kalon filani apo hapi sytë në tregti se mos të mashtrojnë njerëzit”. Në këtë histori nuk përmendet asgjë prej tyre, se njeriu këto i mëson vetë. Por ajo është porosi shpirtërore, porosi që vetëm prindi mund t’ia japë fëmijës së tij. Kur rrisim fëmijët tanë dhe kur ata na e sjellin në majë të hundës, mallkojmë shoqërinë, por në fakt fëmijët janë produkt i edukatës së prindit. Ç’të mbjellë njeriu, atë do të korrë. Ne korrim atë që kemi mbjellë tek fëmijët tanë. Ndoshta dikush ka bërë shumë për fëmijën e tij dhe i duket se fëmija ka dalë komplet jashtë rrugës. Të jetë i sigurt ai person, se do të vijë një ditë që Zoti do t’ia kthejë në rrugë të mbarë fëmijën, sepse Ai nuk e humb kurrë mundin e prindit.

Në porosinë e Llukmanit do të shikojmë se çfarë butësie ka prindi me fëmijën e vet. Është porosi e butë. Kur prindi i flet djalit të tij, e sheh në sy atë, e ul afër vetes, i vendos dorën përmbi shpatull dhe ia hap zemrën përpara se t’i flasë.

Zoti thotë në Kuran për këtë: “(përkujtoju popullit tënd) **Kur Llukmani duke e këshilluar, i tha birit të vet: ‘O djali im, mos i përshkruaj Allahut shok, sepse idhujtaria është padrejtësi më e madhe!’**” (Llukman: 13)

Pra Llukmani e porosiste djalin e tij, duke e këshilluar dhe jo duke ia shkukur veshin, duke i bërëtitur apo duke e rrahur. Mund të mendosh se do ta edukosh fëmijën duke e rrahur, por të jesh i sigurt se kjo mund të ndodhë një herë, por herën e dytë nuk do të ta dëgjojë fjalën, sepse jo gjithmonë do ta kesh dorën e fortë dhe shkopin me vete. Por nëse e ke edukuar me fjalë të buta, ai do të të ketë gjithmonë pranë edhe pse mund të jeni me mijëra kilometra larg. Fëmija ka nevojë për ngrohtësi, prandaj edhe Llukmani e fillon këshillën e tij me fjalët: “Biri im”. Fëmija ka nevojë që të ndjejë, se prindi ia do të mirën dhe prandaj po ia thotë këto fjalë. Pra kështu nis këshilla e Llukmanit, e bazuar mbi fjalën e butë.

Kjo këshillë bazohet mbi katër pika, sesi një prind i urtë e porositi djalin e tij dhe kam dëshirë që secili që i lexon ato, t’i mbajë mend dhe t’ua thotë fëmijëve të tij:

1- Porosia e parë: “O djali im, mos i përshkruaj Allahut shok”. Besimi në Zoti është gjëja më e madhe dhe më e rëndësishme për cilindo prej nesh e rrjedhimisht edhe për fëmijët tanë. Zotit nuk i shoqërohet asgjë, njeri qoftë apo ide, sepse asgjë

nuk krahasohet me Zotin. Mos i bëj shok Zotit, se ai që e bën këtë, ka bërë padrejtësinë më të madhe. Pra gjithçka që bën (vjedhje, vrasje, imoralitet etj.) nuk të ul më shumë, sesa kur i përshkruan shok Zotit. Nuk ka gjë më të keqe sesa kur i vë shok Zotit, kur harron Krijuesin dhe kur lidhesh me krijesat. Kjo është teorike, por në praktikë kjo shpjegohet kështu: “Biri im! Ta dish se Zoti të sheh në çdo moment. Mund t’i fshihesh çdokujt, por Zotit nuk mund t’i fshihesh. **“O djali im, s’ka dyshim se edhe nëse ajo (vepra) peshon sa kokrra e lirit, e të jetë e fshehur në rrasë guri, ose në qiej apo në tokë, Allahu do ta sjellë atë, se Allahu është i butë dhe hollësisht i informuar”.** (Llukman: 16). Një fëmijë, i cili rritet duke menduar se edhe kokrrën e lirit nuk mund t’ia fshehë Zotit, nesër nuk do të vjedhë dhe nuk do të bëjë keq, megjithëse nuk ka mësues që ta mësojë, apo polic që ta vëzhgojë, sepse e di që Allahu po e shikon. Pra e para gjë që i mësohet fëmijës, është **besimi në Zot** dhe bindja se Zoti e sheh në çdo moment. Një fëmijë të tillë çojë ku të duash dhe mos ki frikë për të, se ai gjithmonë do të ketë me vete Zotin dhe nuk do të humbasë.

2- Porosia e dytë: “Ne njeriun e kemi urdhëruar për (sjellje të mira ndaj) prindit të vet, sepse nëna e vet atë e barti me mund pas mundi dhe pas dy viteve ia ndau gjirin. (E porositem) Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu, pse vetëm tek Unë është kthimi juaj”. (Llukman: 14). Këtu shohim që i jepet rëndësi respektimit të prindërve dhe specifikisht nënës, sepse ajo vuan më shumë dhe Zoti na ruajtë nga thyerja e zemrës së nënës. Zoti nuk e kthen mbrapsht duanë e nënës, kur ajo është e drejtë, prandaj kini kujdes e mos u hyni në hak prindërve e sidomos nënave. Pra porosia e dytë që i jepet fëmijës është **respekti ndaj prindërve**. **“E nëse ata të dy tentojnë që ti të më përshkruash Mua shok, për çka ti nuk ke kurrfarë fakti, atëherë mos i respekto ata, po në çështjet e jetës së kësaj bote të kesh mirëkuptim ndaj tyre e ti ndiqe rrugën e atij, që është i kthyer kah Unë, pastaj kthimi juaj është tek Unë, e Unë do t’ju njoftoj për atë që keni punuar”.** (Llukman: 15). Pra mos e mohoj Zotin, por prindërit e tu respektoji, edhe sikur të jenë jobesimtarë.

Le ta themi realitetin, se ka myslimanë që falen pesë herë në ditë dhe nuk u flasin prindërve të tyre dhe nuk rrinë me ta, duke thënë: “Janë qafira, janë të prishur, pinë alkool, nuk falin namaz

e nuk e njohin Zotin". Në emër të besimit hyjnë në gjynah ndaj Zotit. Në emër të Zotit bëjnë krim ndaj Tij. Disa nga profetët e Zotit i kanë pasur prindërit e tyre jobesimtarë, por i kanë respektuar deri në fund, sepse në fund të fundit janë prindërit e tyre.

3- Porosia e tretë: "O djali im, fale namazin, urdhëro për punë të mira, e ndalo nga të këqijat, përballo me durim çdo gjë që të godet, vërtet, këto janë nga çështjet më të preferuara". (Llukman: 17) Kush fal namazin, me lejen e Zotit do të bëhet i mirë. Bëje të mirën jo vetëm për vete por edhe për të tjerët. Në përgjithësi prindi e mëson fëmijën të mos shohë se ç'bëjnë të tjerët, por të përpiket për të mirën e tij personale apo e thënë me një fjalë: "Shih veten tënde". Ndërsa Llukmani e mësonte fëmijën të ishte i mirë për vete dhe për të tjerët. Nëse ke mundësi të bësh mirë, bëje atë, nëse ke mundësi ta ndalësh sherrin, ndale atë, sepse besimtari nuk është egoist, cinik dhe i vogël, pasi ai nuk mendon vetëm për veten e tij. Pra për gjërat që na ndodhin në jetë, duhet të kemi durim, sepse të gjitha janë nga kaderi i Zotit dhe Zoti ka caktuar që filan gjë do të bjerë mbi ty dhe këtë nuk mund ta ndalësh kurrësi, por duhet të durosh. Shpesh i mësojmë fëmijët tanë se sa të jemi gjallë, ata nuk kanë pse të merakosen, por fëmija duhet të mësohet që ta përballojë vetë jetën dhe vështirësitë e saj, sepse prindi nuk mund të jetë gjithmonë me fëmijën e tij dhe nuk ka fuqi që të zgjidhë çdo problem.

4- Porosia e katërt: "Dhe mos shtrembëro fytyrën tënde prej njerëzve, mos ec nëpër tokë kryelartë, se Allahu nuk e do asnjë mendjemadh e që shumë lavdërohet. Të jesh i matur në ecjen tënde, ulë zërin tënd, se zëri më i egër është zëri i gomarit". (Llukman: 18,19). Kujdes edukatën dhe sjelljen, sepse ato janë si kurora mbi kokën e njeriut. Njerëzit nuk e dinë se ç'ke në zemër, ata të shikojnë me sy sesi ecën, sesi sillesh, sesi flet. **"Dhe mos e shtrembëro fytyrën tënde..."** – fjala arabe që përdor Kurani këtu, përdoret për një sëmundje që u bie deveve dhe ato e mbajnë kokën mënjanë për shkak të kësaj sëmundjeje, në pamundësi për ta kthyer kokën në krahun tjetër. Disa njerëz e mbajnë kokën lart dhe i shikojnë të tjerët me bishtin e syrit, duke u talluar me ta. Por atë që bën sot me njerëzit e tjerë, nesër dikush tjetër do ta bëjë me ty. Mos u bëj mendjemadh, se mendjemëdhënjtë në botën tjetër ringjallen në madhësinë e milingonës dhe njerëzit do t'i shkelin me këmbë, se nuk i shikojnë me sy.

Ec me maturi, as mos ec shumë me vrap, as mos ec me krenari, se njerëzit të vlerësojnë edhe nga ecja jote. Por nëse ecën me makinë, ec me kujdes dhe mos rreziko jetën e të tjerëve. Ule zërin, se po të matej trimëria me forcën e zërit, më trim do të ishte gomari, se ai ka zërin më të trashë. Kujdes kur të flasësh dhe dije se nuk ka nevojë të bërtasësh, por gjithmonë kontrolloji fjalët e tua para se t'i nxjerrësh nga goja.

Teksa flasim për historinë e Llukmanit, na duket se kjo është vetëm historia e prindërve që kanë fëmijë dhe nuk ka lidhje me njerëzit e tjerë, por në fakt Zoti e ka skalitur në Kuran deri në ditën e Kijametit, jo vetëm për prindërit, por edhe për fëmijët, jo vetëm për ata që kanë fëmijë, por edhe për ata që nuk kanë fëmijë, jo vetëm për babain dhe nënën, por edhe për gjyshin dhe gjyshen, për mësuesin, për punëdhënësin, për pronarin, për çdo njeri. Kjo histori na mëson si të sillemi më tjetrit, si t'ia hapim zemrën atij, si ta këshillojmë.

Ne duam t'i fusim të tjerët ne fe dhe u rrimë me kërbaz te koka, duke u treguar vetëm gabimet e tyre, por njeriu nuk e pranon këshillën e atij që vetëm i bërtet dhe e qorton. Llukmani thoshte: "Mos hidh gurë në atë pus ku ke pirë ujë". Thuhet se Llukmani ka pasur jetën e gjatë dhe ka qenë nxënësi i shumë profetëve.

Llukmani ka thënë: "Kam takuar shumë profetë dhe prej tyre kam mësuar katër gjëra:

1- Kur të jesh në namaz, ruaje zemrën, se ajo është gjëja më e rëndësishme në namaz.

2- Kur të jesh mes njerëzish, ruaje gjuhën përpara njerëzve të tjerë.

3- Kur të jesh në shtëpinë e tjetrit, ruaj shikimin dhe mos hap sytë majtas – djathtas.

4- Kur të jesh duke ngrënë, ruaje barkun tënd.

Llukmani ka thënë gjithashtu: "Mos i përmend kurrë dy gjëra: Mos i përmend të këqijat që të kanë bërë të tjerët dhe mos i përmend të mirat, që ti ua ke bërë njerëzve të tjerë".

Zoti na e shtoftë besimin, na bëftë që të jemi fëmijë të respektueshëm ndaj prindërve tanë dhe fëmijët tanë i bëftë të respektueshëm ndaj nesh. Zoti na bëftë që të përfitojmë nga urtësia që Ai i dha Llukmanit.

Amin!..

Lexo Kuranin
dhe fale namazin!
Namazi të ruan
nga shthurja
dhe nga çdo vepër
e shëmtuar.
Vërtet përmendja
e Allahut është
më e madhe!
Allahu di gjithçka
që ju bëni.

(Ankebut, 45)

